

Шумарски лист

Издаје Југосл. Шумарско Удружење

Уређује редакциони одбор. — Главни и одговорни уредник: инг. Милан Мариновић.
Уредништво и управа налази се у Загребу, Шумарски дом.

Бр. 1.

Загреб, 1. јануара 1923.

Год. 47.

Садржај:

Druga godina. — Ing. Anton Šivic (Ljubljana): Tisa in njena nahajališča v Sloveniji. — Ing. Kušan (Rogatica): O bos. herc. prašumama. — Драгољуб Петровић (Београд): О пошумљавању Македоније. — Dr. A. Ugrenović: Terminologija. — Dr. A. Ugrenović: „Šumarska liga zemalja sredozemnoga mora“. — Ing. Anton Šivic (Ljubljana): Uzakonitev nekaterih naredb v resortu za gozdarstvo v Sloveniji. Literarni pregled. — Šumska trgovina i industrija. — Bilješke. — Iz Jugosl. Šumarskog Udruženja. — Službene vijesti.

KR. PRODAJA BARUTA.

INDUSTRI A ORUŽJA

BOROVNIK i VRBANIĆ, ZAGREB
JURIŠIĆEVA ULICA BROJ 9.

Prodaja svakovrsnog oružja, municije i lovačkih potrepština.

Obavljamo svakovrsne popravke, koji spadaju u puškarsku struku, kao i montiranje dalokozora.

Vlastita tvornica pušaka u Borovlju (Ferlach).

(Prodaja na veliko i na malo.)

ŠUMARSKI LIST

izlazi svakog prvog u mjesecu na 3—5 tiskanih araka.

Članovi redovni J. Š. U. dobivaju ga besplatno nakon podmirenja čanskog god. doprinosa od 50 Din.

Članovi pomači plaćaju a) kategorije godišnje 25 Din.
b) " " " 100 "

Članovi u temeljači i dobrotvori dobivaju ga nakon jednokratnog doprinosa od 500 dot. 3.000 Din.

Pretplata na list iznosi za nečlanove 100 Din. godišnje.

Novac se šalje za članove iz Slovenije na Podružnicu J. Š. U. u Ljubljani na ček. broj 11.054 ili po poštnoj nakaznici, za sve ostale pa na ček. J. Š. U. 34.293 ili na adresu blagajnika: Zagreb, Kipni trg 9.

Uredništvo i uprava nalazi se u Šumarskom domu Zagreb, Vukotinovićevo ul. 2.

Za oglase plaća se:

1. Za stalne oglase (inserate) na:

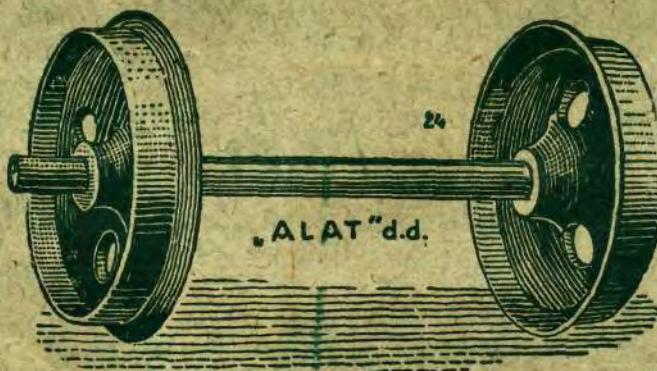
$\frac{1}{4}$ strana 250 (dvijestopetdeset) Din.	$\frac{1}{4}$ strane 62·50 (šestdesetidva $\frac{50}{100}$) Din.
$\frac{1}{2}$ strane 125 (stodvajsetipet) Din.	$\frac{1}{8}$ strane 31·25 (tridesetijedan $\frac{25}{100}$) Din.

2. Za dražbene i sl. oglase 50% više.

Sakupljači oglasa dobivaju nagradu.

„ALAT“ industrijsko dioničko društvo
Telefon 7-11 ZAGREB Gajeva 59.

Tvornica uskotračnih željeznica.

Proizvodimo i
dobavljamo
sav pribor za
šumske željez-
nice, i to:
tračnice,
okretaljke,
skretnice,

vagonete, dvojne kotače, ležaje i t. d.

Druga godina.

Započimajući 47. godište stupa Šumarski list u 2. godinu života kao glasilo cijelog šumarstva ove države.

U običnom ljudskom životu ne znači puno jedna godina, ali je to često važan period u ovakovim vremenima, kada se stvara i izgrađuje država. J. S. U. nastojalo je, da kod te izgradnje aktivno sudjeluje, učestvujući u svim važnijim pitanjima, što su se ticala šumarske struke.

Pri tom poslu imao je Šumarski list važnu zadaću, otvarajući svoje stupce izmjeni mišljenja o pojedinim aktuelnim pitanjima kao i posredujući u tumačenju rada između glavne uprave i sekcija rada te pojedinih članova udruženja.

Glavna je razlika između predratnih i sadašnjih stručnih listova, što aktuelna pitanja sadašnjih potreba u stručnim listovima sve više zauzimaju teren pred znanstvenim pitanjima i rezultatima naučnih istraživanja. To vrijedi naročito za listove privrednih struka. Danas stoji čitav privredni život pod dojmom velikih socijalnih preokreta, koji su izbacili na površinu mnoga pitanja, o kojima se do sada raspravljaljalo samo u teoriji, pa su se ove teorije morale naglo oprobati u ognju kratke poratne prakse. Novi socialni nazori i potrebe kao i novi historički po-redak nakon svjetskog rata zahtijevaju hitro riješenje mnogih problema, o kojima se je u predratno vrijeme malo i rijetko raspravljaljalo, ili o kojima je donašana odluka tek nakon sve-stranog i dugogodišnjeg proučavanja. Spominjemo samo od naj-važnijih aktuelnih pitanja agrarnu reformu, organizaciju šumarske službe, izjednačenje dot. donošenje novih zakona o šumama, o lovu, porezu itd. Nije manje važno ni pitanje izobrazbe lugal-skog i tehničkog pomoćnog osoblja, zatim izgradnjā šum. pro-metila, način iskorištavanja šuma, promicanje izvoza šum. pro-dukata kao jednog od najjačih faktora za stabilizaciju naše trgo-vačke bilance i valute.

Sve su to pitanja, koja se guraju u prve redove, potiskujući donekle u pozadinu one, čiji rad nije vezan o fluktuaciju valute i dvojbene rezultate finansijskih i političkih pôthvata, već daleko od svjetske buke pale tamjan vječnoj istini u uzvišenom hramu znanosti.

Nesmetan znanstveni rad moguće je samo u sredenim prili-kama, pa je zato dužnost svih pozvanih činbenika nastojati, da ta sredost čim prije nastupi te se naučnom radu i znanstvenim istraživanjima opet posveti dolična pažnja.

Promatrajući s te tačke gledišta naš dosadašnji rad, naći će se opravdanje za to, što su aktuelna pitanja o dnevним proble-

mima naše struke ispunjala najveći dio našeg lista. Nema sumnje, da će ta potreba postojati još neko vrijeme, dok se ne raspričiste barem glavna naša pitanja te se najvažniji zakoni ne spremi pod krov. Pokraj svega toga bit ćemo u mogućnosti, da u narednoj godini posvetimo veću pažnju znanstvenim istraživanjima, donoseći samostalne rade naših naučnih stručnih trudbenika.

Da list bude pristupačan i koristan i širem krugu članova našeg udruženja, posvećivat ćemo i nadalje pažnju štivu popularne prirode to više, što naše udruženje kao i cijela struka neće biti još dulje vremena u stanju, da izdaje dva lista, od kojih bi jedan bio posvećen isključivo objelodanjivanju rezultata znanstvenih istraživanja, namijenjenih uskom krugu čitatelja, a drugi bi tretirao pitanja općeg značaja.

Prema tome list će uglavnom zadržati dosadašnji smjer, posvećujući osim spomenutih već znanstvenih radeva veću pažnju još i pojedinim granama šum. privrede, naročito šum. trgovini i industriji. Akoprem je šumarstvo jedna od najjačih privrednih grana, mi nemamo danas točnog pregleda o važnosti uloge šumarstva u našoj izvoznoj trgovini; u tom smo pogledu upućeni na nepotpuna i površna novinska izvješća.

Nastojat ćemo, da u tom pogledu donešemo autentične podatke kao priloge našoj šum. uvoznoj i izvoznoj štatistici, prateći ujedno i razvoj te kretanje cijena drvnih proizvoda na domaćem i svjetskom tržištu.

Svišto je valjda spomenuti, da kod tog ogromnog posla ne može i ne smije uredništvo ostati osamljeno. Uvjerani smo, da će se naredne godine još i povećati broj naših odličnih suradnika, koji su nas u prošlom godištu ovako lijepo i drugarski pomagali te je jednodušni sud stručne i ostale javnosti, kako o našem udruženju, tako i o listu bio povoljan i laskav. Dapače i oni, koji su prve brojeve lista primali s nepovjerenjem i bezobzirnom kritikom, napustili su neprijatni stav i konačno izrekli svoje priznanje.

Šumarska struka, koja je do sada bila potiskivana i zanemarena, zauzima pomalo mjesto, koje ju pripada po naobrazbi njezinih članova i po zadaći, koju šumarstvo zauzima u narodnom gospodarstvu. Nije mala zadaća i djelovanje, koje ima u tom smjeru da razvija Šumarski list.

Prema tome nije oblik i sadržaj tog lista samo stvar uredništva, nego cijele struke, jer je on ogledalo i reprezentant te struke kako pred ostalim strukama tako i pred inozemstvom.

S toga se obraćamo na sve prijatelje naše struke, da nas svim silama potpomognu u našem radu i nastojanju. Ta pomoć nije samo u literarnoj suradnji, za koju se svi ne osjećaju pozvanima, nego u onom djelovanju za materijalno unapređenje lista, koje je svakom omogućeno. Unatoč priznanja javnosti mo-

ramo otvoreno priznati, da nismo s listom zadovoljni. Briga oko materijalnih poteškoča i skupljanje sretstava za izdavanje lista apsorbirala je dobar dio naše snage, koji bi inače bio uložen u dizanje nivoa lista.

Moleći dakle one drugove, koji se osjećaju za to pozvanima, da nas i u buduće potpomognu svojom suradnjom, apeliramo na sve drugove i članove udruženja, da nas otterete te preuzmu na sebe brigu oko prikupljanja materijalnih sretstava za Šumarski list, da ga u buduće uzmognemo podići na visinu, dostoju nu naše divne zelene struke.

UREDNIŠTVO.

Ing. Anton Šivic (Ljubljana):

Tisa in njena nahajališča v Sloveniji.

Tisa (*Taxus baccata* L.) v gozdnem gospodarstvu ne igra sicer velike vloge, vendar zasluži, da jej posvečamo iz estetskih in prirodno-varstvenih ozirov nekoliko pozornosti.

Dokler je mlada, ima tisa grmičasto obliko, starejša pa se razvije v drevo. Raste silno počasno. Poganjek v višino je kratek. Nižje ob deblu se radi razvijajo iz adventivnih popkov postranski poganjki v vršiče, ki dajejo tudi starejšim tisam podobo grma.

Zimzeleni listi so nekoliko podobni jelkinim iglam; odpadajo in se obnavljajo na 6 do 8 let. Vsebujejo strupen alkaloid (taxin) in so živini opasni. Ako užije krava na paši nekoliko tisinih vej, ima rujavo mleko in trpi na driski (proljevu); ljudstvo pravi, da je začarana. Konj, ki zavžije večje množine tisinih vej, pogine na koliki. Domačim kozam pa tisino zelenje ne škoduje tolikanj. Divjačina se tise menda izogiba, vendar ni izključeno, da bi je v hudih zimah ne objedala.

Pri tisah imamo moške in ženske eksemplare; cveti so torej dvodomni. Pri nas cvete tisa meseca aprila, seme dozoreva avgusta in septembra. Semensko zrno je strupeno, njega rdeči, mesnati plič pa ne. Vzlic temu je sok tisinih jagod enako škodljiv plodu nosečih žena, kakor čaj iz tisinih vejic. Soje, drozgi in kosi jedo rdeče semenske jagode, vendar trdo, semensko zrno neprejavljeno zopet izločijo.

Niti les niti lub nimata smole. Lesne letnice so jako goste in potekajo valovito. Beline je navadno jako malo, dočim sega rdečerjava črnjava skoro do skorje. Les je zelo trd, težak, trpen, elastičen; kolje se težko.

Tisa je zelo reproduktivna; poganja od štorov in adventivnih popkov, ki odganjajo nove vrhove. Ta njena reproaktivnost je protiutež slabi kaljivosti semena. Seme vzkali sploh šele po 2 do 3 letih. Navadno ga shranjujemo v zemlji in ga sejemo šele drugo spomlad v grede v drevesnicah. Semenike, ki zrasto šele po 1 do 2 letih, moramo imeti dobro obsenčene, ker so proti solnčni svetlobi zelo občutljive. Šele ko so se močneje razvile, so porabne za posaditev v gozdu oziroma na prostem.

Vrtnarji vzgajajo tiso ponajveč iz potaknjencev. V to svrho potaknejo meseca aprila ali avgusta po kakih 10 cm dolge vejice (najboljše so vršne vejice) 1 do 2 letnega lesa v toplih rastlinjakih v vlažen pesek, kjer se ukoreninijo v kakih 6 do 7 mesecih. Pozneje se jih presadi ali v drevesnice ali v gozd. V drevesnicah jih je treba primerno zasenčiti, pa tudi v gozdu naj bodo izpočetka v zaščiti drugega drevja.

Priporoča se, saditi tise v skupinah, v katerih naj bodo moški in ženski eksemplari zastopani, da bo zasigurano proizvajanje oplojenega, torej kaljivega semena.

Tisa raste na raznoličnih tleh, posebno pa ji prijajo vapnasta tla. Spada med drevesne vrste, ki ljubijo senco, vsled česar ne kaže, vzgajati jo v samostojnih večjih vzrasteh, temveč le kot vmesno ali podrejeno drevje v gozdih, ki jih tvorijo druge drevesne vrste.

Tudi na prav prikladnih ji stajališčih in ob ugodnih življenskih razmerah raste tisa prav počasno in doseže tako visoko starost (do tisoč let in več).

Snežniški gozdni ravnatelj Schollmayer-Lichtenberg navaja v spisu, ki ga je obelodanil leta 1890. v izvestjih bivš. Kranjsko-primorskega gozdarskega društva, tabelarične in grafične podatke o analizah prirastka tise v debelino. Dognal je, da znaša povprečni prirastek v debelino do starosti 150 let od 0·66 do 1·66 milimetrov, torej povprečno 1·13 milimetrov na leto. Za posamezne starostne dobe navaja sledeče povprečne letne prirastke:

od	1.—30.	leta po	0·94 mm,
»	31.—60.	»	1·41 »
»	61.—90.	»	0·57 »
»	91.—120.	»	1·82 »
»	120.—150.	»	1·56 »

Röse (Thüringen) pa trdi, da znaša za leta 100—150 povprečni letni prirastek le 0·36 mm, od 200. leta višje pa povprečno maksimalno le po 0·25 mm na leto.

Približno bi se moglo vzeti, da so tise, v prsni višini debele po 10 cm, stare 60—80 let, po 15 cm, stare 120—150 let, po 17 cm, stare 200—220 let, od leta 220. dalje pa bi se moglo vzeti vsako leto največ po 0·25 mm prirastka v debelino in na ta način doleti starost dreves.

Rast v višino je raznolična. Povprečno znaša na leto le po nekoliko centimetrov. Zato vidimo drevesa stara po več stoletij, ki niso višja kot 9 do 18 metrov.

Ker nam tisa zaradi počasne rasti proizvaja le malo lesa, nima velikega pomena za gozdno gospodarstvo. Iz njenega elastičnega lesa so izdelovali svojedobno loke, ko še niso poznavali smodnika. Zelo priljubljene so bile pipe za sode, napravljene iz tisinega lesa. V vinskih kleteh na Krasu, v Vipavski dolini in v Istri se nahajajo še danes starinske debele pipe, čepi, kladiva in škafi iz trpežnega tisinega lesa. Ker pa so tisin les v večjih množinah težko dobivali, izpodrinil ga je hruškin, jablanin, macesnov in cemprinov (limbov) les, ki je — poleg raznih kovin — tudi sposoben za pipe. Manjše množine tisinega lesa porabljajo rezbarji za gumbe, šatulje, obročke, ročaje za dežnike in palice, šahove igre itd. Tisa daje lepe furnirje. S črno luženim tisnim lesom se da imitirati ebenovina.

Tisovino porabljajo čestokrat izdelovalci godal. Pri glasovirjih se izdelujejo iz tega lesa črne tipke, pri godalih vratovi, oziroma njih nakladki, pri citrah tipalne deščice, pri boljših flavtah in klarinetih gorenji konec.

Svojčas so veliko tisinega lesa porabili za škodljje. Schollmayer-Lichtenberg pripoveduje, da je bila cerkev v Prezidu pokrita do leta 1887. s tisinimi škodljami.

Dandanes tudi mnogo tega lesa porabijo lovci, ki radi na tablice od tisinega lesa pritrjujejo lovskie trofeje.

* * *

V Sloveniji nastopa tisa po nekaterih gozdih bodisi v posameznih komadih, bodisi v skupinah. Značilne so krajevne označbe in imena, kot na pr.: Tisovec, Tisov vrh, Ivanje selo, Ivanšica (proizvajati od besede »iva«, kar pomeni tisa). Sicer pa je mnogo tis najti po parkih in vrtovih, posebno pri starejših graščinah.

Na Gorenjskem nastopa tisa pogostokrat v gozdih severnega pobočja med Mojstrano in Martuljekom, na levem bregu Belice, v Krmi, Vratih, na zahodnem pobočju Mežaklje nad Mojstrano in v »Jerebikovcu«, v dolini Radolne v krajih »Vrh« in »Bratova peč«. V Bohinju jo je najti na severnem pobočju Lisca, v skupinah pa na severnem pobočju Rudnice in v dolini potoka Ribnice nad Srednjo vasjo in na zapadnem pobočju Jelovice nad Sotesko. Nahaja se dalje na zahodnem pobočju Doberče ter na Begunjčici, na severni strani Jelovice v krajih »Kobovt« in »Kroparska gora«.

Na vrtu državnega gozdnega oskrbnštva v Zagoricah pri Bledu se nahaja 4 m visoka tisa s premerom 24 cm, merjenim v prsni višini.

V manjših skupinah je tisa v »Plenšaku« (davč. obč. Železniki). Bilo je je tam svojčas mnogo več kot danes. Pred 30. leti so je tam veliko podelali v oglje. Sporadično nastopa v pečinah nad Dražgošami.

Posamič in v malih skupinah je najti tiso v severnih in severozahodnih legah po gozdih v občini Kokra, posebno v gozdih krajih Korito, Vobence, Akle, Suhidol itd. Tudi v gozdih območja občine Jezersko jih je dokaj.

Na severnem pobočju Storžiča in Križke gore ter grebena, ki poteka proti Tržiču in Sv. Ani jo tudi nahajamo sporadično. Pri nekaterih hišah v Tržiču, Lomu in Sv. Ani so lepi eksemplari.

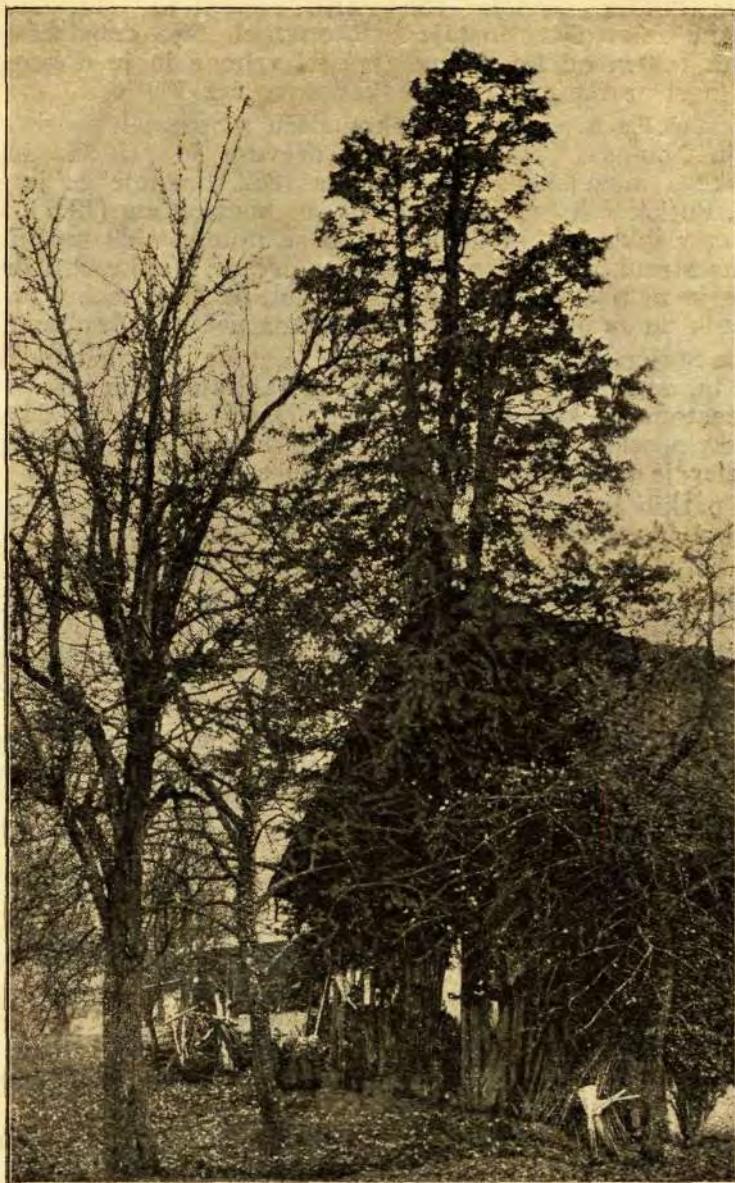
Dalje so skupine tise v gozdih, ležečih v davč. obč. Bistrica v kamniškem okraju. V Ljubljanskem okraju jo nahajamo v davč. občinah Št. Jošt, Horjul, Zaplana, Stara Vrhnika in Verd posamič po raznoličnih gozdih. Omeniti je tiso ženskega spola, ki stoji poleg Tivolskega gradiča v Ljubljani, ki meri 9·50 m višine ter ima njen glavno deblo v prsni višini 39 cm premera. Stara je kakih 150 do 200 let, morda tudi več.

V Logaškem okraju je tisa raztrešena po gozdih v območju Javornika in Snežnika, in sicer v davč. občinah Dolenjavas, Otok, Dane, Podcerkev, Nadlesk, Kozarše, Vrh, Babino polje v višnah od 500 do 1200 m. Nadalje se nahaja še sporadično po hribovju Račne gore, Bloščeka in Zupanččeka, to je v davč. obč. Igavas, Poljane, Knežja njiva, Lož, Metulji in Topol. Tise v tem okraju nimajo preko 22 cm prsne debeline; največ jih je v gozdih davč. obč. Petkovc, kjer jih je našteti na ploskvi kakih 50 ha preko 500 komadov, rastočih deloma v večjih skupinah. Prebivalstvo jih ne ceni posebno. Nekateri jih rabijo za kole k plotom. Običajni so tam grobni venci iz tisinega zelenja.

V kočevskem okraju je kakih 500 do 700 posameznih, ne posebno lepih komadov, porazdeljenih po gozdih v davčnih občinah Osilnica, Banjaloka, Gora, Loški potok, Stara cerkev, Stari log, Gotenica, Koče, Borovec, Draga, Velike Poljane, Lužarji, Turjak, Krvava peč, Selo, Potiskavec. Lepši komadi so že izginili. Tudi v Črnomeljskem okraju naletimo v gozdu večkrat na posamezne tise, posebno v davč. obč. Planina, Maverle, Čeplje, Podgora, Stari trg, Predgrad.

Večje število tis raste na pašniku med državno cesto in železniško progo Novo mesto — Mirna peč. V davčni občini Vrhpolje v krškem okraju je mnogo tise v bukovem gozdu, ki pa dosega le višino 3 m; poleg teh je tam mnogo mlajšega naraščaja. Na severnem pobočju gozda »Markov hrib«, krške davčne občine, je tudi več komadov malih tis, ki so se tja naselile najbrž iz parka Turnške graščine.

Med najlepše eksemplare na Kranjskem spada tisa, ki stoji poleg hiše Antona Koselja, vulgo Jurjevca na Zgornji Lipnici, nedaleč od razvaline »Pustega grada«. Tisa, ki jo prinaša slika

Tisa na Zgornji Lipnici pri Radovljici.

fotografa Alojzija Vengarja v Radovljici, na strani 7., je visoka $17\cdot70\text{ m}$, (gotovo najvišja v Sloveniji); opaziti jo je že od $\frac{3}{4}$ ure oddaljene železniške postaje v Radovljici. Nje debelina znaša, merjena $1\cdot30\text{ m}$ od tal, 80 cm . Ima tri vrhove in je dobro ohranjena; nosi moške cvete. Stara je gotovo čez 500 let.

Še starejša tisa raste na pokopališču v Stranjah na severnem pobočju Nanosa. Prvi popis tega drevesa so prinesla izvestja Kranjskega muzejskega društva leta 1862. Pozneje ga je opisal ing. V. Putick v listu: Österr. Forst- u. Jagdzeitung (1907). Deblo je $2\cdot2\text{ m}$ visoko in 1 m debelo. Deli se potem v 20 močnih vej, ki so na strani, od katere piše burja, slabeje razvite, kot drugod. Visoka je ta tisa le malo čez 11 m . Žal, da stoji ta lep prirodnji spomenik na zemlji, ki sedaj ne pripada več naši kraljevini.

Na Štajerskem je tisa redkejša, kot na Kranjskem. Vzrok je pač ta, da ljubi tisa vapnena tla, ki na Štajerskem niso v toliki meri zastopana, kot na Kranjskem. Daljni vzrok je, da se na Štajerskem sekajo gozdi češče na golo, kot na kranjskih kraških tleh, kjer je takšno sekanje mnogokje zabranjeno.

V parkih je tiso na Štajerskem dobiti pogostokrat, v gozdih pa le bolj posamič, redkeje v malih skupinah.

V celjskem okraju nastopa sporadično v davč. obč. Zagrad, Teharji, Sv. Magdalena, Marija Reka, Črni vrh, Sv. Jurij, Sv. Peter, Lože, Trbovlje, Babna gora, Loka; v konjiškem okraju pa v občinah Brezen, Stenice, Stranice, Konjice in Konjiška vas.

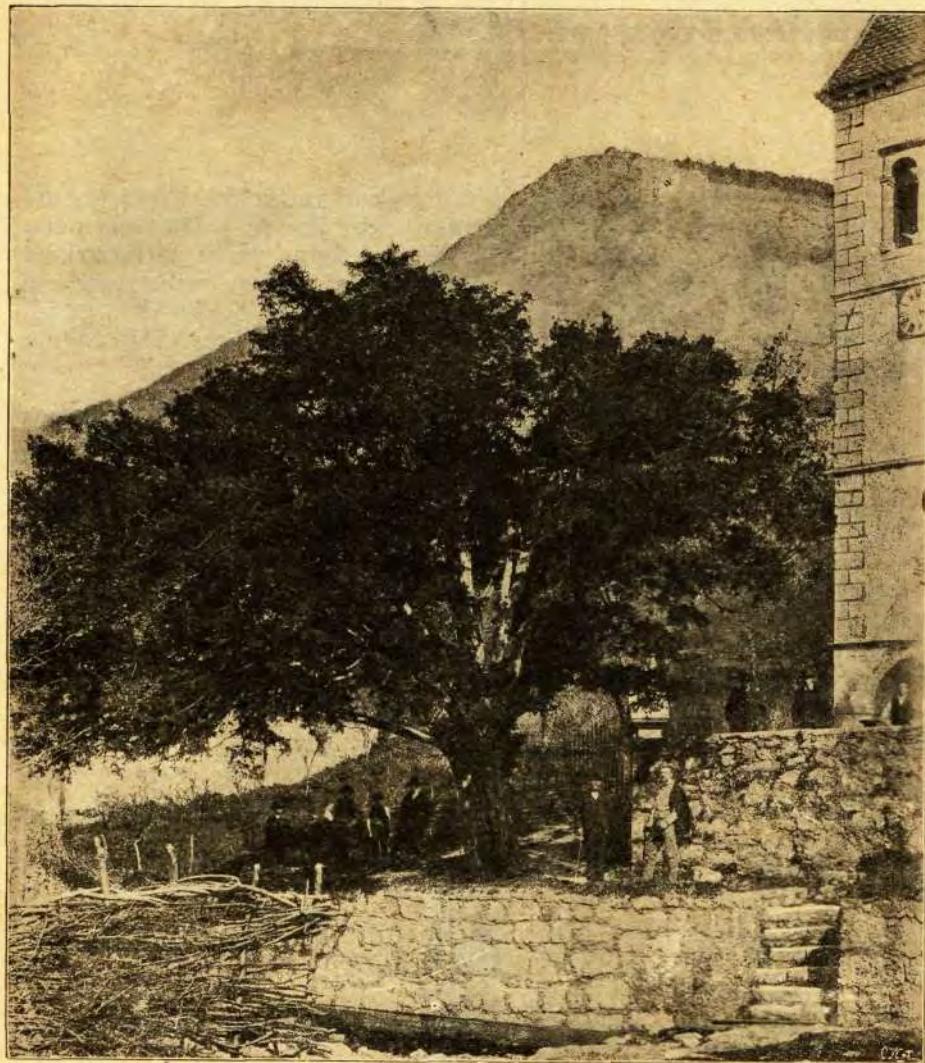
V brežiškem in ptujskem okraju kakor tudi v Prekmurju je najti nekaj ne posebno razvitih in starih tis le po parkih.

V mariborskem okraju je največ tis na severnem pobočju Pohorja, kjer je bila v prejšnjem stoletju tisa močno razširjena. Tako je rastla na Maroltovem posestvu na Smolniku večja skupina tis, katere je posekal praded. Sedaj je najti tam le še štore, ki so v sredini še zelo trdni, in pa nekaj skupin mlajših tis, ki so vse moškega spola. Starejše in mlajše tise rasto posamič skoro na vsakem kmečkem večjem posestvu na Pohorju, toda ne v gozdu, temveč ob robu gozda ali po travnikih in pašnikih. Najvišje imajo 12 do 16 m in prsno debelino 30 do 50 cm. Nekaj starih tis so posekali zadnja leta v okolici Sv. Lovrenca na Pohorju iz bojazni, da se ne bi zastrupili konji.

Po gozdih slovenjgraškega, prevaljskega in mozirskega okraja raste tisa le posamič in je redka. Pač pa je v nekaterih parkih nekaj čednih eksemplarov.

Znamenita je tisa na posestvu Kristjana Germela v Solčavi. Glasom opisa prof. dr. V. Herleja stoji na takoimenovanem »Hribru«, kojega iz spodnjetriadih skladov sestavljeni hrbet se v višini kakih 180 m nad vasjo Solčavo (642 m) razteza v smeri od juga proti severozapadu. Tisino deblo se proti tlom piramidasto razširja in znaša njegov premer nekaj nad 1 m , $1\cdot30\text{ cm}$ nad tlemi pa 80 cm . Kljub tej debelosti ni višja nego 9 m . Že v spodnji

polovici štrlico iz nje mnogotere veje, večinoma že suhe; iz manjših suhih rogljev pa poganjajo krajše in daljše, vitke, žive vejice, tako da je deblo na okrog obdano z zelenjem. V zgornji polovici

Tisa v Stranjah na Notranjskem.

se razhajajo od debla še daljše in številnejše veje z deloma suhimi, deloma še živimi razrastki. Približno začetkom zadnje četrte tisine višine se razcepi deblo na več daljših vej, izmed

katerih so nekatere že popolnoma odmrle. Deblo te tise se ne končuje v izrazit vrh. V splošnem ima opisana tisa isti habitus kot ga opažamo pri drugih starejših tisah. Omenjena tisa je ženskega spola. Stoječa ob vrhu hriba na samem je izpostavljena vsem silam vetrov in vremen ter je rasla gotovo zelo počasi ter je gotovo stara več kot pol tisočletja.

* * *

Tisa postaja v naših gozdih ponekod redkejša. Posebno delih, starih komadov je vedno manj, ker jim ni prizanesla neizprosna sekira. Z ozirom na to je bivša deželna vlada za Kranjsko uvrstila leta 1892. tiso med predmete, za katere velja tarifa o gozdni odškodnosti v zmislu priloge D k §§ 72 do 76 drž. gozdnega zakona z dne 3. 12. 1852., drž. avstr. zak. štev. 250. S tem je hotela tiso nekoliko zaščititi.

V posebno zaščito, kakor velja za nekatere redke rastline po naredbi dežel. vlade za Slovenijo z dne 19. 2. 1921., Ur. l. št. 64, ki je bila uzakonjena 28. 2. 1922, pa ni privzeta, ker bi se, tvoreča objekt lesne kupčije, ne moglo zabraniti nje ukoriščanja, ne da bi se priznala lastniku lesa odškodnina.

Zato pa je potrebno, da gozdarsko osebje ob danih mu prilikah vpliva na dotične posestnike, ki imajo tiso v svojih gozdih, da je ne iztrebijo, ampak jo prostovoljno varujejo in po možnosti ohranijo; ako pa jo sekajo, naj je vsaj ne porabijo malopridno! Posestniki pa, ki imajo nekaj zmisla za priredo in nje ohranitev, jo bodo ne le negovali temveč jo skušali tudi razširiti.

Ing. Stjepan Kušan (Rogatica):

O bosansko-hercegovačkim prašumama.

Svakim danom slušamo, da smo najšumovitija država iza Rusije i Finske, ali koja nam je korist, kad smo slabi gospodari. Mi nismo kadri, da ovu granu prirodnog bogatstva naše otadžbine iskoristimo, kao ni druge. Za nas su mrtvi kapitali: silna marva, obilna žita, goleme šume i neprocenjive rude.

Drvo ima veliko značenje u ljudskom životu; ono nije još svagde nadomestivo i neće se moći u dogledno vreme nadomestiti. Dužnost nam je, da šume tako iskorišćujemo, kako ćemo dobiti od njih najveći dohodak, a da kraj toga ne oštetimo proizvodnju snagu tla i sastojine. Prašume, koje zapremaju visoko gorje u Bosni i Hercegovini, velikim delom su prezrele te se imaju što pre seći, da mogu prirašćivati, jer inače sliče novcu, zatvorenu u tresorima kasa. Kao preduvet za iskorišćanje šuma su dobri putevi, a u prvom redu dolaze železničke pruge.

Ovim ću recima pokušati prikazati bos. herc. prašume, njihove prestavnike, raširenost u horizontalnom i vertikalnom smeru te seću tih šuma. Da prikaz bude potpuniji, opisaću glavne klimatske faktore ovih šuma, jer držim, da su važni za pošumljenje odn. seću u ovim krajevima.

Stalne se biline udružuju na manjoj ili većoj plohi te daju poseban karakter vegetacije: stepa, livada i šuma, a ovisne su o klimi i tlu. Svaka od tih formacija vegetacije daju posebnu sliku krajini. Tipove ovih formacija susrećemo na nedirnutim, nekultiviranim zemljištima.

Tipična vegetaciona formacija šume je *p r a š u m a*. U Evropi njih nestaje; ima ih još u Karpatima i na Balkanu. Ova je formacija pobednica nad ostalim vegetacionim formacijama.

Prašuma se razvila samo pod uticajem prirode. Odlikuje se vrlo mešovitom vegetacijom pa tek kulturom postaje više homogena. Prostire se na velikim plohama i dobrom tlu, koje je nastalo raspadanjem oborenog drveća. Šuma je na taj način stvorila tlo varijeteta unutar jedne vrste drveta, a drvo se po zakonu nasleđivanja akomodiralo tome tlu.

U Bosni i Hercegovini nalazimo prašume sa sastojinama jednakake kao i nejednakake (preborne) starosti. Razmer je dobnih razreda vrlo nejednak; prevladuju u velike starodobni razredi. Dimitz veli, da su stabla na pokusnim plohama s malim izuzetkom iste visine i dobi, ali veliki deo bos. prašuma je preborna šuma. Dr. A. Hofmann veli za tropske prašume: »Pod povoljnim prilikama pomlađuje se također prašuma u visokom gorju For-

mose na većoj površini; tipična se preborna šuma može jedva naći sa svim dobnim razredima na najmanjoj površini.«

Prema priznatim autorima razlikujemo u Bosni i Hercegovini tri područja vegetacije.

Mediterranska flora sa subtropskom vegetacijom, koja se prostire na južnom delu Hercegovine, a siže do 500 m n. m. Kamen je vapnenac.

Područje hrasta. Tu uspevaju sve vrste hrastova sa svojim pratiocima, od kojih su za nas od većeg značenja: crni i beli bor, koji čine prašume u sledećem području.

Hrastove šume, kojih ovde uopće nema kao prašume, nalazimo zapadno od linije, povučene od V. Kladuše preko Konjica, u dolinama Save, Drine, Bosne, Vrbasa i Une. Zapremaju površinu od 110.000 ha. Crni bor čini prašume u višegradskom (Suha gora, Semeč), žepačkom, bugojanskom kotaru i u Hercegovini, gde dosiže visinu do 1200 m n. m. Beli je bor u Bosni obično poštean sa omorikom i jelom, a penje se do 1400 m n. m.

Hrast sa crnim i belim borom zaprema 10.000 ha.

Tlo je vapnenac kredine i trijasove formacije, crvena zemlja, peščanik, glina i humus.

U vertikalnom smeru penje se ova flora do 800 m n. m.

Na ovo područje nadovezuje se šumska vegetacija s rednjeg i visokog gorja. Po vrsti drveća spadaju ove šume među najbolje u Evropi. Hrasta sa visinom nestaje, a javlja se bukva, omorika i jelika, a osim crnog i belog bora, kako smo ih već spomenuli, nalazimo muniku (*Pinus leucodermis*) pa Pančićevu omoriku. Ovo su predstavnici bos. prašume u čistim i mešanim sastojinama.

Bukva zaprema najveću površinu; u čistim sastojinama 580.000 ha, u mešanim sa hrastom 188.000 ha, sa omorikom i jelikom 113.000 ha. Bukvini stalni pratioci su grab, javor, jasen i brest. Prostire se dakle na arealu od 881.000 ha; penje se do granice drvne vegetacije.

Omorika i jelika zapremaju oko 280.000 ha. Donja im je linija niža od bukve; susrećemo ih na visinama 800—1800 m n. m. Kako smo malo čas čuli, nalazimo ih u društvu sa bukvom.

Munika se nalazi samo na visokom gorju (do 1800 m). Prostire se od Belašnice u Hercegovinu (u Konjičkom kotaru, na obroncima i ograncima Psenj-planine). Dolazi u društvu crnog bora, kojemu je morfološki i biološki jednaka. Čiste borove šume zapremaju oko 31.000 ha.

Pančićeva omorika se nalazi na srednjoj i gornjoj Drini u izumiranju. Veće su šume uništene g. 1885. prodajom. Inače je bez veće vrednosti. Raste na pečinama u visini 800 do 1600 m n. m.

Ove prašume leže većim delom na trijasovu vapnencu. Južni deo ovog područja je Krš — vapnenac kredine formacije. Ovo je temeljno kamenje na površini ispucano pa ne može jedan deo

padavina zadržati u dubini tla, koja je na dohvatu vegetaciji, već je propušta u šuplje podzemlje. Šuma je pak u nizu stotina godina stvorila na takovom tlu humus i druge uvete za svoju egzistenciju. Uklonimo li sa tog tla šumu, nestaće humusa a š njim i vegetacije. Ovaj karakter pustinje na Kršu pospešuju i klimatske prilike. Dokaze za ovaj proces imamo u historiji i sadašnjosti.

Bos. herc. prašume su sastavljene od velikih kompleksa, u kojima nema velikih čistina ni goleti. U njima nema traga vodo-derinama. Gustoća šume i dubljina humusa preće, da sakupljena voda razorno deluje. Ove karakteristike pokazuju i američanske prašume.

Od posavske se nizine diže polagano teren prema jugu, gde se strmo u terasama spušta u Jadransko more. Površina Bosne i Hercegovine je 51.246 km^2 . Na savsku nizinu otpada 5%, na brežuljasti teren 24%, na visoko gorje 42%, a ostatak od 29% čini Krš, koji je većinom visoka ravan. Srednja je visina nad morem za obe zemlje 500 m najniža je apsolutna visina na mor- skoj obali sa 0 m, a najviša 2388 m na Magliću.

Bosna i Hercegovina je prelazno područje srednjoevropske kontinentalne klime k mediteranskoj. Susrećemo sada kontinen-talnu, a sad opet mediteransku. Granica se ova dva uticaja jako menja; u ekstremnom slučaju dapače spada celo područje sad pod ovu, a sad pod onu sferu. Pravac Bihać-Sarajevo deli ove zemlje u glavnom na kontinentalnu i mediteransku klimu.

Letna temperatura je u severnoj Bosni oko 20° , u Hercegovini pak $22-24^\circ$. Do visine 2000 m n. m. je relativno top- lje, nego u dolinama. U prvom je slučaju to uzrok, što se ugrejan zrak diže i greje gornje slojeve zraka, u drugom opet slučaju hladni potoci razvlaču doline.

Zimska temperatura pokazuje stalnu paralelnost sa let- nom; prema jugu se diže. Zapadno od Vrbasa je Bosna mnogo studenija od istočnih delova.

U mediteranskoj sferi padaju kiše po zimi, kada ne koriste vegetaciji, a u drugoj po leti. Srednja godišnja visina padavina je 500 mm. Padavine rastu prema jugu i visini, ali su mnogo ovisne o mesnim prilikama. Najduža je kišna perioda na severo- istoku u junu, na jugozapadu u decembru, a najkraća za celo područje u julu i augustu.

Srednja sušna perioda brzo spada sa dubinom u kontinent i visinom n. m. U centralnoj je Bosni najduža u septembru, na severoistoku u januaru, u Hercegovini u augustu, a uopće u avgustu.

Klimu sam u srednjem i visokom gorju, gde su naše najveće šume, karakterisao Sarajevom, Kalinovikom i Belašnicom, kako prikazuje donja tablica. Sarajevo i Belašnicu sam uzeo, jer će meteorološka data tih stanica biti sigurna, a Kalinovik sam

umetnuo kao stanicu srednje visine. Dodao sam kao četvrtu stanicu Arisan (2500 m) na Formosi, da možemo uporediti tropsku klimu sa našom. Ta su meteorološka očekivanja na Formosi doduše iz jedne godine (1907.), ali to neće smetati da ispunе svoju namenjenu zadaću.

Ova tablica pokazuje pravilnost, od koje će se mnoga mesta udaljiti poradi različnih mesnih uzroka. Tako n. pr. Drvar sa 507 m n. m. ima 1034 mm padavine, Kladanj sa 560 m n. m. 1219 mm, dok Semeć (na Drini) sa 1180 m n. m. pokazuje 925 mm padavine.

Ime stанице	Visina nad morem	Temperatura °C												Godišnje
		Januar	Februar	Mart	April	Mai	Juni	Juli	August	September	Oktober	November	December	
Sarajevo	637	-3.2	0.3	4.5	8.6	13.7	16.5	18.7	18.7	14.9	10.4	3.8	1.8	9.1
Kalinovik	1.090	-3.8	-0.9	2.0	5.9	11.3	14.5	16.6	17.0	13.1	8.6	2.3	0.2	7.2
Belašnica	2.067	-9.6	-8.4	-6.4	-2.6	2.8	6.6	9.1	9.8	5.9	2.3	-3.7	-5.5	0.0
Arisan (Formosa)	2.500	7.6	7.2	10.9	12.3	14.0	15.2	16.3	15.6	14.8	15.3	11.3	8.7	12.4
Padavine u mm														
Sarajevo	-	63	67	89	74	79	97	61	53	85	110	87	76	941
Kalinovik	-	55	91	96	88	96	84	63	55	92	137	129	114	1.100
Belašnica	-	167	203	208	170	144	128	76	67	113	195	180	210	1.863
Arisan	-	58.8	59.9	124.2	81.3	562.1	758.9	403.1	316.2	573.5	189.7	72.5	74.4	3.306.5
Dani sasnegom														
Sarajevo	-	10.0	9.5	7.1	3.9	0.3	-	-	-	-	1.5	4.7	7.4	44.4
Kalinovik	-	9.0	10.9	9.6	4.4	0.7	-	-	0.1	-	2.4	3.9	7.0	48.9
Belašnica	-	13.1	14.5	15.9	13.8	7.5	2.0	1.0	0.5	2.1	7.1	10.3	16.5	104.2
Dani savetrom														
Sarajevo	-	1.1	1.5	1.3	1.7	0.8	0.6	0.7	0.5	0.4	0.4	1.5	0.9	11.4
Kalinovik	-	0.9	0.6	0.4	0.4	0.3	0.7	0.5	0.4	0.5	1.0	1.8	1.5	9.0
Belašnica	-	10.1	9.7	11.0	10.1	10.7	10.2	8.8	6.7	6.9	11.8	10.5	10.1	116.6

U mediteranskoj sferi puše bura, severistočnjak, u ostaloj Bosni severnjak.

Prelazim na eksploraciju ovih prašuma.

Heinrich Mayr napominje u predgovoru svoje knjige o uporabi šume kao Gayerovo temeljno pravilo, da bi svako iskoriscavanje u šumi moralno imati uzgojni celj, a svaka uzgojna manipulacija korist te se ima obzirati na uzgoj kod svih načina uporabe šuma. Pošto jedno drugo isključuje do stalne granice, mora između seća i podmladivanja doći do kompromisa. Eksplorator će nastojati, da bi svoj investirani kapital što unosnije ukamatio te posekao i izvukao što više drveta na jedinici plohe, da osigura

podmladak na zasećenoj plohi uz manje troškove i očuva produktivnost šumskog tla. Prevaga jednog ili drugog interesa diktira u mnogo slučaja način seče.

Za eksplotatora je najrentabilnija čista seča, jer daje najviše drveta po kvaliteti i kvantiteti; cela je manipulacija oko izrade i izvoza jednostavna i jeftina. Naravno pomlađivanje je nemoguće, dolazi skupo umetno, tlo ološi i strada od atmosferilja. Drveće osetljivo prema mrazu ne da se odgojiti bez zaštite.

U Bosni je kod velikih prodaja na panju u uporabi čista seča na velikoj plohi, koju je nemoguće prirodno podmladiti. Ostavljaju se semenaci; iako je slučajno njihov broj i kvalitet dobar, oni su prvom vetruplen. Na posećenoj plohi vlada velika žega, a osobito u prisoju i južnim krajevima, ovlada trava i drač, koji otimaju biljci vlagu i hranu. Potrebno je 10—20 godina, da se ploha pošumi, a tim imamo gubitak na prirastu. Šume i za ovakove seče daju pravu sliku devastacije.

Poduzeća su plaćala neki prinos za pošumljenje, jer su se te sećine i mogle samo umetno pošumiti. Pa i taj se novac iza oslobođenja nije upotrebljavao za svoje svrhe već za lične (uzdržavanje automobila poverenika). Šumske bašće i sećine su zapuštene. Ne može se dosta naglasiti, da je pošumljenje svake posećene plohe isto tako važan akt kao i njezina seča. Mi smo dužni pred unucima, da tu zemljiju energiju, što su je stoleća naslagala u prašumama, očuvamo; ona nije nastala našom muškom pa je mi ne smemo ni rastepstti. Kod nas u Kršu, gde leže snažne prašume, to je još opasnije te jedan nerazboriti gest i mi razvaljujemo, što su duga vremena sabrala. Znamo, da su baš šume promenile karakter Krša.

U onim pak šumama, gde se radilo u vlastitoj režiji, šumski je upravitelj lično uplivisao na način seče. On nije dopuštao, da se šuma koristi čistom sećom, iako je nastojaо, da mu novčani prihod bude što veći, jer se po njemu ocenjivala njegova sposobnost. Malo je gore bilo sa bukovim šumama, gde se palio ugalj. Tu su šume potpuno devastirane i imamo zahvaliti samo bukvinoj nasrtljivosti i žilavosti, da su se te šume u većini slučajeva opet podmladile. U nekoliko je slučajeva ovo devastiranje bukove šume išlo u prilog pretvaranja u mešovite šume.

Koliko je čista seča prikladna za eksplotisanje, toliko je preborna za naravno pošumljenje. Vade se samo za seču zrela stabla tako, da ne nastaju velike čistine. Količina drveta je mnogo manja. Novi naraštaj nastaje i razvija se pod zaštitom stare sa stojine, drvo je više stečikavo, jer je rastenje pod zaštitom usporen. Tlo je sasvim zaštićeno od svih rđavih klimatskih uticaja.

Kombinacija između preborne i čiste seče je oplođna. Na više se načina može modificirati. Prilike će same dati svoju vrstu. Vodi ravnopravno brigu za pošumljenje kao i za eksplotaciju. Prirodno podmladivanje će biti sigurnije, jer preostala sastojina čuva humus, koji je prvi substrat biljci. Ona će u njemu naći

najprirodniju i najobilniju hranu, pošto je taj humus baš postao u prašumama raspadanjem drveta. Tek u starijim će godinama tražiti zdravicu-zemlju, da se svojim korenjem može u njoj učvrstiti. Iz prakse znamo, da kod umetnog pošumljenja tražimo za biljku mesto kraj klada i panjeva. U takovom humusu nađe dosta vlage, pošto on mnogo vode apsorbira i drži dugo pod zaštitom sastojine. Mestimice će se morati naravno podmlađivanje podupreti umetnim. Seča cele sastojine je vezana na čitav niz godina. Drvo se dobija postepeno te su izradbeni troškovi veći. Od celog osoblja, upravnog i radničkog, traži se većeg duševnog i telesnog rada.

Kad je upotreba drveta prešla granice lokalne upotrebe, mogalo se misliti, kako će se drvo otpremati do mesta konzuma. Kao najprirodniji put bila je otprema vodom. I danas je najjeftinija otprema u datim prilikama. U današnje vreme ti putevi ne dostaju, jer ih svagde nemamo, jer otprema mora biti redovita, a potrebe su mnogo veće i raznoličnije. Usled porasta cena drvetu mora se bolje čuvati od kvalitativnog i kvantitativnog gubitka, što se kod otpreme vodom ne može izbeći.

Železničke pruge su glavni i stalni putevi, na koje se prislanjaju sve ostale vrste, a koje mogu biti prolazne naravi. Dok njih nemamo, nema ni intenzivnog šumarenja. Drvo u šumi nema vrednosti, ono propada.

Pogledamo li državnu kartu, uverićemo se, da mreža železničkih pruga ne odgovara našim potrebama ni u kojem pogledu. O tome je bilo po novinama dosta govora, pa nije potrebno ovde ponavljati. Neću govoriti o svim našim pokrajinama, već ću imati pred očima samo Bosnu i Hercegovinu.

Dobili smo dolarski zajam sa svrhom, da podignemo naš saobraćaj, a po tom narodnu ekonomiju. Jedni drže, da će ga podići, ako spoje Beograd sa morem jednom normalnom prugom, koja će progutati velik deo toga zajma. Hoće, da učine na taj način Beograd primorskim gradom. Tu nam je, čini se, više stalo do reprezentacije nego do faktičke koristi. Njezina rentabilnost nije osigurana. Tako državna vlada, dok su privredni krugovi za drugi način rešenja toga pitanja. Udrženje inžinjera predlaže, da se nekoje pruge dovrše, nekoje spoje među sobom, a nekoje nove izgrade te spoje sa nekojim mestima na Jadranskom moru. Tim se hoće, da se sadašnje glavne pruge olakšaju te promet svrati na nove spojene i izgradene pruge. Saobraćaj će bolje funkcionirati, intenzivnije će se iskoristiti bogatstvo zemlje, a razdeoba će njegova biti potpunija i lakša.

S našeg stanovišta je ovaj predlog inžinjera bolji za celu državu, pa i za Bosnu i Hercegovinu. Nekoje bi se pruge vezale, a i nove izgradile, koje bi prolazile najšumovitijim krajevima. Ostaje još nekoliko šumskih železničkih pruga, koje bi se imale među sobom vezati, što bi bilo u interesu intenzivnog gospoda-

renja. Za prvi početak bi ovo bilo dovoljno, a zatim bi imali postepeno otvarati ostale prašume. Tako bi te šume, koje su dosada bile bez vrednosti, dapače možda i negativne (čuvanje i nadzor), dobine cenu. Baš prema udaljenosti šuma od komunikacija razdelenе su u vrednosne klase. Priključenjem na postojeće pruge došpela bi zadnja klasa u prvu. Drvo bi možda usled naglog izbacivanja većih masa na pijaci u vrednosti palo, ali to bi vredilo samo za dosadanje prve razrede, dok bi u ostalima, kako rekoh, poskupilo.

Državna uprava nije znala ni opstojeće železničke pruge iskoristiti kao privatnici za eksplotaciju šuma. U poslednjim se godinama rata nastojalo, da se što više radi u vlastitoj režiji, iza rata se pak mislilo napustiti taj način, a sada se opet traži, da ga se uvede. Iza oslobođenja se počela razvijati industrija izrade drveta. Država nije imala ni davalu u dovoljnoj meri materijala za izradu, pa industrijalci navališe na privatne šume, što je također jedan od uzroka devastiranja mnogih privatnih šuma.

Ovaj preokret iza oslobođenja u eksplotaciji b. h. šuma nastao je otale, jer nije bilo dovoljno sposobnih naših ljudi za šumske uprave, kako se na vlasti u Sarajevu govorilo. Nekoliko je šumskih uprava bilo nepotpunjeno. To je tako i moglo biti, jer se našim ljudima nije dopuštalo, da se pripremaju za takova mesta, a još ređe su im se poveravale šumske uprave; bilo je doduše iznimaka kod onih, koji su »svim srcem bili Austrijanci«. Kod 16 šumskih uprava bilo je u g. 1918. postavljeno 3—4 praktikanta. Pa zar je čudo, što nismo imali sposobnih ljudi, kad smo ih trebali? U tom pogledu ni danas ne stojimo bolje, a to će vreme opet pokazati, kada se bude više radilo u vlastitoj režiji.

Mora se priznati, da za rad u vlastitoj režiji treba znanja i energije. A kad bi bilo za to smisla na višim mestima, dalo bi se taj posao organizovati i provesti. Još više! On se iz komodnosti napuštao i onde, gde nije bilo mesta ni izgovora. Šumska se koturača predaje kupcu (ovde jedna državna oblast), koji ju je imao produžiti, da može kupljenu bukovu šumu eksploratisati. Na tu će prugu pasti još oko $200.000 m^3$ četinjaštoga korisnog drveta, što nije zasada prodano. Na prvom starom delu pruge država izrađuje drvo u vlastitoj režiji, pa ga po ugovoru ima kupac prevesti do stanice državnih železnica. Dalje neću ići. Ideja je izvrsna!?

Gornji je primer pokazao, kako se manipulira sa šumama iza oslobođenja, a sledeći će pokazati, kako se radilo pre oslobođenja. U kupčevim sećinama, kuda je prolazila šumska železnica, izradivala je šumska uprava u vlastitoj režiji onaj materijal, koji po ugovoru ne spada kupcu. Drvo je izveženo do prve železničke stанице i ovde iza oslobođenja prodano. Na toj se partiji zaslužili milioni!

Prodaja na panju je vrlo komodan način eksploatacije za posednika šume, ali je za to gore za sadašnju i buduću sastojinu te njegov džep. Ako trgovac ili industrijalac seče šumu, neće paziti, da obarenjem predanih stabala ne ošteti prekomerno ostalu sastojinu; traži, da izvoz iz šume bude što jeftiniji ne pazeći na podmladak i tlo. Njegov radnik neće s tolikom opreznošću raditi, jer ne odgovara on za štetu već njegov poslodavac, koji će biti pripravan platiti oštetu, jer mu je rentabilnije. Poznato je pak, da se iza takovog haraćenja nikad ne može ustanoviti efektivna šteta. Kupčevi šumski manipulanti nemaju potrebnog znanja o šumskim disciplinama, pa se posednik šume ne može ni nadati, da može biti drukčije.

Industrijalac i trgovac rade kupuju gotovu potrebnu robu, jer je vide pred sobom po kvaliteti i kvantiteti kraj koje komunikacije, nego da sami izrađuju, gde moraju na visoko kalkulirati, jer se u posao ne razumu. Kad imaju drvo pred sobom, znaju sigurnije izrabiti konjukturu.

Za posednika šume je teža kontrola kod predaje drveta na panju, ako se manipulira, kako je u Bosni i Hercegovini dosada bio običaj; ona ovisi o savesnosti organa, koji taj materijal kupcu predaju. Kontrola u državnim šumama je manjkava, jer su šumske uprave velike, a šumski upravitelj opterećen drugim poslovima.

Šumari ne bi smeli nikoga upuštati u šume, da ih koristi, već bi to sami morali raditi. Tim što dozvoljavaju seču drugima, degradiraju sebe na obične policiste. Kod vlastite režije moraju šumari biti i verzirani o potrebi pijace u izradi drveta na sortimente. Zatim moraju biti kadri, da podmire drvetom celu industriju, da ne bi u gospodarenju radi pomanjkanja drveta nastali kakovi ekscesi. Dosada se nisu mogli ni gradovi podmiriti ogrevnim drvetom preko zime. Trebaće velike volje i discipline, da se zadovolje pijace, a onda neće ni uzmanjkatи efekta. Industrijalci će biti šumarima za taj posao vrlo zahvalni.

Država, kao glavni posednik šuma, ima sastaviti kataster šuma cele Kraljevine, u kojem bi sastojine bile karakterisane po veličini, masi, vrsti drveta, starosti i t. d.¹ Iz ovih bi data dobili etat za celu državu i saznali bi za zrele sastojine. Predočivši si i komunikacije, a na prvom mestu državne i šumske železničke pruge, određeno je tim, što ćemo u prvi mah seći. Ovamo bi došle i one projektirane pruge, koje bi se imale sagraditi u prvom razdoblju prema stanju šuma.

Iz toga državnog etata ćemo dobiti, koliko imamo seći u Bosni i Hercegovini. Ako bi taj b. h. etat bio premalen prema faktičnom stanju zrelih šuma, predlagao bih iz razloga, što ću ih odmah navesti, da se ipak što pre iseku one prestare sastojine,

¹ Iventarisanje šuma, što nije drugo već izradivanje »Opisa sastojina«, već je predlagano. Vidi Š. I. str. 154 g. 1922. — Uredništvo.

koje nemaju prirasta. Stroga potrajanost prihoda za državu nije potrebna.¹ Guttenberg o tome veli: »Samo su dakle privatno-gospodarstveni obziri, koji izgledaju probitačni te dopuštaju u većoj ili manjoj meri potrajanost kod uređenja većih šumskih poseda...«

Kako je poznato, prestare šume, u kojima stabla, sposobna za prirast, prirašćuju, a prestara se obaraju, nemaju prirasta i masa ostaje ista. Te šume ne odbacuju nikakav interes. A. u. vladavina nije prodala ove prašume samo zato, da iz ovih kolonijalnih zemalja izbije kapital, već i radi toga, što je uvidela, da je skrajno vreme te šume seći.

Sledećim će dokazati, koliko se gubi radi neiskorišćivanja tih zrelih šuma te da se uvidi, da se moraju seći u bržem tempu. Uzeću samo one šume, koje se prodaju na veliko na panju. To su šume, koje su već prodane, šume, kod kojih je kataster dogovoljen i pripremljen za prodaju, pak one, koje su određene za prodaju, ali im kataster nije sastavljen. Među prve spadaju kompleksi, koji su prodani za a.u. vremena (Steinbeiss, Eisler i Ortlieb), a čine najveći deo b. h. šuma: 313.787 ha sa masom, koja se može izdati za seću, 36,167.000 m³ četinjačastog i 8,282.000 m³ listačevog drveta; u drugoj grupi imamo 50.514 ha sa 4,800.000 m³ četinjače i 3,367.000 m³ listače; a u trećoj grupi nalazimo 98.000 ha sa 565.000 m³ četinjače i 4,755.000 m³ lističe. Kad uzmemo, da je u prvoj grupi isećeno najviše $\frac{2}{3}$ cele njezine mase, ostaje još 9,000.000 m³ četinjača i 2,700.000 m³ listača. Pribrojimo li ovamo ostale grupe, imamo ukupnu masu, koja se može odmah seći, u najmanju ruku 14,371.000 m³ četinjače i 11,225.000 m³ listača, a njihova je površina oko 253.000 ha. Dalje, uzmimo, da je prirast po ha samo 2 m³; da je jedna polovica celokupne površine obrazila listačama, a druga polovica četinjačama. Cena za listače neka je od m³ 10 dinara, a za četinjače 30 dinara. U prirastu bi bilo mase oko 500.000 m³, a u novcu bi to iznašalo oko 10,000.000 dinara godišnje. To je onaj godišnji prirast, koji bi trebao da bude na toj površini, kad šuma ne bi bila prestara. Što duže dakle odgadamo seću tih šuma, to nam je gubitak veći.

Površina nabrojenih šuma iznosi jedva $\frac{1}{3}$ površine visokih šuma. U drugoj trećini bi se seklo iza prve trećine ovih šuma; to su mlade šume i šume, u kojima je već sećeno. Dakle, ne treba da bude bojazni, da će šume za seću nestati. Kad se i iseće više od tih prezrelih šuma, nego što treba prema godišnjem etatu, može se to opravdati i tim, da je ovo prekoračenje etata uzrokovano elementarnim kalamitetima (vetrom, požarom i dr.), pro-

¹ U tom smjeru iznijeta je već saglasna tvrdnja. Vidi Š. I. 1922 str. 264. Jednako smo tražili da se privede uporabi sve »stare sastojine, koje su dobro premašile visinu turnusa«. Vidi Š. I. 1922. str. 154. Ugrenović: Potrajanost š. g. — Uredništvo.

tiv kojih se ne može osigurati. Treća će trećina otpasti na servitutne šume, koje se imaju dodeliti općinama.

Jedan deo toga viška neka se upotrebi za izgradnju komunikacija ili za amortizaciju uzetog zajma za tu svrhu pa tako stvoriti uvet za intenzivno šumarenje.

Koliko nisam za prihodnu potrajanost, koja bi se eventualno mogla regulisati u drugom i trećem turnusu, toliko sam za strogu produktivnu potrajanost tla. Energija tla u sastojinama ima se očuvati koristeći se šumom na najracionalniji način: oplodnom sečom. Osim toga se ima privesti šumskoj kulturi zemljište obraslo šikarom (oko 200.000 ha) i goli Krš (oko 1.200.000 ha). I tu treba zavesti sistem, po kojem se imaju te velike plohe pošumiti. Da se osigura stalni prinos za pošumljenje, trebalo bi, da se od svake prodaje drveta taj prinos automatski ubere: recimo 5%. Na taj bi način išlo pošumljenje paralelno sa iskorišćivanjem šuma.

Na koncu ču još zbijeno da predočim ovaj prikaz:

1. Bos.-herc. zrele prašume imaju se što pre seći, jer država inače ima gubitka na prirastu i prihodu. U interesu je svih zainteresovanih, da šumari sami u vlastitoj režiji iskorišćuju te šume. Ne mogu li garantirati, da će biti kadri podmiriti pijacu drvetom, ima se seča predati i trgovcima odn. industrijalcima.

2. Za intenzivno šumarenje je potrebno, da se izgrade valjani putevi. Neće se moći izbeći, da se ne digne za tu svrhu zajam, koji se ima godišnje amortizirati. Kad su tu dobri putevi i drvo će u šumi poskupiti, a tim više je to potrebno, ako se drvo mora prodati na panju.

3. Da se očuva potrajanost šume u najširem smislu, ima se šuma seći u oplodnoj seći; osobito vredi to za šume na Kršu. Naučno, jeftino podmlaćivanje je vrlo lako, jer klimatske prilike tome pogoduju, kako je izloženo dosta opširno. Paralelno sa sečom ima se pošumiti šikara i goli Krš.

Драгољуб С. Петровић (Ђевђелија).

О пошумљавању Македоније.

Онај, који је неко време живео у Македонији, сигурно је осетио да ова земља изазива тугу, неку тиху, али дубоку тугу и сету. Ово се нарочито лепо може осетити у предвечерњим часовима, кад се у магличастој и плавичастој даљини губе многи врхови, силуете планинских ланаца, брда и брегова. Ту тугу изазива она огњеност планина, брда и брегова и многи камени, шиљати врхови, са којих је земља одавна спрана. Можда је крајњи узрок овој тузи оно мртвило, које бије из тих голина и које јасно прича о питањима ове земље, у којој је столећима дуго владало насиље и лењост, удруженци са напуштењем једне расе, способне само да руши и нипити, а ни најмање да подиже, да ствара. На човека, који први пут долази, нарочито ако иде из шумом богатих крдајева, ова огњеност чини жалостан и непријатан утисак.

Но, на страну тугу и сету! Стручњак мора ово све посматрати стручњачки. Он мора испитати, како се овоме злу има помоћи, како треба поправити оно што не ваља, како треба пошумити. Ово је један од најважнијих привредних задатака, које држава има да реши у овим крајевима. Голети има много, на све стране и што је главно, готово сва су на апсолутно шумском земљишту, те се не може очекивати њихово искоришћавање за пољопривреду са умножавањем становништва. Код оваких голина појмљиво је, да има добра бујица и свих оних штета, које оне собом доносе.

Далеко би ме одејело, а најзад мислим да није ни потребно, доказивати од колике је потребе и важности ово пошумљавање за народну привреду и државу. Полазим од тога, да је ово јасна ствар и да је потребно само видити, како треба извршити овај посао.

Овај посао је у истини огроман и превазилази моћ једне генерације. Управо због тога овај посао се мора поверити држави, јер је она за то најпознанија и имаће највише срестава. Погрешно би било радити на парче, пребрзо и преурађено. Посао се мора добро проучити, припремити и уредити, па тек онда са довољно срестава и материјалних и моралних приступити извођењу. Ово је зато потребно, јер овде у томе прајцу нема никаквих искустава, нити има потребних метеоролошких података. Ништа се не зна, ни колико и каквог воденог талога има и како је он годишње распоређен, затим колика је влага ваздуха у разна доба године, па како је распоређена температура, која је највиша, која најнижа годишња, најзад каквих ветрова има када, како дејствују итд. Нема никаквих искустава са разним врстама дрвета, које би се могле за ову сврху употребити. Нема најзад ни особља ни по каквоћи, ни по количини, које би се могло примити извођења

овога посла. И на крају крајева нема новаца. Држава за сада у буџету предвиђа готово ништавне суме.

Из овога, што је до сада речено лако је извести закључак како би све то требало уредити. Треба да克ле створити оно чега нема. Пре свега треба створити метеоролошке станице, које су од користи и за многе друге струке. Мрежа ових станица имала би да буде што гушћа. На сваки начин требало би да их има у сваком окружном и срсском месту. Овде би се и посматрачко особље могло најлакше наћи. Дужност осматрања припада би на првом месту шумским и пољопривредним органима и онима који би за ову ствар имали особиту љубав. Упушта за уређење ових станица, као и самог осматрања имала би да да обсерваторија у Београду, што би ова уредила са најбољом вољом и са највећим полетом.

Питање особља је и иначе на дневном реду. Агитацијом и давољном потпором треба привући што више младих људи на шумарске факултете у Загребу и Београду и на шумарске школе, које већ постоје. Можда не би било рђаво, да се образују течајеви за техничко помоћно особље нарочито изучено у подизању шума и пошумљавању.

Новчано питање решило би се можда најбоље на тај начин што би држава образовала специјалан фонд за пошумљавање Македоније. Новац овога фонда не би се могао ни за што друго употребити до само за пошумљавање Македоније, давања потпоре самоуправним јединицама за овај рад, као и давање награде појединцима, који би успешно пошумили један део свога имања. Новац за фонд добијао би се поред прилога првенствено на тај начин што би држава предвидела извесну таксу, рецимо 1 динар на сваки кубни метар продатих дрва из држ. шума у Македонији. За оне голети које би имале да пошуме самоуправне јединице предвиделе би потребне кредите same te јединице. Разуме се, да би ово предвиђање кредита било обавезно.

Врло је згодна и установа тако званог »шумског дана«. Тога дана би сва деца свих школа, а ако се нађе за згодно и изведљиво и сви људи и жене, имали да саде саднице. Ово је добро и са те стране, што би се народ навигао да више води рачуна о шуми, да развија љубав према њој, па према томе боље да је чува и негује.

За производњу садница држава би имала да подигне потребан број расадника. Држава би се бринула за набавку семена у опште. Расаднике би подигле и оне самоуправне јединице, које би имале много да пошумљавају.

Целим овим огромним послом имао би да руководи одсек за пошумљавање при Дирекцији Шума у Скопљу. Разуме се, да би тај одсек морао имати давољно и добро стручних људи, који би тај посао могли да савладају и морао би бити тако уређен, како би најбоље могао овом задатку одговарати. Тај одсек би имао дужност да прикупи све потребне податке, да направи детаљан

план за рад и да уреди цео посао. У ту сврху он би имао да чини покушаје у мањим обиму са разним врстама дрвета, на различим местима и под различним околностима, како би на тај начин добио потребне податке и месно искуство.

Козарство је велика напаст за шуме у Македонији. Хиљадама и хиљадама коза иде у шуму, брсте и сатиру свуда где прођу. Против њих се мора нешто урадити и то принудним путем, путем закона. Треба створити такве прилике, да се гојење коза не рентира или бар у толиком броју, да је дакле козар принуђен да гаји овце и другу стоку. Потпуним острањивањем од оплодних и ситних шума, наплатом велике таксе за попашу и у старијим шумама могло би се доста учинити.

Можда би добро било да се цео овај важан и замашан посао уреди једним специјалним законом за пошумљавање Македоније. Овим законом би се тачно прописао поступак финансирања целога рада, начин рада и уређење одсека за пошумљавање при Дирекцији у Скопљу, борба против коза итд. Овај посао није мали, те се на мало не може ни радити. А великим пословима треба смишљено приступати.

За пошумљавање голети могу се употребити само извесне врсте дрвета. За оваква пошумљавања где је замљиште често врло плитко, посно, суво, без хумуса, дакле рђаво и са хемијске и са физичне стране морају се употребити оне врсте дрвета, које су најскромније, које су са малим задовољне, а ипак су издржљиве. Навешћемо неколико врста дрвета са којима треба радити и чинити покушаје.

Багрем, *Robinia Pseudoacacia* је познато дрво за ову сврху. Он би се имао употребити за низине и брежуљке. За плавине и висока места није подесан услед хладноће. Задовољава се са врло рђавим земљиштем, али тражи да ово буде дубоко. Како искуство из пошумљавања краса говори, не треба га употребљавати на плитким замљиштима, јер неће бити успеха. На таквим земљиштима почиње од врха да се суши чим му корен дође до основне стене, која му спречава рашичење у дубину. Иначе багрем добро издржава сушу услед великог корена. Скупљач је душика (азота), кога узима непосредно из ваздуха, богатећи тиме земљиште. Дрво му је добро за гориво, коларство, телеграфске и телефонске стубове, за руднике. И поред бодљика имо би овде добру прођу као дрво за огрев. Пати од свих врста мразева. Зечеви га једу врло радо. Дрво је светлости, те даје мало лишћа и хумуса и доцније се доста разређује. Због овога разређивања не би се могао употребити за стапцу високу шуму, бар не без подшумљавања.

Могао би се употребити и за изданачку шуму, где то стање земљишта допушта, јер јако тера изданке и из пања и из жила, што му даје јаку моћ у борби за одржање. И са економског гледишта изгледа да би ово било врло добро. У Македонији се много троше слаби сортименти 5, 10, 15 цм. дебљине. Ово долази услед

рђавих саобраћајних прилика (магарићи) као и у опште из целога начина живота. Македонац тражи само тако дрво, те је и то један од јаких узрока уништењу шума.

На шљунковитим, песковитим и у опште сувим и посним земљиштима могао би се врло добро употребити. Сађење би се вршило највише са једногодишњим, а делом и са двогодишњим садницама.

Због обилног цвета повољно би утицао и на пчеларство.

Гледичија, *Gleditschia triacanthos* је слична багрему, и ако припада другој фамилији. Од багрема је много мање испитано. Дрво је добро, ако не и боље од багремовог, а стабло је бољег облика. Семе је у величини ситнијег пасуља, мркје до црне боје, око 4500 зрна у килограму, има тврду кожу због које прележи. Да би клијало одмах у пролеће, треба га попарити 1,2 минута кључалом водом и затим оставити у ладној води да лежи 24 часа. Остало је исто као и код багрема. Пати од мразева и зечева. Има изгледа да ставља већи прохтев на каквоћу земљишта, него багрем. Дрво је светlostи као и багрем. Потребна су оштирна испитивања.

Пајасен, кисело дрво, *Ailanthus glandulosa* је дрво, које ће можда играти видну улогу. Пренет је из Кине и Јапана. Најјача одлика је овога дрвета што је у стању само себе да брани од стоке. И лишће и цвет имају тако непријатан мирис, да га стока избегава. А ово је нарочито важно за ове крајеве где је ко-зарство јако развијено, где је оно права напаст. Тешка борба има са овим да се води. И најбоље ће ову борбу издржати, оне врсте дрвета, које су у стању саме да се бране. Друга му је добра особина што ставља веома мале захтеве на земљиште. Задовољан је са најгорим земљиштем. Наречито добро издржава сушно земљиште. Располаже затим са великим животном енергијом. Расте брзо, а нарочито изданци. На добром и јаком земљишту може из семена за једну годину да израсте метар високо. Изданке тера необично јако. Ово му се већ може сматрати као рђава страна, јер га је тешко искоренити онда, када није више потребан. Вршено је сађење једногодишњих промрзних биљака. Биљке нису биле кресане т. ј. промрзнут део им није био отсечен. Тада се показало да су многе биљке биле промрзле до корена. И тај корен је истерао изданке. На мразевима је осетљив.

Сеје се у расаднику као и багрем, али се семе покрива 2 цм. земљом. Семе је са крилцем и има га око 25.000 у килограму.

Баца више лишћа него багрем, отуда даје више хумуса. Јасену може више да издржи но багрем. Дрво је на изгледу слично јасеновом, али је доста слабије каквоће. Меко је, као гориво прилично слабо, а као твориво врло слабо. Може се употребити у ко-ларству и употребљава се.

Из овога свега излази, да се као стално дрво не може употребити, него само да веже и припреми земљиште. Врло добро се

може употребити за урвине, вододерине и јако сува земљишта и најзад на оним местима, која су јако изложена козама. Обазрив се мора бити, јер се тешко искорењава. У осталом потребна су испитавања, јер се врло мало зна о њему и његовом понашању у старијим годинама.

Но најбоље је, ако се пошумљавање може вршити са домаћим врстама дрвета. У Бајмији и Ђевђелијској котлини (од Демир калијске клисуре, па до циганске клисуре испод Ђевђелије) има доста зимзеленог храста, прнара, како називају Македонци, то је *Quercus Illex*. Овај храст расте овде на веома сувим, мршавим и плитким земљиштима, али већином у облику жбуна, покривајући читаје брежуљке. Примећен је и у облику грма 4—5 м. висине. Облик жбуна долази вероватно и од рђавог места на коме расте, али изгледа да су први узрок козе. Козе једу прнار са нарочитим задовољством, нарочито преко зиме. Када се помисли колико хиљада коза има овде и од када се оне овде гаје, онда је лако појмити шта је јадни прнар имао да издржи и што још и данас пати. Жбунови су високи 1, 2, 3 м. и у стању су да баде доста жира. Како би се садио, како би се производиле саднице треба испитати. Прво би требало побунасти да се извесни делови ставе под забран, како би се видело, шта су још у стању ови жбунови да даду.

Зеленика, шимшир, *Vixus sempervirens* се исто налази овде. Расте и као жбун и као грм 3—4 м. висине, до 10 цм. дебљине. Дрво је засене, јер може ову добро да издржи. Према овоме могло би се употребити као доње дрво (подшумљавање) у старијим разређеним шумама. Дрво му је склоно и тражи се за израду ситнијег намештаја и ствари као и украса.

Напослетку могу се употребити и сва дрвета која се овде срећу као боровица (*Juniperus*), црни јасен, грипа.

Pinus halepensis, који игра велику улогу у пошумљавању краса могао би се можда и у Бајмији добро употребити, јер овај део Македоније има готово средоземну климу, а и флора му много потсећа на средоземну.

Црни бор, *Pinus Laricio*, је овде дрво планине и према томе ту се у главном треба употребити. Он се пење до 1600 м. и гравише дрвета. Има и белог бора, *Pinus Silvestris*, али у много мањој мери. И он иде високо, можда нешто мање, него црни бор.

Дакле да укратко поновимо: Уредити припрему рада преко Одсека за пошумавање при Дирекцији Шума у Скопљу и Шумских Управа радећи на метеоролошким станицама, вршећи опите са различним врстама дрвета, испитати економско стање; из овога свега извући месно искуство и најзад на основу овога израдити легалан план за рад па велико и овај осигурати специјалним законом. Разуме се да би се агитовало, да и сваки појединац за своју потребу пошумљава.

Terminologija.

Članovima VII. sekcije, glavnim i sreskim povjerenicima na znanje.

Nakon što su utvrđeni osnovni principi te posvršavani najvažniji prethodni radovi u predmetu organizacije samoga rada oko sabiranja građe za šumarsku terminologiju, iznosimo ovdje glavne smjernice toga rada kao i upute za njezino provođenje. Činimo to u uvjerenju, da je to poslijednji korak oko priprava te da je krajnji čas, da se već jednom pristupi pozitivnome radu.

Područja glavnih povjerenika utvrđena su na osnovu zaključka sekcije (11. IX. 1922. u Beogradu) te uz neke neznatne promjene, koje su učinjene po predlogu samih glavnih povjerenika, ovako:

I. Srbija (prije balk. rata), Srem i Vojvodina (Dragoljub S. Petrović, Leskovac).

II. Stara Srbija, Makedonija i Sandžak (Jovan M. Jekić, Skoplje).

III. Crna gora (A. Kalinić, Cetinje).

IV. Dalmacija, Krk, Istra te od Hrvatske ličko-krb. i mod. riječka županija (Zlatko Turkalj, Ogulin).

V. Hrvatska (ostali dio), Slavonija i Međumurje (Ivan Čeović, Zagreb).

VI. Slovenija i Prekomurje (Karel Tavčar, Ljubljana).

VII. Bosna i Hercegovina (Gjuro Telar, Sarajevo).

Glavni se povjerenici pozivaju, da što prije saopće: imena sreskih povjerenika, njihovo sjedište te oznaku teritorije sreza.

Granice srezova treba da budu jasno odredene, da ne bude nepotrbnoga ukrštavanja u radu. Najbolje je, da se teritorije srezova poklapaju sa šumarsko-administrativnim jedinicama. Ne može biti nikakvih zapriječaka u tome, da se dužnosti srezkih povjerenika povjere licima van šumarske struke (učiteljima, sveštenicima itd.) u onim slučajevima, ako nijedno šumsko stručno lice na području nekoga sreza nije voljno da se primi te dužnosti. No kod izbora srezkih povjerenika treba u prvoj redu apelovati na drugove po struci.

Dužnost je srezkih povjerenika: a) sakupljanje materijala, b) kartiranje (bilježenje) i odašiljanje toga materijala glavnim povjerenicima.

a) sakupljanje materijala vršit će se na taj način da se potraži lični kontakt sa onim ljudima iz naroda, za koje postoji izvjesnost, da oni ne samo potpuno vladaju čistim narodnim jezikom (ne gledeći na dijalekat i bilo kakove razlike lokalnog značaja) već da imaju i izvjesne veze sa šumom i radom oko šume ili drveta. Kao takova lica dolaze u obzir: čuvari šuma, šumski radnici (drvvari), ugljenari (čumurdžije), zanatlije, koje se bave prerađivanjem drveta (kolari, tesari, stolari, bačvari, košarači itd.), radnici na pilanama (strugarama), trgovci drvetom, zemljoradnici, stočari, voćari, pčelari, pastiri, lovci, ribari, lađari, lica koja se bave kućnim zanatima i industrijom, sabirači građe iz narodnog života uopće, naučni radnici i nastavnici (filozofi, etnografi, geografi, geolozi, zoolozi, botanici), turiste, vojnici, studenti, skauti itd.

b) kartiranje (bilježenje) sabrane građe vršit će se na zasebnim listićima u formatu 100/170 mm, da se tako olakša sređivanje sabrane građe. Takovi

će lističi biti predeni štampom i razaslani glavnim povjerenicima, koji će ih razdjeliti među srezke povjerenike. Listice će biti štampani zasebno latinicom a zasebno cirilicom, a izbor pisma kod ispunjava tih listića prepusta se sabiraču.

Ti će lističi sadržavati ove podatke:

1. **Narodna riječ** sa tačnom oznakom gramatičkoga oblika (za imenice nominativ singulara odnosno plurala i označka rada [muškoga *m*, ženskoga *f*, srednjega *n*], za adjektive sva tri roda, za glagole infinitiv i prvo lice prezenta singulara) i akcenta (" oštar [brz], blag [spor], snažan [silazni], protegnut [uzlazni]). Budući da je razlikovanje akcenata te njihovo bilježenje za onoga, tko ih ne poznaje ili teško razlikuje, vrlo mučna stvar, ne treba se u takovim slučajevima zadržavati traženjem pravoga akcentskoga znaka. U tom je slučaju dovoljno, da se jednostavnom točkom ili ćrticom od ozgo označi onaj slog neke riječi, na kojem leži akcenat (n. pr. tōčilo).

2. **Značenje riječi** ili korespondentni francuski, njemački ili latinski termin te eventualno potanki opis i skica. (Za potanki opis i skicu valja upozrijeti desnu prednju a eventualno i čitavu stražnju praznu stranu listića). Kod toga tumačenja značenja, opisivanja i crtanja valja naznačiti ne samo sve ono, što je od potrebe, da značenje riječi bude jasno, već i ono, što može da bude od stručnoga interesa uopće (vrst drveta, dimenzije, način uporabe itd.).

3. **Vezivanja**. Ovdje valja naznačiti sve riječi istoga značenja ili riječi, koje s onom glavnom stoje u tjesnoj pojmovnoj vezi.

4. **Lokalitet**. Tu treba naznačiti, gdje je riječ prikupljena odnosno, gdje se ona čuje. (Treba dakle naznačiti pokrajinu, okrug (županija), srez (kotar), eventualno i selo. Oni sabirači grade, koji sabiru materijal iz književnih radova, treba da naznače: ime autora, cijela, godinu i mjesto izdanja te stranicu, gdje je riječ zabilježena. (Sabiranje književne grade nije dužnost srezkih povjerenika. Budući da se potrebni materijal može najlakše naći u kulturnim centrima, a bit će za sabiranje ove književne grade odredeni zasebni sabirači).

5. Svaki listić treba da nosi označku broja glavnoga povjerenika (I.—VII.) te ime sabirača, a u desnom donjem čošku redni boj listića i godinu sabiranja. (Redni brojevi teku od jedan dalje sve do zaključenog sa-
biranja a za svaki sabirački srez napose.)

Prema tome će ovakav jedan listić izgledati otprilike ovako (vidi str. 28).

Kod ispunjavanja listića valja držati na umu još i ovo:

1. Naznaku slova i materije obavit će sama uprava sekcije VII., dakle nema potrebe da to čine neki odnosno glavni povjerenici.

2. U pravilu treba za svaku riječ ispuniti zaseban listić. Tako n. pr. za svaku riječ, koja dolazi pod tačkom trećom listića (u gornjem primjeru: bradvlj, sjeročka, siročka, vancaga). Jednako treba ispuniti zaseban listić za svaku riječ, koja čini pojmovno jedan dio onoga pojma, što ga označuje glavna riječ. Tako će se na primjer iz škice uz riječ bradva javiti nove riječi kao: oštrica, ploštica, ušica, list, kapa, usad, držalica itd., a za svaku će tu trebati ispisati zaseban listić. Naravno da će svaka od tih riječi morati biti u tačci trećoj svoga listića vezana o riječ: bradva.

Dakle za svaku riječ novi listić no vezuj ih među se.

3. Nitko neka se ne boji eventualnog ponavljanja pojedinih riječi, do kojega bi moglo doći na ovaj način. Naprotiv ono će biti neizbjegivo a i

potrebno. (Tako će n. pr. riječ »oštrica« biti vezana ne samo o riječ »bradva« već i o riječ »sjekira«, »kosir«, »nož« itd.)

4. Za sabirače nema i ne može da bude »dobrih« i »loših« riječi. Za njih postoje samo »rijeci« (termini), a njihov će se kvalitet ocijeniti tek kasnijim radom kod konačnog redigovanja sabranog materijala.

5. Svaki sabirač treba da kopiju svakoga listića zadrži i pomno sačuva kod sebe a original da otprema. Ovo je potrebno zato, da se naknadno uzmognu provesti eventualno potrebnii ispravci, proširivanja i popunjavanja. Po mogućnosti će listići biti udešeni tako, da to kopiranje bude olakšano. Sabirač je dužan vratiti duplike listića, ako je završio sabiranje na svom području odnosno ako je prestao vršiti dužnosti sabirača.

6. Listići mogu biti pisani olovkom no svagda čitljivo.

7. Dijalekat, provincijalizam ili lokalna ograničenost neke riječi ne može da bude preprijekom, da ona ne uđe u grđu.

Slovo:	Materija:
--------------	-----------------

1. Termin: njegovo značenje: brädva, *f.*, vrst oruđa (sjekire) sa dugom oštrom i kratkim usadom za tesarske poslove.
2. Francuski, njemački, latinski: Doloir des charpentiers, Breitbeil, Zimmeraxt.
3. Vezivanja: bradvilj, sjeročka, siročka, vaneaga.
4. Lokalitet: Slavonija, žup. požeška, kot. pakrački.
5. Sabirač: V. Čeović.

Škica sa prikazom pogleda sa strane i prečnog presjeka, eventualno perspektivno. Oznaka dijelova dimenzije, vrst drva.

Br. 134/1922.

Glede otpremanja sabrane građe važi ovo: Materijal, što su ga prikupili srezki povjerencii, mora koncem svakoga mjeseca biti otpošlan (kao rekomandovani list ili tovarna pošiljka) nadležnim povjerenicima, koji će opet sav sabrani materijal otpremati na adresu: »Jug. šum. udruženje« (Sekcija VII. pročelnik prof. dr. Ugrenović) Zagreb, Vukotinovićeva ulica 2. II.

Oni sabirači, koji reflektuju na to, da im se vrate eventualni troškovi oko poštarine, neka to zatraže pismeno na pomenutu adresu uz predočenje potvrda o uplaćenim iznosima.

Glavnim će se povjerenicima uskoro saopći popis onih književnih radova, koje će trebati pregledati u cilju sabiranja terminološke upute. U tom će smjeru biti izdane još i daljnje dispozicije.

Prof. dr. A. Ugrenović, kao pročelnik VII. sekcije.

„Šumarska liga zemalja sredozemnoga mora“.

Prema obećanju iznosimo ovdje kratak izvještaj sa odnosnoga kongresa.

U izvršenju naređenja ministarstva šuma i rudnika u Beogradu, kojim sa n delegovan na kongres »Šumarske lige sredozemnih zemalja« u Marseju, otpotovao sam dana 27. oktobra o. g. — nakon svršenih sviju formalnosti, koje se odnose na putnu ispravu i vizume konzulata iz Zagreba preko Ljubljane, Trsta, Milana, Turina, Lyona te sam 29. oktobra poslje podne stigao u Marsej.

Prije početka same konferencije, koja je zakazana bila za 30. oktobra 10 sati u direkcijskoj palači velike kolonijalne izložbe, zatekao sam na okupu predsjednika R. Hickela, konservatora iz Pariza sa ostalim učesnicima. Predstavivši se kao delegat naše Kraljevine predočio sam i svoju legitimaciju odnosno punomoć, na osnovu koje sam ovlašten da na rečenom sastanku zastupam našu državu odnosno ministarstvo šuma i rudnika u Beogradu.

Doček sa strane predsjedništva i ostalih učesnika bio je vanredno srađan.

Već prvu izmjenu misli upotrebio sam, da u razgovoru istaknem najvažnije momente a to su: da me moja otadžbina šalje da dokaže, kako je ona spremna, da sa velikom francuskom nacijom poradi i na polju kulturnog i ekonomskog pridizanja isto onako, kako je nepokolebivo stajala rame o rame sa Francuskom u borbi za slobodu. Skrenuo sam pažnju učesnika konferencije na to, kako naša Kraljevina imade zaista velikog interesa na uspješnom rješavanju pitanja, koja su na programu konferencije (pošumljivanje krša, paša, požarevi, popularizovanje šumarstva). Ta pitanja ne samo da su aktualna za nas, već smo ih mi i sami pokretali te pokrećemo njihovo rješenje i sada. Požalio sam što je poziv na konferenciju okasno stigao, tako, da nije bilo moguće sabrati detaljnih podataka za raspravu.

Na konferenciji bile su zastupane Francuska, Italija i naša Kraljevina.

Učesnici konferencije bili su cvi:

1. Hickel, konservator i predsjednik.
2. Guinier, direktor šumarskog instituta u Nancy-u.
3. Duchamp, konservator.
4. Dr. Decrock, profesor agrikultурne botanike.
5. Bernard, profesor šumarstva.
6. Lapic, profesor šumarstva.
7. Bauby, inspektor.
8. Salvador, inspektor.
9. Laurent, profesor.
10. Nègre, inspektor.
11. Rastegne, inspektor.
12. Trioton, generalni direktor.
13. Chaudey, konservator.
14. Chaplain, konservator — svi iz Francuske.
15. Boutilly, šumarski direktor iz Alžira.

16. Pvari, profesor i direktor instituta za šumarske pokuse u Fiorenci, Italija.
17. Dr. Ugrenović, profesor univerziteta, iz Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca.

Oko $10\frac{1}{2}$ sati počela je sama konferencija, koju je otvorio predsjednik Hickel, zauzevši svoje mjesto te davši s desne strane mjesto zastupniku Italije a s lijeve potpisanim.

U svom pozdravnom govoru izložio je predsjednik općenite motive, koji pokreću pitanje stvaranja »Šumarske lige zemalja sredozemnoga mora«. U svim zemljama (računa ovamo Španiju, Francusku, Italiju, našu Kraljevinu, Grčku i Tursku) pokazuje se pojav ogolećivanja planina, kojemu uzroci sežu u daleku prošlost a i u sadašnjost. Poznato je, od kolikoga su upliva šume na klimu, vezanje tla itd. Prema tome je po rečene zemlje od odlučne važnosti, da se što bolje unapredi pošumljivanje njihovih primorskih golijeti. Francuska je zaista zemlja, kojoj pripada prvenstvo u restauraciji planina, pa je ona i u ovom pitanju preuzeila inicijativu.

Nakon toga prešlo se je na pretresanje pojedinih pitanja načelne naravi, koja su se na konferenciji riješila prethodno, dok će konačno njihovo rješenje imati da donese naredni kongres, koji će se po svoj prilici održati g. 1923. u Parizu. Tečajem raspravljanja, koje je teklo mirno, zaključeno je ovo:

Liga je internacionala, a ima da obuhvati zemlje sredozemnoga mora. Sjedište joj je u Marseju, no njene se sjednice obdržavaju naizmence u zemljama, koje su u Ligi zastupane.

Zadatak lige dvojake je naravi: propagandističke i tehničke, kako se to razabire iz njenog programa, što ga iznosim niže.

Liga će izdavati svoj posebni bilten, u kojemu će se iznositi rezultate iztraživanja te rada na niže označenom području.

Ime je lige: »*Sylva méditerranéa, Ligue Forestière Méditerranéenne internationale*«.

Rasprave i članci u biltenu iznosit će se na onom jeziku, na kojem budu napisani. Resumee bit će u pravilu pisan na francuskom jeziku. Program rada lige fiksiran je ovako:

1. Studij današnjih šuma, njihovih tragova u prošlosti te njihove modifikacije tečajem stoljeća gledom na njihovu rasprostranjenost i sastav. Uzroci ovih modifikacija.
2. Detaljni studij mediteranske flore, karte geobotaničke. Tačna izražavanja o klimatskom uplivu šuma gledom na stanište (tlo) raznih vrsti drveta. Izbiranje najboljih vrsti drveta.

3. Pošumljavanje: Izbiranje najboljih vrsti drveta za svaku pojedinu zonu. Specijalne vrsti drveta za vapnena tla krškoga karaktera, za ogoljele glinjake (argiles dénudées), za močviršta (marécageux) slanjače (salés). Amelioracija biljnih zajednica, koje su karakteristične za mediteransku regiju (maquis, sastojine raznih vrsti hrastova, hrasta plutastoga, borici). Upotreba egzota (kod ove se tačke razvila opširna rasprava, kod koje se ulazilo u detalj botaničke i šumsko-uzgojne naravi. Bile su predmetom te rasprave: *Abies Nordmanniana*, *piusapo*, *cephalonica*, *numidica*, *Picea omorica* Pančić, *Pinus laricio* itd.).

4. Osnivanje sastojina. Sjetva: studij klijanja sjemena raznih vrsti drveta, način sjetve, sadnja. Zaštitno bilje za konačno pošumljenje.

5. Paša. Zabrane. Planinska paša, amelijoracija pašnjaka. Kombinovano uzgajanje šuma i pašnjaka. Uzgoj krmaka.

6. Propaganda: popularizovanje šumarstva, uzgajanje nasada sa gledišta čuvanja šuma.

7. Šumski požarevi.

8. Specijalne zakonske mjere.

Privremena uprava povjerena je ovim članovima: predsjednik Hickel, sekretar Laurent, blagajnik Bauby.

Kako se iz svega rečenoga može da razabire, bilo je vrlo potrebno, da naša Kraljevina bude zastupljena na održanoj konferenci u Marseju.

Prije svega je važnost predmeta, o kojem se radi, zaista vanredna. Krš i njegovo pošumljenje jedno je od najvažnijih naših ekonomskih i socijalnih pitanja. Po općoj klimatskoj važnosti šuma uopće a onih na kršu napose, ispijne se to pitanje do internacionalne važnosti. Nesumnjivo je, da ćemo se rezultatima i iskustvima drugih država moći bogato da koristimo i mi, kad pristupimo radikalnom rješenju krškoga pitanja.

Tečajem same konferencije izbila je na javu potreba osnivanja instituta za šumarske pokuse te potreba njihova zajedničkog rada. Kako sam iz izvještaja g. Guiniera, direktora šumarske škole u Nancy-ju, mogao da razaberem, Francuska stoji neposredno pred otvorenjem toga instituta (Nancy). Prema saopćenju prof. Pavazi-a i Italija imade već otvoren takav institut (Fiorenza). Sa svoje sam strane izvjestio konferencu, da i u našoj Kraljevini već postoji takav institut u Zagrebu.

Nadaje se dakle sama po sebi misao zajedničkog rada šumarskih instituta svih zemalja, koje su zastupane u ligi.

Konačno odavle prirodno rezultira: potreba, da se šumarstvo, koje je kao nauka stajalo do sada pod isključivim uplivom njemačke nauke, od ove emancipuje odnosno u toliko samostalno izgrađuje, ukoliko su prilike zemalja, koje su zastopane u ligi, differentne od prilika u Njemačkoj. A tu su prilike primorskih golijeti i kraša te pitanje šuma oko sredozemnoga mora u centru pažnje, jer takovog šumskog tla, pod istom geografskom širinom i pod istim klimatskim prilikama — Njemačka uopće nema.

Ovom sam prilikom skrenuo pažnju ministarstva šuma i rudnika na činjenicu, da je osnutkom rečene lige ponovno i odlučno akcentuisana važnost kraškoga pitanja u šumarstvu. To je pitanje i opsegom i važnošću za nas takvo, da ono traži posebno školovane spremne sile. Potrebno je dakle valjanom selekcijom već sada odrediti mlade i sposobne ljude, koji bi se imali da isključivo posvete studiju krša.

Ugrenović.

Uzakonitev nekaterih naredb v resortu za gozdarstvo v Sloveniji.

V 2. broju Šumarskega Ista l. 1922. sem navedel med »Zakoni in naredbami, ki so za gozdarstvo in lovstvo važnega opmena«, tudi one naredbe, ki so se bile predložile zakonodajnemu odboru narodne skupščine v pregled.

Zakonodajni odbor je te naredbe pregledal in so nekatere že zadobile kraljevo potrjenje ter izšle kot zakon, in sicer:

Zakon, s katerim se začasno izdajajo nekatere gozdnopolicjske in vodnopolicijske odredbe za področje pokrajinske uprave za Slovenijo. (Razglašen v »Službenih Novinah« št. 247 dne 4. 11. 1922. Uradnega lista št. 383 de 1922.)

Ta zakon se razlikuje od prvotne deželnovladne naredbe z dne 19. 5. 1920., Ur. I. št. 241 v § 6 in 10, v katerih je rok za prijavo sečenj nekoliko razširjen. Prijave sečenj so odslej proste pristojbin. § 22 potrjuje ustanovljeni deželni gozdni zaklad, ki ga zakon izpreminja v pokrajinski gozdnini zaklad.

Zakon, s katerim se izdajajo za Slovenijo predpisi za trajno gozdro gospodarjenje v gozdih veleposestev, spadajočih pod agrarno reformo. (Razglašen v »Službenih Novinah« štev. 258 dne 17. 11. 1922. Uradnega lista štev. 422 de 1922.)

Izpremembe so nebistvene.

Zakon o nakazovanju kuriva in stavbnega lesa v veleposestniških gozdih interesentom agrarne reforme v Sloveniji. (Razglašen v »Službenih Novinah« štev. 258 dne 17. 11. 1922. Uradnega lista štev. 404 de 1922.)

Zakon predpisov prejšnje ministrske naredbe z dne 27. 4. 1921, štev. 12.443 ni izpremenil.

Zakon za gozdro orožništvo. (Razglašen v »Službenih Novinah« štev. 258 dne 17. 11. 1922. Uradnega lista štev. 403 de 1922.)

Inst tacija gozdnih orožnikov v Sloveniji ni vpeljana.

Zakon o varstvu redkih ali za Slovenijo tipičnih in za znanstvo pomembnih živali in rastlin in o varstvu špilj v področju pokrajinske uprave za Slovenijo. (Razglašen v »Službenih Novinah« štev. 238 dne 25. 10. 1922. Uradnega lista štev. 377 de 1922.)

Zakon predpisov bivše deželnovladne naredbe z dne 19. 2. Ur. I. štev. 64 ni izpremil.

Zakon, s katerim se izenačujejo predpisi o prepovedanem lovskem času v območju pokrajinske uprave za Slovenijo. (Razglašen v »Službenih Novinah« štev. 243 dne 31. 10. 1922. Uradnega lista štev. 378 de 1922.)

Ta zakon predpisov naredbe deželne vlade z dne 22. 12. 1919., Ur. I. štev. 826 ni izpremenil ter se nič ni oziral na predlagane izpremembe lovskoga časa. Zato je prišel skoro v protislovje s prej omenjenim zakonom o varstvu živali glede zaščite »kozoroga«. Tudi se zakon ne ozira na izpopolnilo cit. naredbe, izdano dne 10. 1. 1920., Urad. I. št. 25 glede streljanaja kozličev. V § 6 je izestal odstavek glede zaplembe na nedoposten način pridobljene divjačine.

— Zakon priznava deželni lovski zaklad.

Ker je zakon o varstvu redkih živali bolj specijalen zakon, nego zakon o prepovedanem lovskem času, je smatrati, da so za čas veljave zakona o varstvu redkih živali predpisi zakona o prepovedanem lovskem času nedvomno glede kozorogov suspendirani.

Iz besedila § 7. zakona o prepovedanem lovskem času sledi, da ima zakon v mislih tudi zaplembro divjačine, ki se prodaja, oziroma ki se kupuje zoper določbe § 2. in 3. Domnevati se tedaj sme, da se je dotični odstavek stare uredbe deželne vlade o prepovedanem lovskem času samo pomotoma izpustil, a ga mora praksa še vedno vpoštevati. Isto velja glede streljanja kozličev, ki ostane tudi nadalje v prepovedi.

Ing. Šivic.

Literarni pregled.

Tri nove knjige.

Smatram potrebnim i korisnim da spontano, ne poznavajući osobno ni jednoga od dičnih naših autora, upoznam na ovaj ne običajan način sve člane nove i prijatelje našeg Udruženja s trima izvanrednim delima, koja su izašla u zadnjim mesecima u Ljubljani i koja će iskreno obradovati svakog pravog ljubitelja prirodnih osebujnosti i krasota naše domovine. Svaka ova knjižica pravi je alemkamen naše nacionalne primenjene kulture, a njihova osobita vrednost postoji još i u tome, da otvaraju put i daju smerove za dalji rad u tom pravcu. Kako je gradivo ogromno i neiscrpivo i kako smo se do ujedinjenja vrlo nedostatno međusobno poznavali, osobito obzirom na veliku raznolikost i izvanredno bogatstvo prirodnih krasota velike naše ujedinjene otadžbine, nije čudo, što su se autori u svojim delima morali ograničiti na faktično polje svog neumornog dugogodišnjeg rada, t. j. na Slovenačku. No čitava struktura knjiga, velika ljubav za predmet i za ovu našu grdu, svaka subjektivna strunica idealnih autora, umetnuta u tekst svakom zgodom: sve to poziva i bodri na dalji rad i na jednaku obradu čitave naše zemlje.

* * *

Naslovna stranica prve od ovih knjiga veli nam ovo: »R. Badjura: Praktični vodič kroz Jugoslovenske Alpe. Lečilišta, letovišta, kućatila, prirodne znamenitosti, izleti, alpske ture. I. Deo: Slovenija. Prvo izdanje, 7 zemljovida, nacrt Ljubljane, 74 slike (u tekstu). Ljubljana 1922. Tisak i naklada: Ig. pl. Kleinmayr & Ferd. Bamberg, Ljubljana« Knjiga ima žepni format (mali oktav), ukusno je vezana, ima 514 stranica teksta s kazalom, pišana je u ekavskom obliku (srpsko-hrvatski, latinicom). Dobiva se u svim bojlim knjižarama uz cenu 110 Din.

Predgovor nosi ovaj karakterističan motto: »Ne znamo — što imamo... pa se zato koljemo za malene stvari u raspaljenim političkim strastima u strankama; — bolje bi bilo, da se malko više maknemo van, da upremo oči u prirodu, da se međusobno bolje upoznamo

i proučimo zemlju svoju: »kako bi podigli njezin ogroman mrtvi kapital u korist ljudskog zdravlja i blagostanja države.«

U samom predgovoru veli pisac među ostalim ovo:

»S izdanjem ovoga »Vodiča«, što mislimo, da ne će biti poslednji, želi pisac po mogućnosti ispuniti u jugoslovenskoj putničkoj literaturi veliku prazninu, što je osećaju svi putnici, koji uvek u obilnjem broju posećuju severozapadni, krajevno toli zanimivo i bogato obdareni deo naše kraljevine »Jugoslovensku Švicaru — Sloveniju.

»Ovo je delo zamišljeno kao prvi pokušaj »Vodiča« u obliku svetskih kažišta. S obzirom na hitrost, da bi izašla ova knjižica još pred ovogodišnjim svesokolskim sletom, nije se moglo podati doduše još pregleda Slovenije u celokupnom opsegu, nu ipak obuhvaća već taj deo sva važnija mesta među Dravom i Kupom, od talijansko-nemačke međe pa sve do Sutle.

»Misao vodilja bila je piscu, da bude »Vodič« svima nama, kao što Srbima, Hrvatima a tako i Slovincima šasvim razumljiv, koliko moguće potpun te da budu barem oni krajevi sa živahnim prometom stranaca detaljirani i da se ugodi svim vrstama putnika, ne samo turistima, alpinistima, nego i onima, koji posećuju letovišta, kupališta, lečilišta i ostale krajeve...

»Nadamo se da će biti putnicima barem glavne zapreke, koje kradu vreme i novac, kao što su propitavanje i traženje, prištene, jer su krajevi i malone svi putovi bili opisani na licu mesta (plod više nego 20 godina sistematskog piščevog rada! Op. potp.), t. j. po vlastitim opražnjima, prijatnim i neprijatnim iskustvima pisca na putovima, a ne samo »kad stola«.

»Zbog opširnog gradiva... vodič se čuva feljtonskog stila pa zato ne opisuje i ne slika toliko pojedinih krajevnih znamenitosti i lepota. To nadoknađuju priložene mnoge umetničke slike a još bolje veličanstvena priroda sama te fantazija i pristupačnost za njezinu lepotu svakoga pojedinca, koji ima »svaki svoje oči«. Glavno je da znaš: gde su i kako možeš dospeti do njih.«

Svršava popratnjom: »Napolje dakle, jugoslovenski putniče! Van iz otrovanog gradiškog života! — Nema korisnije, a niti zdravije zabave i okrepe nego što je putovanje, nema lepše pod suncem knjige od šarene, bujne prirode a niti jedne divnije zemlje nego što je zajednička, ujedinjena naša domovina!

Otvori oči, omladino, motri narod, proučavaj tu zemlju, da je budeš znala ceniti, ljubiti i braniti, da se pokažaš vrednom slobode, koje još mnogi ne mogu da pojme!«

Sva je ova obećanja zasluzni pisac rešio na najlepši način. Rekli bi mnogi: imamo svog »Baedeckera«, no to nikako ne odgovara. Naš je Badjura sam svojim očima vidio te opisao sve puteve i krajeve, što ih navodi, a svojim je duhom osetio i ocenio krasote, što ih obeležava. Tako je ova knjiga postala živim, reko bi pesničkim delom i mimo svojih kratica i znakova, ogromnom zbirkom najlepših slikarskih skica i putničkih dojmova, vrelom velikih užitaka i planova.

Posle »puta k uporabi vodiča«, koje su potpune, te poglavља »Promet stranaca« (opšte, vozni promet, opskrba, letovišta — lečilišta s pregledom

jednih i drugih podaje nam pisac pod naslovom »Turistika« sve ono, što možamo da znamo prije, nego li se spremimo na kakav turistički put. Tu doznađemo, da ima naše uzorno »Slovensko planinsko društvo« — (SPD) danas 44 planinske kuće (hotela) i domova te gusto mrežu planinskih puteva i markacija širom cele Slovenije. Tu nam daje pregled planinskih kuća, razne savete, upute za hodanje u gorama i po jamama te glavne podatke o zimskom športu. Iz pera poznatog dugogodišnjeg urednika »Loveca« prof. dr. Lokara donosi zatim kratak i vrlo lep opis lovskih odnošaja zemlje. Po skrivivom »opštem pregledu prirodnih lepota i znamenitosti u Sloveniji« prelazi na »Pregled gora i alpinskih tura« te na opis onih 44 planinskih zatočišta. Zatim opisuje u 19 glavnih smjerova, po glavnim dolinama, sve turistički zanimive puteve u Sloveniji tako kratko, a ipak potpuno, da tekar sada osetiš, koliko je ogromno bogastvo sačbrano u tih preko 500, pretežno sitno i u kraticama tiskanih stranica!

Za primer da uzmemo bilo gde, n. pr. str. 337, gori. Evo što nam sve tu sa samih 8 malenih redaka (na jednoj desetini stranice) naš vodič pripoveda. »Selca nad Škofjom Lokom (14·3 km od ove, 443 m nad morem u Selškoj dolini) broje 433 stanovnika, imaju poštanski i brzjavni ured (telefon, lečnik i apoteka nalaze se u susednom većem selu Železniki), električnu rasvetu, peterorazrednu osnovnu školu. U Selcima se nalazi Selška podružnica Slov. planinskog društva, тамо је развијата трговина и индустрија дрвом, особито се тамо налази више пилана, израђују се дуге за баћве, извози се дрвени угљен, евтате гласовито домаће чипкарство; Selca имаду и свој новчани завод. Но главно је занимање житеља ipak ratarstvo. Preporučuju se gostione »Šiber« kod посте те »Na Frticu« (власник Ivan Vrhunec), потонја са бајтом. У оне се гостије може удобно преноћити; прва raspolaže са три путнике собе и 6 kreveta, друга са две путн. собе и 4 kreveta. — Primitivno uredено kupalište у rečici Sori deluje izvrsno на здравље usled жељезне воде. У селу је у свако доба на raspoloženje konjski i automobilni подвож. На raspoloženju (уз поштivanje закон. propisa) је и lov (закупник g. Hajnrihar) и риболов. Dalje informacije daju Selška podružnica SPD, пошта Selca nad Škofjo Loko.« Nato sledi opis izleta s točnom oznakom kraja, vremena i nadmorske visine (ima ih naznačenih 18!).

Poznam dobro Selca, a ipak mi je gotovo sve to do danas bilo nepoznato!

Ili evo što nam na približno šestom delu stranice 78. pripoveda o inače poznatom mi »Triglavskom domu«. Mala zvezdica kaže, da je osobito lepo то место за promatranje izlaza i zahoda sunca. Triglavski je dom turistički hotel I. klase, u nadmorskoj visini od 2515 m. Glasovita je alpinska postojanka na Kredarici, тек 45 časaka puta под samim vrhom Velikog Triglava. Hotel leži upravo nad sedlom 2512 m medu Malim Triglavom i planjom (položit širok gorski hrbat) Kredarice nad zanimivim, najvećim jugoslov. ledjenjakom »Zelen sneg«. Od doma je veličanstven, veleopsežan, izuzevši jugozapad. Malone isti vidik kao sa Triglavskog vrhal Važno križište (spojište) sviju triglavskih puteva sa severa, juga te istoka. U hotelu se nalazi meteorološka stanica. Taj moderno uredeni, pola zidani pola drvom izgrađeni jednokatni turistički dom daje potpunu opskrbu, ima kupaonu, 10 putničkih soba sa 20 kreveta; osim toga imade posebnu sobu za zajedničko damsco noćište (8 kreveta) i posebnu sobu za zajedničko muško ležište (12 kreveta), te zajedničko rezervno noćište sa 20 kreveta. Imade i posebnu zimsku sobu. Pokraj doma nalazi se poznata kapelica za službu božju. Velik poset. Krasna položita alpinska promenada Kre-

daricom. Smučište. — Opskrba od 28. VI. — 25. IX.« Zatim označuje, gde ćeš naći opisane sve prilaze, izlete i konačno ti kaže ime i stan čuvara ključa u zimsko doba kad je dom izvan opskrbe.

Mislim da sama ova dva primera jasno prikazuju, šta ta knjiga znači i koliko toga ona sadržaje.

* * *

Druga, jednako ukusno opremljena knjižica istog pisca nosi naslov »N a Triglav, v kraljestvo Zlatorogovo«, te je zapravo drugo preuređeno i pomnoženo izdanje triglavskog vodiča. Knjižica ima jednak format, 31 krasnu ilustraciju u tekstu i 1 zemljovid, broji 120 stranica, stoji 20 Din. Pisana je istotako u ekavštini, prevod je priredila poznata ljubiteljica naših Alpi gdica M. Henebergova iz Zagreba.

Kako je prva knjiga radi opširnosti gradiva morala u mnogočem da se ograničava na čisto turistički deo, to je ova knjiga ujedno i vrlo zanimiva prirodoznanstvena i historička monografija divnog triglavskog gorja. »Računajući pre svega na živahno gibanje planinara osobito iz Zagreba, Beograda i drugih krajeva ujedinjene Jugoslavije te želeći, da baš ti gosti što lakše dođu do lepih užitaka, trajnih uspomena i do celovitoga poznavanja naših Alpa, specijalno njihovog prvaka Triglava, odlučio je pisac da izda vodič u njima prikladnijem domaćem narečju,« veli pisac u predgovoru. A odmah na početku »uvoda« upoznaje nas sa svojim junakom ovim načinom: »Triglav (u starih Slovena bog zemlje, mora i uzduha, opaska pod crtom), 2865 m, »kralj Julijjskih Alpa«, najviša je i najpoznatija gora Jugoslavije.¹ Diže se iznad Bohinjskoga i Blejskoga jezera te nad Kranjskom Gorom u severozapadnom delu Slovenije, između oba izvora »kraljice jugoslovenskih reka«, Save, u onome kraju, koji slovi kao prirodno najzanimiviji alpski predeo naše krajine... Nedosežno domišljata priroda i spretna ljudska ruka zajedničkim su nastojanjem pretvorile tu okolinu u pravi planinski raj, koji mora da zadivi i najizbirljivijeg prijatelja naravi...«

U tom su vodiču detaljno opisani svi putevi, prelazi, prilazi i sve važnije prirodne krasote velebnog triglavskog sklopa i njegove neposredne okoline. No vodič daje i sve potrebne naputke glede putovanja samoga, obzirom na vreme, opremu, prometne veze itd. Osobito vredni su i opisi vidika sa pojedinih maršantnijih točaka. Uspele reprodukcije najlepših planinskih snimaka povećavaju plastičnost i zanimivost toga jedinstvenog rada do najviše mere.

U tom su vodiču dobili svi štovatelji »viših svetova« nenadoknadivog i nepogrešnog prijatelja i druga. Dao bog, sledili ga naskoro drugi, o drugim divotnim predelima naše toli divne, a i toli nepoznate otadžbine.

* * *

¹ Poznati senior triglavskih obožavatelja župnik g. J. Aljaž tvrdi dapače u »Planinskom Věstniku«, da je Triglav najviše slavensko brdo. Biće da misli tako, da je okolina ostalih velikana (n. pr. u Rusiji) napućena po neslavenskim plemenima.

Kako naš te dve knjige vode u čistoj poeziji u visoke i najviše svetove prirode, da tamo tražimo odmora, ozdravljenja i uvek svežeg užitka za naše, u dnevnoj borbi i u nizinskom zraku izmučene živce, tako nas treća knjiga, s kojom bi rado upoznao članove i prijatelje Udruženja, vodi u bajeslovne podzemne svetove našeg čudovitog kraškog sveta. Nadasve ukusna i lepo opremljena knjižica, koju je napisao poznati istraživaoc špilja Pavao Kunaver i koju je izdala Učiteljska tiskara, nosi naslov: »Kraški svet in njegovi pojavi. Poljudnoznanstven (popularnoznanstven) spis s slikami«, broji (nažalost samo) 104 stranica, stane 36 Din.

No i mimo svog neznatnog opsega ta će knjižica biti pravi dragulj među našim prirodoznanstvenim delima, i to ne samo po svome sadržaju, po uspeloj razdeobi i obradi predmeta i po visokoj dikciji, već i po tome, što je to jedino veće delo te vrsti na našem jeziku. Iz svake se — kao u kamen uklesane — rečenice vidi, kako g. pisac poznaje ne samo svu stručnu literaturu o tome predmetu od sanjarskog Valvazora pa do kritičkih radova našeg velikana g. prof. Cvijića i drugih neutrudljivih radnika, već i predmet njihova istraživanja i rada u tančine. I to je sve svrstao u biranim odlomcima i rečima pred očima našim u lepom svome radu. Brojne slike u tekstu daju toj knjižici osobitu plastičnost i razumljivost, tako da je čovek ne može odložiti, dok je nije do kraja pročitao. — da počne iznova. Pisac nas tako ugodno, gotovo nekako nehotice uvodi u najveće tajne našeg podzemnog sveta, tumačeći nam ih u detalje najvećom lakoćom i otvarajući nam perspektive od najveće važnosti. »Ako vzamemo 0,08 g apnenca na 1 l vode ali 8 dg na 1 m³, spoznamo, kako velikega pomena je moč vode, oziroma topljivost apnenca vodi z ogljikovo kiselino za oblikovanje Krasa in njegovo prihodnjost. Tudi se ne bo nihče već čudil nastanku velikanskih jam naše Notranjske, Dolenjske in drugih kraških delov naše domovine, ako pozna te številke in preračuna množino raztopljenega apnenca, ki ga reke odnašajo leto za letom v morje.«

Osobito zanimivo nam prikazuje pisac ogroman rad oko istraživanja podzemnog krasa u zadnjim decenijima te naš navodi na dalji rad na tome polju. Među najvećim praktičnim i teoretičnim ispitivačima špecialno kranjskog i primorskog krasa ističe se naš dični član odbora podružine Ljubljana J. Š. U. g. inšpektor V. Putick, koji je među ostalim mnogim upravo herojskim radovima istražio i opisao ništa manje nego 12.920 m — dve trećine čitavog — podzemskog toka ponorne reke Pivke. On je n. pr. dokazao, da je i današnja Postojnska jama ništa drugo nego u davnini zapušteni tok te reke, koja si je izdubila i potražila niže korito u kraškom kamenu. Zamolili smo tog odličnog znanstvenika i stručnog publicista, da u buduće ne zaboravi našeg »Šumarskog Lista«, da tako spasi od zaboravi mnogu zanimivu i vrednu tečevinu.

U jednome nam je g. pisac ipak ostao dužan odgovora, a to je upravo možda u najzanimivijem delu naše znanstvene speleologije, u historičkom i posebice u entomološkom. U onom prvom naše špilje nisu još dovoljno istražene i mnogo će još truda trebati dok ispitamo odnos čoveka u davnini napram špiljama. Ipak su već mnogi lepi rezultati poznati. No o interesantnom životu u podzemlju, o raznim špiljskim kukećima i dr. nije nam g. pisac kazao gotovo ni reči. Do danas je već poznato više nego 20 raznih špecialiteta na tome polju iz naših špilja i to bi trebalo otvoriti domaćoj znanosti. Imamo doduše

više špecialista o tim predmetima medu nama, no otkad je Muzejsko društvo u Ljubljani ostalo u reorganizaciji, čini se da se ti stručnjaci sve više organizuju »svaki za sebe« i budnim okom paze da im se tko ne uvuče u njihove podzemne domove. Pokrajinska uprava u Ljubljani izdala je posebitu naredbu za nadzor i zaštitu vrednijih podzemskih špilja, a usled nekake nepojmljive rezistence tih špecialista još nije mogla označiti i zatvoriti dotičnih špilja. Mislimo da je to podzemno bogastvo vlast domovine i znanosti, a nikako ne vlast pojedinaca.

Nadamo se da će nam odlični speleolog g. ing. V. Putick nadoknaditi u našem »Šumarskom Listu« ove očite nedostatke i u jednom i u drugom pravcu.

No nešto je g. pisac osobito krasno obradio, i to je odnos šume naprama Krasu. To mu — nestručnjaku — posebice toplo moramo priznati mi šumari. Evo doslovce dotičnog njegovog stavka:

»K pojmu »Kras« pristavljam mnogi tudi lastnost »gol«, t. j. Kras je brez gozda, brez rastlinske odeje. Kdor pa je videl prekrasne gozdove, ki pokrivajo najizrazitejše kraške planote od Trnovskega gozda dol do Snežnika, Roga in dalje na jugovzhod, se je prepričal o nečem boljšem. Res, po deželah ob Jadranskem morju je Kras prav zelo brez gozda, toda tega ni kriv samo apnenec, ampak tudi človek, ki je, ne vpoštevajoč velike važnosti gozda za grudo, ležečo na apnencu, ki je predrt kakor sito, podrl zeleno odejo in izpremenil velike dele Krasa v puščavo.

»Gozd drži s svojimi brezstevilnimi koreninami rodovitno prst, da je voda ne odplavlja po razpokah v globino apnenčevih skladov. Obenem pa gozd pospešuje tudi nastajanje prsti in je tako za kraške dežele velikanškega pozmena. Poleg tega, da je zaradi lesa prevelike vrednosti, vpliva z debelejšo plastjo prsti tudi na odtok vode. V onih žalostnih, nepogozdenih delih tržaškega Krasa, ki so deloma podobni divjim, kamenitim puščavam, odteka voda takoj v globino in odvaja s seboj še tisto malo rodovitne zemlje. Debelejša plast, trdno vezana z drevesnimi koreninami, pa zadržuje vodo, da odteka počasnejše. To vpliva ugodno na razvoj rastlinja in kolikor toliko ovira poplave.

»Goli deli Krasa trpe prav posebno tudi zaradi izredno silne burje, ki ji nič ne more zastavljati poti. Po pogozdenih krajih nima tako velike moći, ker ji je gozd velika ovira. Kdor pozna moč vetra, ki je v raznih delih naše Zemlje, posebno v vzhodni Kitajski, nanosil drugod odneseno zemljo kot prhlico mnogo metrov, deloma po več sto metrov na debelo, bo vedel ceniti silo burje na Krasu, ki je v stoletjih odnesla premnogo rodovitne rdeče prsti v obliki prahu v modro Jadransko morje. S pogozditvijo Krasa bo omejeno, če že ne popolnoma ustavljeni tudi to pogubnosno delovanje burje.

»Dosedaj so na Krasu pogozdili že precej puščobnih krajev. Vendar širne so še pokrajine, ki so žalostno gole in kjer živi prebivalstvo jako bedno. Tam se ne bo samo pusti, trdi apnenec upiral pogozdovanju, ampak treba bo premagati tudi nasprotje ubožnega prebivalstva, ki sovraži v svoji kratkovidnosti zasajanje mladih dreves, ker mu mora oblast prepovedati prosto pašo mladim nasadom sovražnih koz in ovac. Toda kljub temu — celo sovražni požigi s trudem pogozdenih krajev se primerjajo — bodo morale oblasti pogozditi Kras, da tudi s tem dvignejo njegovo vrednost.«

Koliko su dragoceni takvi glasovi od strane nestručnjaka — u popularnoj knjizi, znade proceniti samo onaj, tko se u tvrdoj praksi bori za jedinu moguću kultivaciju naših kamenih pustara putem pravilnog pošumljenja.

* * *

Nije samo slučajno bilo, da sam sve te tri knjižice uzeo pod isti naslov. Osim stvarne sličnosti predmeta imaju ta dela zajednički i jednak onaj veliki etički, idejni momenat, koji nam zvuči kao mogućan akord iz boljeg dela čovekove duše, koji je nažalost toli disharmoničan u današnjoj sveopćoj dekadenci idealnog stvaranja, u časovima neobuzdanog materijalizma. A želeo sam upozoriti na ovaj utešljivi pojav prije svega naše šumare, koji su već po onom boljem idejnem delu struke možda upravo najpozvaniji, da ga pravilno ocene. Povratimo se u našu toli divnu prirodu, ukoliko smo samo pre mnogo od nje zastranili, vratimo se k solidnom, doslednom pozitivnom mišljenju i radu: to je tenor tih radova i — dao Bog što više i što boljih sledbenika. Ima nešto, što se ne da odvagnuti zlatom; svi to znamo, ali samo još treba, da svi to i hoćemo.

Ing. A. Ružić (Ljubljana).

Šumska industrija i trgovina.

Svjetsko drvno tržište u 1922. godini.

Čehoslovačka republika.

Čehoslovačka je upućena na izvoz velikog dijela svojih drvnih proizvoda, naročito iz novih krajeva: Slovačke i Podkarpatske Rusije.

Domaća potreba apsorbira drvo u najvećoj mjeri za papirnu industriju i rudničko drvo, građevno drvo prema razmahu građevne djelatnosti, a dosta ga troši i industrija pokućstva. Drvo se izvozi u velikoj množini u obliku stanija, u glavnim vodenim putevima za Amsterdam i Rotterdam, te na jug iz slovačkih i podkarpatskih krajeva za Ugarsku. Njemačka je znala naći načina, da zaštiti svoju industriju, postavljajući velike uvozne carine na rezanu robu i povlačeći oblik drvo uz neznatnu carinu.

Kad se je izvozna trgovina čsl. nakon prevrata u god. 1918. i 1919. razmahala, bacajući na tržište velike zalihe, nagomilane tijekom rata, nastojao je državni fiskus, da iz te kampanje izvuče što veću korist. Među mjerama, koje su se poduzimale, bilo je: ograničavanje izvoza, vezanje istog uz naročitu dozvolu, povišenje cijene izvoznog drveta, uzimanje percentualnih pristojbi za izvezeno drvo, povišenje takse na panju u državnim šumama, dapače i djelomično obustavljanje izvoza itd.

Posljedica tih mjer je bila, da su cijene drveta i u tuzemstvu poskočile, a izvoz je sve jače osjećao kočnicu sa strane državne finansijske politike.

Kraj svecoga uspjelo je vanjskoj trgovini, da u god. 1921. dode drvo na treće mjesto kao eksportni predmet s visinom od 1 milijarde čsl. krune. (Na

prvom mjestu bila je tekstilna industrija sa 7.3, na drugom šećerna s 4.3, na trećem drvna s 1 i na četvrtom ugljen s 1 milijardom čsl. kruna.)

Izvezlo se je u: Madžarsku 84.000 vagona drveta, Njemačku 27.000, Austriju 8000, Italiju 6000, Holandiju 5000, Francusku 4000, Jugoslaviju 3000, Englesku 1500 i Švicarsku 1000 vagona drveta.

Početkom 1922. godine su uz spomenute kočnice finans. i trgov. politike došla još dva nova zla na izvoznu trgovinu: porast čehoslovačke krune i konkurenca drugih država.

U južnim krajevima, naročito u Ugarskoj i Jugoslaviji nastupila je ozbiljna konkurenca Rumunjske, koja je davala drvo jeftinije, a uz to je pad ugarske krune upućivao na valutarno slabiju susjedu — Rumunjsku.

U Njemačkoj se pojavila Poljska, koja je popravljajući ratom razorene komunikacije i pilane počela bacati velike drvne mase na svjetsko tržište uz gotovo za polovicu niže cijene. (Dok je n. pr. čsl. rezano drvo stajalo oko 750—1000 M., davala ga je Poljska i Austrija po 500 M.) Dok je god. 1921. omjer između poljskog i čsl. uvoza drveta u Njemačku stajao kao 1 : 3 u korist čsl. drveta, stajao je u prvoj četvrti 1922 kao 1 : 20 u korist poljskog drveta.

U Engleskoj je počelo drvo Č. S. R. gubiti teren pred ruskim i norveškim drvetom, tako, da se je tijekom 1922. u glavnom zanimala za to drvo Francuska, Holandija i donekle Švicarska.

Dosta velik interes za drvo bio je još do konca juna, kada su mnogi trgovci prodavali često uz gubitak. Polučene cijene nisu bile uvijek u skladu s produkcijonim troškovima i cijenom sirovog materijala. Prodavalo se je s dobitkom samo starije drvo, kupljeno još uz povoljne cijene. Novo drvo je skupo, troškovi proizvodnje su veliki, a državna vlast ne popušta od svojih fiskalnih interesa.

Da se izvoz unaprijedi ne preostaje drugo, nego da se cijene drvnog materijala snize na svjetski paritet, da se smanje produkcioni troškovi i sa strane državne vlasti ukinu mjere, koje oteščavaju izvoz.

Prvo je nemoguće bez gubitka uslijed visokih proizvodnih troškova i skupo kupljenog drveta na panju. Sniženju produkcionih troškova protive se radnici. Uslijed svih tih neprilikama prisiljena su bila pojedina poduzeća, da ograničuju rad na pojedine dane u tjednu, a konačno i da obustave cijeli pogon.

Najveća kriza osjeća se u jugoistočnim krajevima, u Slovačkoj i Podkarpatskoj Rusiji, gdje je već u proljeće zatvoren veći dio poduzeća i oko 80% radnika ostalo bez kruha.

Privredni krugovi poduzimaju sve moguće mjeru, da uvjere mjerodavne faktore o katastrofi, koja je na domaku i zahtijevaju: sniženje cijene na panju u drž. šumama, sniženje željezničkih tarifa i uvađanje naročitih eksportnih tarifa, ukinuće izvoznih pristojba i izvoznih propisa, davanje eksportnih prenosa itd.

Uslijed male potražbe počinju doista padati cijene makar i u neznatnoj mjeri, a i drž. vlast nastoji u zadnje vrijeme da udovolji zahtjevima eksporta, ali sve to nije bilo u stanju da upliviše na oživljjenje istog u onoj mjeri, u kojoj je u zadnjim tjednima ove godine djelovao nazadak čsl. krune.

Uslijed ovog nazadovanja počeli su se Švicari, Nijemci i Francuzi živje interesirati za čsl. drvo.

Rumunjska.

Priključenjem Bukovine i Erdelja porasla je veličina rumunjskih šuma sa 25 mil. ha na 7,300.000 ha — 25% šumom pokrite površine. Od šuma su 53% bukove, 25% crnogorične i 22% hrastove šume.

Drvo je uz petroleum i žito najvažniji izvozni artikl.

Šumska industrijia je vrlo razvijena. Od 502 poduzeća otpada na staru Rumunjsku 155, na Erdelj 240, Banat 25, Bukovinu 67 i na Besarabiju 15 poduzeća. Od tih je opet 330 pilana, 115 tvornica pokućstva, 31 tvornica parketa i stolarskih poduzeća, 7 tvornica bačava i ambalaže, 7 tvornica vagona i 12 tvornica celuloze i papira.

Rumunjska je iza Švedske i Finske najbogatija na vodenim putevima, koji joj omogućuju jeftin transport drveta. Dužina mreže plovnih vodenih puteva iznosi oko 8700 km.

Od rijeka su sa šum. gledišta najznamenitije one, što teku prema Tisi i omogućuju izvoz prema Ugarskoj te one, što teku prema Dunavu, te opskrbljuju drvetom Besarabiju, Moldavu, dunavsko nizozemlje i Vlašku. Dunav teče kroz tu zemlju u duljini od 1100 km.

Od 25 rumunjskih luka su za eksport šum. produkata najznamenitije Galac i Braila.

Šumska industrijia je za rata mnogo stradala. 1919. se je oporavila, ali o većem eksportu moglo se govoriti tek tijekom 1920. god., kada su se nesnosne prometne prilike počele sredivati.

Rumunjska izvozi najviše rezanog materijala mekog drveta, manje tesanog nekog i tvrdog drveta.

Najveći konzument rum. drveta postala je Ugarska, koja pokriva tijekom ove god. najveći dio svojih potreba iz Rumunjske. Osim toga izvozi se u Egipat, Siriju i Palestinu, Bugarsku i Grčku. Turska je radi ratnih neprilika uvozila malo. Osim tih zemalja traži rumunjsko drvo Francuska, Engleska i Švicarska. U Italiji je počela konkurrirati austrijskom i jugoslovenskom drvetu, ali ta konkurenca neće biti dugog vijeka radi daljine i s tim skopčane skupoće podvoza; isto vrijedi i za njezinu konkurenco austrijskom drvetu u Njemačkoj.

Pod jesen pojavila se na rumunjskom tržištu u Erdelju i Jugoslavija, koja je kupila u Banatu veće količine drveta kupujući ne samo finiju stolarsku smrekovu robu, koje nema doma u izobilju, već sve od reda, naročito pak ogrevno drvo.

Tijekom godine porasla je cijena drvetu te su se pod konac 1922. godine polučile cijene: za pragove: hrastove 2·7 m 43—46 leja, 2·5 m 40 leja, 1·5 m 12—18 leja; za bukove 2·7 m 33 5 leja, 2·5 m 32 leja. Tvrdo rezano drvo 2200 do 2400 leja po m^3 , dužice 80 leja po akovu. Gorivo drvo od 3800—4000 leja po 10.000 kg. Meko drvo u Erdelju rezano 1000—1100 leja, fob Galac: za Grčku do 1350 leja, za Siriju do 1300 leja, za Aleksandriju 1100 leja. Za Francusku, Švicarsku i Englesku postignute su nešto veće cijene — oko 1300—1500 leja. Za tesano drvo postiglo se je koncem godine 650—800 leja po m^3 .

Madžarska.

Od 7,398.976 ha šuma, koje je imala prijašnja Madžarska (bez Hrv. i Slav.) ostalo je u svemu 1,175.202 ha i to:

hrastovih šuma 631.961 ha, bukovih i dr. listača šuma 495.271 ha, crnogoričnih šuma 47.970 ha, ukupno 1,175.202 ha ili 15.88% prijašnjeg šum. teritorija.

Na ovoj površini može se proizvoditi: hrastovog tehn. drveta 218.200 m³, bukovog i dr. tehn. drveta 54.850 m³, crnogor. tehn. drveta 35.000 m³, gorivog drveta 1,320.000 m³.

Dok se je prije izvozilo (1911) za 79,056.700 K drveta, a uvozilo za 37 mil. 111.843 K, dakle se bilanca svršila s 41,944.857 K na korist Madžarske, to je u 1921. godini uvoženo goriva 74.000 vagona — 1.110.000.000 K, oblog drveta 14.948 vagona — 371.700.000 K, rezanog drveta 24.667 vagona — 1.233.350.000 K, drv. ugljena 2.252 vagona — 146.280.000 K i želj. podvlaka 526 vagona — 8 mil. 205.000 K, ukupno 2.870.635.000 K.

Ovu veliku množinu drveta uvožla je Madžarska iza prevrata iz susjednih država i to najviše iz Čehoslovačke, zatim iz Austrije, Jugoslavije, Galicije i Rumunjske.

Radi porasta čehoslov. krune i velikog pada madž. krune nastala je tolika razlika u valutu, da je čehoslovačko tržište za Madžarsku sve više gubilo vrijednosti, a porasao uvoz iz Rumunjske. Doljna statistika uvoza u prvoj 1/4 1922. god. pokazuje omjer uvoza pojedinih država.

	Austrija	Č. S. R.	Rumunija	Jugoslavija
Gorivo	142 vag.	1665 vag.	9463 vag.	101 vag.
Rudničko drvo	3 "	1880 "	—	— "
Okruglo čamovo drvo	226 "	799 "	179 "	5 "
Rezano tvrdo drvo	2 "	14 "	20 "	57 "
Rezano meko drvo	1284 "	2521 "	1393 "	974 "
Dužice	9 "	20 "	— "	15 "
Drv. ugljen	12 "	341 "	25 "	— "

Ivezala se mala količina, naročito pokućta i furnira.

U prvim mjesecima bila je cijena: grad. drveta oko 860—880 leja (slov. 320—380 čsl. kruna), stolarskog drveta oko 1150—1170 leja (slov. oko 500 čsl. kruna), omorikovog drveta oko 1350 leja. Gorivo drvo rumunjsko oko 3500 leja, gorivo drvo domaće oko 20.000 K (madž.), drv. ugljen oko 80.000 K (madž.).

Te su cijene tijekom godine poskočile tako, da je: ogrevno drvo stajalo koncem 1922. godine 4200—4300 leja ab madž. stanica, suho domaće drvo do 78.000 K (madž.), drveni ugljen oko 300.000 K, drah. drvo 1300—1350 leja, stolarski materijal 1650 leja.

Pod konac godine traži se mnogo okruglog mekog drveta, bukovog te topolovine za tvornice žigica. Ima izgleda za dobru produ gradevnog drveta, jer se spremaju velika građevna djelatnost u državnim i privatnim inštitucijama.

(Svršit će se.)

Ing. Marinović (Zagreb).

Rad VI. sekcije J. Š. U. u pitanju carina i želj. tarifa.

U 12. br. pr. godine oglašen je rezultat konferencije, sazvane po VI. sekciji J. Š. U. u pitanju carina i želj tarifa. Izabran je uži odbor pretstavnika interesenata, da razradi detalje prema zaključcima konferencije.

U odboru su delegirani: Sa strane J. Š. U. gg. ing. Lenarčić, gen. dir. Bram i ing. Marinović. Savez industrijalaca u Zagrebu delegirao je gg.: gl. tajnika Bauera, dir. Severa i dir. Lončarića; Savez trgovaca g. dir. Heima; Savez izvoznika gg. dir. Bjelinskoga i dir. Šuteja i Zagrebačka burza g. gen. tajnika Perušića.

Taj je odbor u dva maha održao sjednice, na kojima se je raspravljalo najprije o carinama.

Nakon predavanja g. tajnika Bauera, iz kojeg se vidi, da naša država uslijed sklopljenih trgovачkih ugovora s drugim državama ne može mijenjati pojedine stavke carinskog zakona i odulje rasprave, došli su svi prisutni do uvjerenja, da će naš izvoz biti u dostatnoj mjeri potpomognut, a domaća industrija zaštićena, ako Min. Fin. opet upostavi naredbu C Br. 44.000 od 30. VI. 1921 glede naplate uvozne carine i ako seaggio bude ubirao u zlatnoj vrijednosti dinara. Visina aggia se ima svaki mjesec obznaniti. S tim zaključkom nisu se složili zastupnici Saveza trgovaca.

Glede izvoznih carina većina se slaže u tome, da bi bilo najbolje ukinuti izvoznu carinu. Pošto to nije danas moguće, zaključuje se predložiti neke mjere i to:

- da se preinači izvozna tarifa k zakonu o izvozu od 8. VII. 1922 Nar. Nov. br. 162 od 19. VII. 1922 tako, da se izjednače stavke a i b pod poz. I. (korisno drvo u oblicama) i

- da se dozvoli izvoz bukovih pragova bez naplate carine, jer se isti proizvode u većoj mjeri, nego li to iziskuje domaća potreba.

- da se ukine nar. Min. Sav. od 23. sept. 1922 glede dozvole izvoza kestenovih trupaca od 15—25 cm sred. promjera i od 7—15 m duž. Izvoz tih trupaca dozvoljen je za pravljenje telegrafskih stupova, ali se opaža, da inozemna industrija to drvo ekstrahira i konkuriše domaćem ekstraktu. Zato treba zabraniti izvoz kestenovog drveta osim štapova.

Povodom rasprave o želj. tarifama uvidjeli su svi prisutni, da glavno зло kod tarifa leži u rđavoj klasifikaciji i u tome, što se ne računa direktna tarifa, već svaka vicin. željezница ima svoju naročitu tarifu.

U glavnom je zaključeno tražiti premjenu prema ovim općim principima:

- Preklasifikacija robe prema vrijednosti. (Tu dolazi u prvom redu u obzir klasifikacija trupaca, što se prevoze na pilane radi daljnje preradbe.)
- Preinaka i ujednostavljenje želj. propisnika.
- Uvedenje lokalnih tarifa za velike gradove.
- Reforma »Stafeltarifa« u smjeru veće progresije.
- Uvedenje saveznih tarifa na svim lokalnim željeznicama kralj. S. H. S.
- Uvedenje saveznih tarifa s inozemstvom.
- Da se kod event. povišice tarifa ne povisi tarifa kod drveta, određenog za izvoz, i
- Da se snizi pristojba za dostavljanje vagona na industr. prugu.

**Referat d. d. Croatia Zagreb povodom rasprave o želj. tarifama
u VI. sekciji J. Š. U.***

U nekoliko mahova obrazložili smo naše stanovište zbog nepodnosiljivih podvoznih tarifa, te ćemo biti danas tako slobodni, da Vam prikažemo nekočliko takih slučajeva:

N. pr.	Km	izuzetna tarifa II	Kl. B. Din.	Kl. C. Din.	Gradja Din
Križevac—Brod	208	410	1.100	720	1.100
Banjaluka—Zagreb	201	410	1.100	720	1.100
Koprivnica—Brod	238	440	1.220	780	1.220
Lipovljani—Brod	98	410	860	700	860

Iz ovog primjera vidi se, da su podvozni troškovi za 208, 201 i za 230 km jednaki s podvozom od 98 km, ma da su išli svi jednim pravcem.

Ili drugi primjer:

Iz Vrhovina do Zagreba imade 78 km, te je podvoz na gorivo drvo Din 380, dočim od Stubice do Zagreba imade za istu robu uz 47 km podvoza Din 320.

Još gori su ovi primjeri: (vidi str. 45.)

Iz rečenog se razabire, da n. pr. kod podvoza gorivog drveta Bohinjska Bistrica—Valjevo iznaša podvoz po km Din 1, dočim kod Sirača—Vel. Bečkereka iznaša Din 3·50 po km. Boh. Bistrica—Brod iznaša podvoz Din 1·30 po km, dočim Ivanić—Brod iznaša podvoz Din 2·70 po km. Suhopolje—Zagreb iznaša podvoz Din 4 po km, dočim Sirač—Subotica iznaša Din 2·40 po km, a Križevac—Subotica iznaša Din 1·40 po km.

To znači, da se tarife kreću po km kod jedne te iste robe između Din 1 do 4, a što je najzanimivije, da se isti vagoni kreću jednim pravcem, n. pr. iz Boh. Bistrice ide vagon do Ljubljane, odavle na Metliku—Karlovac—Zagreb—Dugoselo—Banovu Jarugu—Novsku—Brod itd., tako, da n. pr. taj isti vagon ide iz Boh. Bistrice preko Ivanića do Broda, a podvoz iz Boh. Bistrice do Broda nije veći nego iz Ivanića do Broda. To znači, da se taj vagon iz Boh. Bistrice badava vozi do Zagreba—Dugogsele—Ivanića!

Iz tih primjera je jasno, da se ne može održati na snazi ta podvozna tarifa i da je jedino pravedno, da se zaračunava podvoz od utovarne do istovarne stanice po zbroju kilometara.

Kraj podvoza od Din 3 do 4 po km kao za gore navedenu relaciju prema Vojvodini, Bečkereku, Kikindi itd. ne može naša drvarska industrija konkurisati s Rumunjskom, koja od granice Žombolje do Vel. Kikinde ima 20 km i plaća Din 140 podvoza, pa je jasno, ako je podvoz iz Sirača u Veliki Bečkerek Din 1.430, da se iz ove stанице neće kupovati gorivo drvo, jer skoro niti vrijednost drva nije veća od toga podvoza, dočim su iz Rumunske podvozne stavke minimalne.

Ne znamo razloga, zašto bi vicinalne željeznice ubirale za podvoz više takse od državnih željeznica, kad Ministarstvo saobraćaja upravlja jednima i drugima.

* Donosimo radi njegove zanimivosti dolnji referat uvaženog industr. društva Croatiae u Zagrebu povodom rasprave o želj. tarifama. (Ur.)

Relacija	km	Gorivo drvo	Trupci		Gradja Kl. B.
		iznim. tar. II	Kl. B.	Kl. C.	
			sada	prije	
		Din	Din	Din	Din
1. Vrhovine — Zagreb	178	380	990	690	990
Stubica — Zagreb	47	320	570	460	570
2. Sirač — Veliki Bečkerek	488	1430	3270	2420	3270
Bohinjska Bistrica — Valjevo	909	990	3090	1970	3090
3. Križevci — Subotica	406	590	1790	1080	1790
Sirač — Subotica	346	820	2050	1430	2050
4. Križevci — Brod	208	410	1100	720	1100
Lipovljani — Brod	98	410	860	700	860
5. Banjaluka — Zagreb	201	410	1100	720	1100
Suhopolje — Zagreb	158	640	1310	1050	1310
6. Bohinjska Bistrica — Brod	506	660	2060	1260	2060
Virovitica — Zemun	518	890	2500	1630	2500
7. Gospic — Novi Sad	637	780	2390	1520	2390
Krapina — Novi Sad	465	830	2250	1480	2250
8. Koprivnica — Brod	238	440	1220	780	1220
Kloštar Ivanić — Brod	270	650	1600	1140	1600
9. Karlovac — Caprag	103	290	710	540	710
Zabok — Zagreb	37	200	360	290	360
10. Žomboja — Vel. Kikinda	20	140	260	230	260
Našice — Osijek	48	210	410	330	410
I. Zemun — Boh. Bistrica za kokoši	725	3354	Din za spec. vagon		
Krapina — Boh. Bistrica drva	365	840	2090	1440	840
II. Golubovec — Zagreb za ugalj	146	490	1070	830	1070
Virovitica — Osijek za drva	120	570	1120	920	1120

Vicina na željeznicu Sirač—Pakrac ubire za 13 km Din 140, dočim državna željezница ubire za istu daljinu mnogo manje svote. Istotako Žombolja—Vel. Kikinda = 20 km stoji također Din 140.

Niti drvarskim trgovcima u Vojvodini ne ide bolje. Ako n. pr. netko posvlači u Pančevu vodom ili željeznicom drva, te ih odanle želi otpremiti, plaća ogromne podvozne troškove uslijed toga, što su u ovom kraju same vicinalne željeznice. Tako se plaća iz Pančeva—Vel. Središće = 72 km Din 490, odnosno 920, odn. 780, odn. 920 po vagonu podvoza pa ako se doda još podvoz iz jedne od naših stanica u Slavoniji nije nikako u stanju taj trgovac, da konkuriše sa rumunjskim proizvadjačem, koji uvaža robu na glavnim prugama.

Držimo, ako je u stanju državna željezница prevažati gorivo drvo po Din 1 na km, pa zašto nebi mogla vicinalna željezница uz istu cijenu prolaziti, pogotovo, ako su te vicinalne željeznice u pogonu državne željeznice.

Ministarstvo saobraćaja imade u svojim rukama, da reguliše tarife vicijalnih željeznica, pa ako ima to pravo, nije smjelo dozvoliti povišecu od 10% 1. januara, od 50% 1. jula, ako ne pristaju privatne i vicinalne željeznice, da one uz istu podvoznu tarifu voze po *km* kao državne željeznice na glavnim prugama.

Zašto naše Ministarstvo saobraćaja štiti privatne i vicinalne željeznice na štetu privrednika, ne znamo, nu držimo, da ne može ležati razlog u tome, što su privatne i vicinalne željeznice ponajviše u stranim rukama, pa je prema tome zastupan najviše strani kapital.

Objavljena je bila povišica podvoznih troškova od 1. I. o. g. za 10%, a od 1. VII. o. g. za 50%, a uistinu iznašaju ti postotci više.

Jedan primjer za gorivo drvo Sirač—Subotica:

Podvozne stavke do 31. XII. 21.		Poslije 1. I. 22. za 10 % posl. 1. VII. 50 %	
Sirač - Pakrac	13 km Din. 80,-	Din. 90,-	Din. 140,-
Pakrac - Novska	48 " 120,-	" 140,-	" 210,-
Novska - Subotica	285 " 280,-	" 310,-	" 470,-

Po ovom primjeru se vidi, da se za 13 *km* podvoza računa 20 *km*; kod povišice 10% kod stavke Pakrac—Novska se računa umjesto Din 132, Din 140, jer su propisi taki, da se imade svota zaokružiti i takovo zaokruženje iznaša do Din 9 kod jedne stavke, te od 4 i do 9 *km* kod jedne pozicije. Sem toga računa se povišica za vaganje i biljezi na tovarni list, tako, da te povišice na mjesto 10% iznašaju 12, 16 i 18%, a tako se i povisuje razmijerno kod ovih 50%.

Da se vidi, da ne možemo kod tih visokih podvoznih troškova konkursati sa inostranstvom neka služi ovaj primjer:

Pilana u Vel. Bečkereku imade za Smederevo izraditi parenu bukovinu, te kupuje odnosne trupce u Siraču i plaća za m^3 Din 200. U jedan vagon tovari 10 m^3 , a iz jednog m^3 izradi $\frac{1}{2}$ kubika obrubljene bukovine: podvoz Sirač—V. Bečkerek po vag. 10 m^3 Din 3.270; istovar, piljenje, parenje, sušenje, škartiranje, pretovarivanje, primopredaja, utovar u vagon i osiguranje po m^3 Din 200 — Din 2.000; plaćen iznos za trupce post, vagon Sirač po m^3 Din 200 — Din 2.000; ukupno Din 7.270. Prema tomu stoji kod 50% iskorišćivanja m^3 Din 1.454, podvoz grade V. Bečkerek—Kovin Dunav po vg. Din 1.018 po m^3 Din 78·30, trajektiranje od Kovina preko Dunava u Smederevo po vg. Din 495 po m^3 — Din 38, stajanje bukove obrubljene građe post. Smederevo po m^3 Din 1.570·30.

Ista vrsta obrubljene bukovine iz Rumunjske postavno Smederevo može se dobiti uz cijenu od 2.000 leja po m^3 preračunavši leje po kursu 46,50, stoji 1 m^3 u Dinarima 930.

Iz tog se primjera vidi, da ne možemo izdržati stranu konkurenčiju zato, što su podvozni troškovi trupaca na strugare previsoki i što su previsoki podvozni troškovi grade za uporabu u zemlji. Da se kod trupaca računa podvoz kao za ogrjevna drva i za gradu za 30% jeftinije, domaći bi potrošači našu robu rado kupili kod nas, ma da bi bila i za 10% skuplja.

Reći će se, da strugara treba biti u mjestu, gdje se nalaze drva. To je nemoguće, jer svako tko sagradi strugaru, ne može si doživotno osigurati drva za piljenje, pa se zato obično strugare postavljaju u prvom redu, gdje imade dosta vodene snage, uslijed jeftinog pogona, u drugom redu tamo, gdje imade

dovoljno drveta, i u trećem redu u takovim stanicama, gdje imade više željezničkih odvoja.

S tom okolnošću treba se računati i zato podvozne troškove za prevoz trupaca sniziti.

Zato stavljamo predlog:

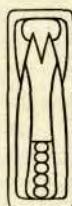
1. da se tarife u pogledu prevoza drva preinače i da se zaračuna podvoz po zbroju kilometara od utovarne do istovarne stanice bez obzira nato, dalii se nalaze na glavnoj ili vicinalnoj pruzi.

2. da se trupce uvrsti u Kl. iznimne tarife II, koji idu na naslov jedne strugare u zemlji, te koji se mogu prevažati u vagonima u kojima se prevaža gorivo drvo, dočim za trupce koji se prevažaju u specijalnim vagonima neka se upotrebi Kl. C.

3. da se ne računa pristojba za ispostavu vagona na industrijalnu prugu ako nije udaljenija od 500 m od željezničke stanice. Taj zahtjev je opravдан time, što je industrijalna pruga sagradena o vlastitom trošku, jer inače bi za toliko trebala stanica imati više kolosjeka i rampu za utovarivanje, dočim to ona kod industrijalnih pruga ne treba, dapače još na industrijalne pruge i druge vagonе prestavlja.

Za ove industrijalne pruge, koje su dalje od 500 m od stanice neka se snizi pristojba za 50%, jer željezница i tako svoju zaradu kod otpreme većih količina imade i netreba da reflektira na zaradu kod ispostave vagona.

4. da u svrhu pravedne podjele kola Ministarstvo saobraćaja u svaku direkciju pozove nekoliko članova privrednika, koji bi imali zajednički sa posjelom kola dodjeljivati vagonе, prema visini produkcije pojedinih tvrtka, da se stane na put tome, da manji proizvodnjači dobiju veći broj vagona, a veći obratno, te molimo, da se naš predlog čim prije predloži delegatima konferencije, koju će sazvati Jugoslovensko šumarsko udruženje.

Bilješke.

Konferenca za spoj sjevernog Jadrana.

Jedini postojeći željeznički spoj normalnoga koloseka naše države s morem t. j. pruga Zagreb-Rijeka, koja predstavlja danas jednu od najvećih ekonomskih vrijednosti za našu državu, stoji već četiri godine neizrabljena, jer je odsječena uslijed novo nastalih prilika od svoje izlazne točke, a nije upotpunjena s nekoliko kilometara dugim priključkom, koji bi bio potreban, da ju spoji s našom obalom.

Ogromne štete, koje naša privreda snaša radi pomanjkanja ovoga spoja, jer je ovisna o tudim lukama i željeznicama, ponukale su sve mjerodavne krugeve naše države, da u tom pitanju izraze svoje mišljenje, te svi jednodušno traže bezodvlačnu izgradnju tog kratkog ogranka do mora.

Taj spoj, koji bi stajao mnogo manje materijalnih žrtava, nego što iznala svota isplaćena inostranim prevozilima od prevrata ovamo, jest, a ostat će to i u buduće, kao jedini, a i naravni put našega izvoza i uvoza za cijelu Hrvatsku i Slavoniju, a osobito pak za Sloveniju, koja će projektovanim priključkom na primorsku prugu moći da razvije cijelu svoju privrednu snagu. Naročito je važan ovaj spoj za našu šumsku trgovinu iz Hrvatske, Slavonije i Slovenije.

Kako se privreda u slobodnoj državi može da razvija potpuno i sa sigurnošću samo na vlastitom teritoriju, to sami državni interesi imperativno nalažu, da se čitav promet odvija po tome načelu.

Ovo načelo prodrlo je danas ne samo među sve naše nacionalne i privredne krugove, već nailazi na razumjevanja i kod same Kr. Vlade, pa su zato primorski gradovi i privredna udruženja sazvala za 18. decembra t. g. u Bakru sastanak svih strukovnih udruženja i ostalih interesenata, na kojem se želi već pojedinačno istaknuta mišljenja skupno donijeti i time pospješiti ostvaranje započete akcije.

Pozivu su se odazvala mnoga stručna i privredna udruženja u državi kao: Trgovačko-obrtničke komore, Savez industrijalaca u Zagrebu, Udrženje jugosl. inženjera i arhitekta, Jugosl. šumarsko udruženje, zagrebačka burza, zatim pojedina ministarstva, mnoge primorske općine itd.

Na uspјeloj konferenci prihvaćena je ova rezolucija:

Potpisani predstavnici privrednih ustanova sakupljeni na konferenci održanoj u Bakru 18. decembra 1922 u predmetu željezničkog spoja na sjevernom Jadranu saslušavši referate, te nakon iscrpljive debate konstatuju:

1. Najsavršenija naša željeznička pruga, koja je imala spoj s Rijekom, ostala je osnutkom Riječke države i okupacijom Sušaka bez spoja s morem.
2. Sva naša izvozna kao i uvozna trgovina prolazi tudim željeznicama kroz tude teritorije i luke, pogotovo kroz Trst te smo tako ovisni i pod kontrolom inozemstva na ogromnu štetu naše privrede uopće, te ugleda naše države, a na propast našega primorskog pučanstva.
3. Pomanjkanjem toga spoja lišeni smo najjačega oružja u borbi protiv učvršćenja talijanske zajezde na našem Kvarneru.

4. Na temelju konstatacije tehničkih stručnjaka državnih i privatnih može se taj ogrank glavne pruge ostvarati bez ikakvih tehničkih poteškoća, jer ne treba tunela i mostova, a predviđeni troškovi nebi dosegli svotu od 60,000,000 dinara.

5. Izvozom i uvozom za sve sjeverne krajeve naše države, napose za Sloveniju, Hrvatsku i Slavoniju, Vojvodinu zagarantovan je siguran rentabilitet i u najkraće vrijeme amortizacija investirane sume.

Nadalje izvedenjem toga spoja dala bi se zarada siromašnom primorskom pučanstvu, koje bi radeći u lukama prehranjivalo se bez potpore države pa bi ova na taj način uštedila lijepo sume, a ovaj inače totalno pasivni kraj postao bi aktivnim.

Konstatrujući sve ove činjenice, konferencija prihvata jednodušno ovu rezoluciju:

Spoj glavne pruge s Kvarnerom neodgodiva je državna nužda, jer radi pomanjkanja ovoga spoja trpi u ogromnoj mjeri cjelokupna naša privreda.

Da se ovaj spoj može izgraditi nužno je da se ustanovi potrebita suma u budžetu.

Konferencija apelira na Kr. Vladu, narodnu skupštinu i sve političke partije, da se obzirom na gore istaknute konstatacije nacionalno privredne, socijalne, prometne i finansijske prirode, čim prije omogući izvedenje ovoga željezničkoga spoja s morem, te produljenje njegovo uzduž obale na sjevernom Jadranu.

S gledišta izvoza naših šumskih produkata ovo je pitanje od eminentne važnosti i mi želimo, da se ovaj spoj čim prije ostvari.

Šumarski kongres u Parizu.

Kako nam javlja gospodin prof. R. Hickel iz Pariza, održati će se naredne godine — u razdoblju od 22. do 26. maja — u Parizu jedanaesti internacionalni kongres za agrikulturu. Na tom će se kongresu pretresati i raspravljati u šestoj sekciji rada i šumarska pitanja.

Program je raspravi šeste sekcije ovaj:

I. Šuma i rat. Opće stanje, nastojanja i sredstva za njenu obnovu.

II. Šumski požarevi. Zaštitne mjere osiguranja.

III. Kemijsko iskoristavanje drveta. Celuloza, pougljavljivanje, destilacija, produkcija derivata.

IV. Bolesti drvila.

Prijave i saopćenja valja upraviti na g. Segnier-a, generalnog sekretara, 18 rue de Bellechasse, Paris VII.

Svaki učesnik imade da položi iznos od 25 francuskih franaka.

Radovi moraju biti predloženi prije 15. marta 1923. na rečenu adresu. Tema se može odabrati iz bilo koje od pomenutih grupa.

Ugrenović.

Измјене у Министарству шума и рудника.

Оставком досадашње владе настала је промјена у Министарству шума и рудника. Досадашњег Министра Живојина Рафајловића замјенио је Др. Милан Сршкић.

Износећи ову промјену не можемо пропустити прилику, да се не сјетимо рада и дјеловања госп. Министра Рафајловића.

Мислимо, да пије било Министра, који би у својој струци стекао толико симпатија, колико их је стекао г. Министар Рафајловић. То се најбоље поклало приједом скупштине Ј. Ш. У. у Београду, где су сви учесници, нарочито из пречанских крајева, били изненађени и освојени његовом симпатичном појавом, отвореношћу и демократском непосредношћу.

Особите је симпатије стекао својим настојањем, да стручној шумарској организацији даде ону улогу, коју јој заправо имајењује онај члан Устава, који предвиђа оснутак Привредног савјета. Стручна јавност је са симпатијом поздравила његово настојање око доношења нових закона, у првом реду шумског закона, као и оснутак обртног Фонда за промиšање рада у режији. Опћу пажњу побудиле су његове изјаве о шумским штетама, пожаревима, настојање око рашчишћавања питања Стенибенсовог предузећа, становиште против склапања дуготрајних уговора итд., у којим је питањима увијек конзултовао Ј. Ш. У., помажући тако самој ствари и дижући углед удружењу.

Настојао је, да то удружење и материјално обезбиједи форсирајући повећање станарине за Шумарски Дом. То се је настојање међутим разбило, на отпору Министра Просвјете, који је могао наћи буџетских сретстава за сва могућа удружења и корпорације, само не за Ј. Ш. У., које тако рећи даје бадава држави свој дом у сврхе госп. шум. факултете.

Једно је, што се замјера господину Министру, да се крај све своје енергије и отлучности није могао ни он, као ни остали наши Министри, да се сманцијује од прекомјерног страначког уплива. Ми би стручњаци жељели једном Министру, који ће бити имун од партијских интереса те ће држати пред очима само и једино интерес струке.

Радо признајемо, да се то не да напречац учинити, и да ће наш јавни живот још дugo стајати под тежином страшне море, која сад у мањој сад у већој мјери задире у поједина надлештва, ширећи нездовољство и корупцију, а позната под именом партизанство.

Баш од људи Рафајловићевог кова могло се је с правом очекивати, да ће с већом енергијом стати на пут тој опасној отровници, која се увукла и у редове нашег шумарства, које је много пута показало, да је од свих стапиша партијски најмање растривано; очекивало се да у том погледу не ће следити степе својих предшасника, нарочито не у персоналним питањима. Персоналија треба да буду светиште храма дотичне струке, којему се не смије приближавати свачија рука. Кад се вјёра у неповредивост тог светишта опет поврати, онда ће се повратити и задовољство у редове чиновника, код којих је данас та вјера усколебана на штету рада и процвата струке.

Од новог Министра желимо, да у одношују према струци и Ј. Ш. У. пође стопама свог претшасника, а у погледу персоналија да се стави на становиште стручности и спреме особља без обзира на странке и партије, јер нема струке, у којој би партизанство могло имати тежих и судбоноснијих посљедица, него ли је шумарство.

Добро нека се хвали, зло нека се куди, али су за те поступке међународно признate одредбе, које имају своје најјаче упориште у чиновничкој прагматици и дисциплинском поступку.

Како се уважују важни предлози.

На конференцији VI. секције о саобраћају, која се одржала у Загребу дне 9. новембра закључено је међу осталим, упозорити Министарство Саобраћаја и Финансија, да би се пруга загребачка могла отпремити и отворењем пруге Пакрац-Барч, што би уједно поспешило извоз нашег дрвета у Маџарску, одакле нас је Румуњска потпуно истиснула.

Министарство Финансија послало је тај предлог Ген. Дир. царина, јер је у предлогу било наведено, да отворењу те пруге стоји наводно на путу недостатак убикација за царинско особље.

Мјесто претреса тог важног питања скреће тамошњи референт пажњу на формалну страну ове представке. Он запиње о то, што ова представка (културног друштва!) није биљегована и шаље је на изјаву Дирекцији непосредних пореза, да ли је Ј. Ш. У. опроштено од плаћања таксе.

Ова је у двојби, да ли Ј. Ш. У. тражи ову ствар као круг интересената или као културна иншититуција те предлаже, затражити Правила Ј. Ш. У., да се установи чин тога друштва и види, има ли плаћати таксу или не.

Министарство Финансија шаље представку Дирекцији царина у Загреб, да Ј. Ш. У. предложи своја правила, да се узмогне установити, је ли дужно плаћати таксу или не, па ће се тек онда расправљати о предлогу Ј. Ш. У.

Не треба спомињати, да је овај процес „биљеговања“ трајао пуна два мјесеца.

И ми се све чудимо, зашто то код нас запиње промет?

Rijetka lovina u Podravini.

Lovačko društvo u Novigradu podravskom pod vodstvom nadlugara Marka Šuveljaka i opć. načelnika Mije Matuncića odredio je дана 26. studena t. g. lov u šumi I. O. d. Batujak-Dobričinka kod Javorovca.

U prvom pogonu izašlo je nekoliko srna i lisica te zeceva, a u drugom odmah u prvom почетку digoše psi tri вепра, od којих је jedan ubijen по lugarskom zamjeniku Dušanu Srđiću iz Srdinca. Isti je pogoden s kugлом из ловаčke pušке, која је пробила trbuh s lieve strane, jetra i pluća, tangirala срце i zastala под коžом desne lopatice, где је pronađena prigodom svlačenja. Nakon hitca вепар se vukao još којих 20 koraka i tada ostao ležati. Lovina je duga 170 cm, objam u prsnom košu s grebenom 158 cm, visok 120 cm, duljina glave i gubice 54 cm, klevi 11 cm, a vagala je 200 kg. Lovaca bilo nas 21.

M. Š.

Novi šumarski zakon.

Početkom decembra 1922. dobole su привредне институције, а међу њима i J. Š. U. po jedan primjerak novog пројекта закона o шумама s pozivom, da o истом dadu своје mišljenje do 20. decembra i. g.

J. Š. U. je odmah prosvjedovalo protiv tako kratkог roka za mnijenje o našem najvažnijem zakonu i tražilo продужење рока barem за два мјесеца. Исто су tražile i остale корпорације (међу осталима загребачка i sarajevska trg. обрт. комора). Ових дана добили smo обавијест о продужењу рока до 15. II. 1923.

Za 9. XII. sazvana je u Beogradu šira komisija, da pretresa тај пројект закона. U komisiju su pozvани осим predstavnika raznih grana šumske pri-

vrede i delegati J. Š. U. koji su svojedobno bili određeni u užu komisiju, koja je izradivala taj zakonski projekt, ali onda nisu bili pozvani.

Šira komisija je stala na isto stanovište kao i J. Š. U. t. j. da se za ovako kratko vrijeme ne može pretresti ovako važan i omašan zakonski projekat te je ostala u Beogradu samo zato, da projekt načelno pretrese, želeći konačni sud izreći tek nakon saslušanja svih pozvanih korporacija.

J. Š. U. će uzeti u raspravu taj projekt na sjednici I. odsjeka rada dne 2. I. 1923. u Zagrebu, za koju će izraditi referat g. banski savjetnik dr. Antun Goglia. Nakon toga će se iznijeti zak. projekt na sjednicu glavne uprave u Mariboru dne 25. I. 1923.

Čudimo se, da se ovako važan projekt nije izradio u dovoljno primjeraka tako, da J. Š. U. unatoč moljakanja u ministerstvu nije moglo dobiti više od jednog primjerka projekta, o kome treba da izrekne sud 20 članova I. sekcije i 30 odbornika.

Reševanje personalnih zadev.

Primamo: Inž. Žumer Alojzij je vložil prošnjo za sprejem v državno službo dne 1. maja 1922 pri direkciji v Ljubljani za izpraznjeno mesto pri oddelku za uredbo gozdnega obrata, pri katerem je prakticiral;

Inž. Pipan Rudi je vložil prošnjo pri direkciji šum v Ljubljani 1. maja 1922. za mesto v Sloveniji in je bil odklonjen;

Inž. Josip Štimec je bil dne 28. julija pri direkciji šum v Ljubljani odklonjen z motivacijo, da ni absolutno nobenega mesta v Sloveniji.

Inž. Walter Muck je vložil prošnjo 16. avgusta pri direkciji v Ljubljani.

Od vseh zgoraj navedenih gg. inženerjev je bil imenovan z dnem 14. nov. Walter Muck k šumske upravi v Bohinjski Bistrici, četudi je kot zadnji kompetiral in je nemškega pokolenja, dočim prej navedenih prošenj ni še nobena povoljno rešena. —

Op. ur. Zanimivo bi bilo znati, kakove poteškoće stoje na putu, da se ovakve molbe ne riješe za par tjedana bilo u pozitivnom ili negativnom smislu, već se pusti ljude, da gube u tutanj toliko vrijeme. Ili je možda — hiperprodukcija na personalu s visokom naobrazbom?!

Čekamo razjašnjenje!

Iz Jugoslov. Šumarskog Udruženja.

Prijateljima J. Š. U. i Šumarskog Lista.

Za godinu dana izlaženja Šum. lista pokazali smo, što možemo učiniti tako reći vlastitom snagom. Uplaćena članarina nije pokrila ni jednu trećinu troškova štampe, a da i ne spominjemo druge izdatke udruženja.

Zauzimanjem nekolicine članova raširio se prilično taj list, a neumornom agitacijom prikupilo se oglasa i inserata, koji su ne samo popularizovali list u krugovima interesenata, nego su i omogućili samo izlaženje lista u dosad. objamu i obliku.

Bilo bi najpoželjnije, da se udruženje osovi na vlastite noge te se uzdržaje iz svojih redovnih prihoda. Šumarski dom bi n. pr. mogao sam plaćati list, kada bi se za njega dobivala primjerena stanarina.

No kraj današnjih finansijskih i političkih prilika slaba je nada, da će stanarina biti znatnije povišena.

Pripomoć, što ju daje državna vlast udruženju, do smiješnosti je malena (3000 Din godišnje!) Kad se već ne daje dolična stanarina, moglo bi se društvo otštetići makar većom potporom!

Iza države bile bi pozvane imućnije imovne općine, zem. zajednice kao i ostali veleposjednici, da podupru list, jer se ne može očekivati od državnih činovnika, da iz svojih kukavnih plaća uzdržavaju list, koji na koncu konca najviše koristi baš općim interesima te opravdanim zahtjevima priv. posjednika, trgovaca i industrijalaca.

Kao kuriozum spominjemo, da od naših bogatih im. općina, koje ubiru godišnje milijune za svoje šume, nije još ni jedna preplatila svoje šumarije na Šum. list. da isti ostane u knjižnicama tih šumarija. Isto tako nema još ni jedne zem. zajednice preplaćene na list, kao ni čitaonice, kavane itd.

Ako mogu slovenski maloposjednici pratiti list i naći u njemu pouke za upravu svog neznačnog posjeda, mogu ga i trebaju to više pratiti upravnici zem. zajednica, koje često imaju više posjeda, nego čitavi skupovi spom. slov. posjednika. Nadalje, ako mogu kavane i čitaonice držati sportske, privredne, tehničke i dr. listove, naći će se valjda koji čitatelj i za Šum. list.

Drugovi, kolege, članovi udruženja! Na Vas se obraćamo, i molimo Vas, da ove riječi uvažite, te prionate svom snagom, agitujući za udruženje, šireći list, propagirajući i popularizujući naše ideje u što šire slojeve naroda. Uzalud se tužimo, da našu struku ne poznaju i ne cijene, sami smo krivi! Širimo dakle Šum. list i omogućimo, da se uzdrži na dostoјnom nivou. Kad ne će pozvani faktori da nam pomognu, pomozimo si sami! U svrhu

propagande i prikupljanja sredstava za list i fondove razaslalo je predsjedništvo na nekoje šum. industrije i poduzeća ovu okružnicu:

Broj: 392/1922.

Jugoslovensko Šumarsko Udruženje. — Zagreb.

Jugoslovensko Šumarsko Udruženje nastalo je ujedinjenjem svih šumarskih društava ove države. U njegove redove okupili su se osim šumarskih stručnjaka još i brojni šum. posjednici, trgovci i industrijalci, dokumentirajući time zajednicu interesa na polju najvažnije privredne grane — šumarstva.

Za vrijeme svog kratkog opstanka razvilo je ovo udruženje veliku akciju, kojoj je svrha popularizovanje šumarstva i šum. nauke te zaštita i promicanje šum. trgovine i industrije.

Taj cilj postiže te kani i u buduće postići naše udruženje izdavanjem Šumarskog lista, popularnih i znanstvenih radnja, održavanjem predavanja, konferencija, skupština itd.

Ono aktivno sudjeluje savjetodavnim radom kod izgradnje našeg zakonarstva. Spominjemo Zakon o eksproprijaciji velikog šumskog posjeda (koji je udruženju povjeren na izradbu), zakon o porezima, zakon o šumama i dr. važne naše zakone, kod kojih je J. Š. U. konzultovano.

Ono uzima učešća u svim važnijim pitanjima šumarstva, šum. trgovine i industrije. Između ostalog izrađuje u savezu s našim uglednim privrednim udruženjima carinski i željeznički tarif, te je brojnim predlozima i protestima kod raznih ministarstva i predstavnika drž. vlasti nastojalo ispraviti mnogo nepravdu, koja se nanosi našoj struci.

Sav taj rad skopčan je sa silnjim troškovima; naročito su veliki troškovi tiska. Nitko ne će poricati, da je štampa glavno sretstvo za propagandu ideja, pa za to na nju polažemo prvu važnost. U tu svrhu osnovani su razni fondovi u udruženju, među njima i fond za propagandu. Osim toga fonda važan je i fond za šumska biljevišta.

Da bi ovi fondovi čim prije postali aktivni, u interesu je ne samo šumara, nego i pripadnika naše jake šum. industrije i trgovine kao i naših šumoposjednika.

Svrha je ovih redaka, da se ti naši krugovi u većoj mjeri zainteresuju za naše udruženje te mu omoguće rad, da se taj ne samo nastavi nego i razvije još u većoj mjeri.

Društvu se može pomoći:

1. Preplatom na Šumarski list (godišnje 100 Din).
2. Upisom među članove dobrotvore i utemeljače 3000 dot. 500 dinara (jedanput za uvijek).
3. Potpomaganjem fondova s dobrovoljnim doprinosima i
4. Oglašivanjem u Šum. listu (cijela stranica 250 Din, $\frac{1}{2}$ str. 125 Din itd.)

U nadi, da čete nas u ovom našom radu moralno i materijalno poduprijeti te se sjetiti udruženja u raznim prilikama, a naročito kod zaključnih godišnjih računa

bilježimo se:

U Zagrebu, 10. decembra 1922.

Predsjednik:

Tajnik:

Zapisnik.

III. odborove seje Podružnice Ljubljana J. Š. U., ki se je vršila v Ljubljani dne 10. novembra 1922.

Prisotni gg.: ing. Rustia, ing. Šivic, ing. Putick, ing. Sodnik, ing. Ober-eigner, ing. Ružić, Sonnbichler, ing. Tavčar, ing. Božič, ing. Odlasek, ing. Tras-virka, vl. sv. Detela.

Opravičili so se gg.: ing. Urbas, ing. Lenarčič st., Petrič, ing. Rudež, Čater, Javornik, Dolenc, ing. Hržič, Lang, ing. Pahernik, Goederer.

V odsotnosti predsednika ing. Lenarčiča, ki je kot načelnik VI. odseka rada odsoten v Zagrebu, ugotovi podpredsednik dvorni svetnik ing. Rustia sklepčnost, otvoril sejo in pozdravi prisotne.

Najpoprej omeni žalosten dogodljaj, da smo izgubili iz naše srede odličnega člana, ki je vedno z vnemo sodeloval tako pri prejšnjem gozd. društvu, kakor tudi po ujedinjenju pri Podružnici, in sicer v osebi ranjkega gozd. svetnika g. Schaute. V počastitev spomina se prisotni dvignejo raz sedeže.

Podpredsednik poroča o občem zboru Udruženja v Beogradu, ki je nad vsako pričakovanje sijajno uspel. Resnost in uspešnost razprav kakor tudi prizreditveni del zбора so zadovoljili in očarali vse udeležence. Vspričo tega je predsedstvo smatralo za svojo dolžnost, prisrčno zahvaliti se vsem kolegom v lepi naši prestolici Beogradu za izreden sprejem in pravo bratsko gostoljubnost. Na zboru so se konstituirali »radni odseki«, ki so takoj začeli delovati. Sklenilo se je več važnih resolucij, preciziralo se je stališče nasproti carinski in tarifalni politiki, napram nekaterim zakonskim načrtom, načelno se je zagotovila ustanovitev nekaterih za napredek Udruženja važnih fondov in dr. Poročilo predsedujočega se odobri. Enako tudi poročilo tajnika.

Blagajnik omenja v svojem poročilu, da imamo še nekaj članov, ki niso plačali članarine za leto 1922. Podružnica Maribor bivšega gozdarskega društva je likvidirala in je vporabila preostanek 476.42 Din za drevesnico v Slivnici pri Mariboru. Ta znesek se vpiše v dobro in kot izdatek »Fonda za rasadnike«. — Poročilo se odobri.

Preide se na priprave za sejo centralnega odbora v Dobrljinu. Glede izdelave zakonskega načrta o ekspropriaciji velikih šumskeih kompleksov je bil sprejet predlog g. vlad. sv. Detele, naj se predlaga izvolitev posebnega odbora, ki naj načrt izdela v roku 3 mesecev. Poročilo tajnika o stališču, ki ga imamo zavzeti nasproti projektu zakona o neposrednih davkih, je bilo odobreno. Z ozirom na vprašanje glede Dobrljina se je članom odbora dala splošna direktiva, da smo proti prepustitvi eksploracije za predolgo vrsto let privatnikom,

da je pa treba popolnoma zagotoviti razen fiskalnih interesov države tudi pošumljenje goličav. Le zaradi investicij, če jih država ne premore, je upravičeno dovoliti privatniku izsekavanje gozdov za več let, seveda proti zavarovanju državnih interesov in interesov gozdoreje. — Glede »Šumarskega Lista« se je izrazila želja, da bi se za kmečke posestnike dosegla nižja članarina, naj bi se prinašalo več poljudnih člankov in tudi vsakomesečni pregled lesnih cen na naših trgih. Na to se je prešlo na branje podružničnih pravil, ki jih je predložil tajnik. Z nekaterimi izpreamembami so pravila bila sprejeta. Za pregled štatutov za fonde so bili izvoljeni v poseben odbor gg. ing. Putick, Detela, ing. Šivic, ing. Ružič, z nalogi, referirati pozneje.

Popoldne ob 16. se je seja nadaljevala in so z malimi spremembami bili sprejeti štatuti za fonde za pospeševanje šumarstva, za drevesnice in za glavne skupščine. V zvezi s tem se je sklenila likvidacija volila družbe »Sava« na naslednji način: Svoječasno Glavni upravi oddanih 50.000 K se naj prenese na fond za pospeševanje šumarstva kot temeljna vloga. Preostanki od zneska 50.000 K, ki je ostal v upravi Podružnice, se prenesejo na fond za drevesnice. Poprej pa se imajo še izplačati podpore tistim udeležencem kongresa v Beogradu, ki so funkcionarji Udrženja, niso dobili od kake druge strani podpore in ki za to izrečno prosijo, v maksimalnem skupnem znesku 10.000 K. Vse to velja le za slučaj, če Glavna uprava temu pritrdi in sprejme štatute obeh omejenih fondov. Uprava podružnice se pooblašča to likvidacijo do konca tek. leta izvršiti.

Odbornikom, ki potujejo v Dobrljin, se dovoli predujem na fond za pospeševanje šumarstva.

Med eventualijami se je obravnavalo vprašanje Glavne skupščine Udrženja v letu 1923., ki se bo vršila v Ljubljani. Več odbornikov se zavzema za to, da se naj skupščina priredi spomlad — v juniju — ker je ta čas za izlete najbolj prikladen. Vprašalo se bo Glavno upravo. Sklene se, naj se sklice širši sestanek vseh interesentov v Ljubljano, na katerem sestanku se bo to vprašanje v detailih obravnavalo. Povabilo se bo razen odbornikov, za katere je sestanek obvezen, vse ljubljanske člane Udrženja, vse gorenjske gozd. inžinjere, večje šumske uprave in dr. Na tem sestanku se bo določil že detailni načrt, ki ga ima izdelati Uprava, ter bodo izvoljeni razni odseki, kakor finančni, prireditveni, literarni i. dr.

Nato blagajnik g. ing. Obereigner referira o proračunu za novo drevesnico Udrženja v Slivnici pri Mariboru. Opiše natančno izmero in položaj drevesnice ter poroča o potrebščinah. Odobril se je do konca leta 1923. kredit 8200 Din. To jesen se bo potrebovalo 2470 Din, kateri znesek je zagotovljen vsled likvidacije volila družbe »Sava«. Obrniti se bo na vse interesente, da v fond za drevesnico prispevajo.

Ker je s tem bil dnevni red izčrpan, se predsednik zahvali gg. odbornikom za opravljeno koristno delo in zaključi sejo.

Ing. Ružič.

Pravilnik fonda za rasadnike.

I.

Osnutak, središte, sredstva.

Član 1.

U smislu člana 2. pravila J. Š. U., a na osnovu čl. 19. poslovnika ustanovila je glavna uprava na svojoj sjednici dne 11. septembra 1922 u Beogradu »Fond za rasadnike«.

Član 2.

Obzirom na naročite šumsko-kulturne odnošaje, koji za sada postoje na području podružnice Ljubljana, i koji iziskuju neodloživ osnutak toga fonda, podružnica J. Š. U. u Ljubljani će prikupljati sredstva i upravljati fondom za rasadnike u smislu ovog pravilnika do daljnog zaključka glavne godišnje skupštine. Podružnica je dužna poduzimati ili predlagati sve ono, što je potrebno za pospešivanje i zaštitu interesa toga fonda i onih grana šumskog gospodarstva, kojima taj fond ima da služi.

Član 3.

U fond za rasadnike ulaze:

1. Darovi i zavještaji šumoposjednika, šumske trgovaca, industrijalaca te svih poduzetničkih i inih lica, koji te darove i zavještaje budu namjenili tomu fondu.

2. Subvencije i potpore, koje se izričito tome fondu namijene sa strane države i državnih vlasti, samoupravnih tijela i ustanova, novčanih zavoda, korporacija itd.

3. Potpore iz glavne blagajne udruženja i to od izvanrednih prihoda na temelju zaključka glavne uprave te od redovnih ili sveukupnih prihoda udruženja po zaključku glavne skupštine udruženja.

4. Svi prihodi od prodaje sadnica i šumskog sjemena iz vlastitih rasadnika i naprava odnosno od prihoda, koje bi donijelo posredovanje podružnice Ljubljanske ili drugih organa udruženja u preprodaji tih predmeta.

5. Svi prihodi od slučajnih kooperacija sa sličnim privatnim ili državnim preduzećima.

6. U imovinu toga fonda spadaju i šumski rasadnici udruženja sa svim mrtvim i živim inventarom te sve one naprave, koje se budu iz sredstava tog fonda u cilju pospešivanja šumarstva vremenom podigle.

II.

Svrha fonda; uporaba sredstava.

Član 4.

Sredstva fonda za rasadnike upotrebljavaće se:

1. Za podizanje i finansiranje rasadnika udruženja.

2. Za troškove raspačavanja i posredovanja kod nabavke šumskih sadnica i šumskog sjemena.
3. Za podizanje i finansiranje ostalih ustanova i naprava, potrebnih za šumske kulture.
4. Za isplaćivanje godišnjih nagrada oko rasadnika i naprava zaposlenom šumarskom stručnom osoblju.
5. U sve druge šumsko kulturne svrhe, u koliko to glavna uprava od svrhe do svrhe zaključi (n. pr. podjeljivanje potpora i nagrada šumovlasnicima i posjednicima golijeti za uzorno pošumljavanje kraša i golijeti, i to bilo u novcu bilo u naravi [sadnice, sjeme i slično]).

Član 5.

Sadnice, sjeme i drugi šumsko-kulturni predmeti pribavljeni sredstvima toga fonda imaju se davati u prvom redu malim i takovim šumoposjednicima u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca, koji nisu u stanju da sami proizvode te produkte, a među njima prije svega onima, koji su članovi J. Š. U.

Siromašnim seljačkim maloposjednicima, po gotovo ako su članovi J. Š. U., mogu se ti predmeti u iznimnim slučajima давати и у пола цijene. Imućnjim posjednicima, državnim upravama kao i svim ostalima računa se redovita tržna cijena.

Besplatno, ali uz nakladu troškova pakovanja, podvoza i režije može se izdavati te predmete samo po zaključku odnosno uz odobrenje glavne uprave.

III.

Vodstvo i uprava.

Član 6.

Vodstvo i upravu tog fonda vrši u smislu čl. 2. ovog statuta podružnica J. Š. U. u Ljubljani. U tu svrhu ima odbor podružnice da vodi posebnu knjigu o prihodima, rashodima i o imetku toga fonda.

Član 7.

Odbor podružnice u Ljubljani dužan je i vlastan da donosi izvršne odluke o svim tekućim pitanjima toga fonda u granicama pravila J. Š. U. i ovog pravilnika i da te zaključke provodi.

Za investicije, koje zahtjevaju toliko sredstava, da preostatkom fonda nebi bili potpuno pokriti svi prevideni troškovi potrebni za dokončanje već započetih radova, potrebno je prethodno, a za pristup poslovima toč. 5. čl. 3. ovog pravilnika barem naknadno odobrenje glavne uprave. To se tiče osobito potvrde eventualnih pogodaba.

Član 8.

Odbor podružine dužan je na zahtjev u svako doba a inače svako pola godine izvestiti glavnu upravu o stanju fonda, objekata i radova kao i o svim važnijim odlukama i mjerama, koje je poduzeo.

Član 9.

Pred glavnu godišnju skupštinu udruženja dužan je odbor podružnice predložiti točan obračun fonda za prošlu kalendarsku godinu o svim prihodima i rashodima, te izvještaj o radu, uspjehu i stanju inventara.

O svemu tome izvještice glavna uprava glavnu godišnju skupštinu.

Član 10.

Fond za rasadnike svojina je J. Š. U., koje njima raspolaže preko podružnice ljubljanske a po pravilima J. Š. U. i po odredbama ovog pravilnika.

Pravilnik fonda za propagandu i unapređivanje šumarstva.

Član 1.

Po ovlaštenju I. glavne redovne skupštine u Beogradu od 10. septembra 1922 god. ustanovila je glavna uprava na sjednici od 11. septembra 1922 god. na temelju člana 2. i 3. pravila J. Š. U. fond za propagandu i unapređivanje šumarstva.

Član 2.

U taj fond ulaze:

1. Kao početna temeljna glavnica iznos od 12.500 dinara, koji je u tu svrhu poklonila trgovsko-industrijska družba »Sava« u Ljubljani.
2. Svi darovi, subvencije, zaveštaji, potpore itd. države, državnih i samoupravnih tijela i ustanova, te i privatnih korporacija, ustanova i lica, kao što su društva, šumoposjednici, drvarski trgovci, industrijalići itd. ako su ti darovi etc. izričito namijenjeni tome fondu odnosno u svrhe, kojima ima da služi taj fond po ovom pravilniku.

3. Svi čisti budžetski preostatci od raznih priredaba udruženja kao što su zborovi, sjednice, predavanja itd. u koliko to glavna uprava, uz predhodno ili naknadno odobrenje općeg zbora pravovaljano zaključi.

4. Svi izvanredni prihodi udruženja, koji predvidljivo ne će trebati za budžetsko pokriće redovnih potreba u dočinoj godini, u koliko to glavna skupština odobri.

Član 3.

Sredstva toga fonda imaju da služe:

1. Za davanje pomoći onim članovima glavne uprave i uprave podružina, koji na to reflektiraju prigodom putovanja na odborske sjednice, zborove, anketu, stručna izaslanstva u tuzemstvo ili inozemstvo itd.
2. Za davanje pomoći članovima odseka rada za troškove, koje su imali uslijed poziva glavne uprave, u koliko oni na tu pomoć reflektiraju.

Za visinu pomoći vrijedi kao maksimum svota dokazanih faktičnih izdataka, no redovno se plaćaju samo troškovi vožnje III. razreda brzovlaka.

3. Za davanje pomoći prigodom pučkih i naučnih predavanja članova, održanih po predhodnom odobrenju glavne uprave ili uprave koje podružine;

predavač ima poslati glavnoj upravi izvješće o svom predavanju kao i račun o faktičnim troškovima.

4. Kao nagrade članovima za osobito važne stručne radove, kao što su stručne knjige, brošure, informativni članci i. sl. naročito u inozemnim stručnim i većim dnevnim listovima itd. Primjerak ovakove knjige etc. ili točan opis rada ima pisac predhodno predložiti glavnoj upravi na ocjenu.

5. Za pokriće troškova znanstvenih i popularnih literarnih izdanja udruženja.

Član 4.

Fondom upravlja glavna uprava udruženja.

Fond se ima voditi u posebnom računu, iz kojeg se može u svako doba ustanoviti novčano stanje toga fonda.

Član 5.

O svim izdacima iz toga fonda zaključuje sjednica glavne uprave. U toku jedne godine može glavna uprava raspolagati sa svotom od $\frac{2}{3}$ prihoda ne dirajući početnu glavnici fonda po čl. 2. toč. 1. Zaostala $\frac{1}{3}$ prihoda ima se priključiti glavnici fonda.

Glavna uprava može ovlastiti predsjedništvo, da u hitnim i vanrednim slučajevima raspolaze s iznosom do 2000 Din uz naknadni izvještaj glavnoj upravi.

Član 6.

Glavna uprava dužna je brinuti se oko prikupljanja tog fonda te mora bilo vlastitom inicijativom bilo inicijativom članova preuzeti i izvršiti sve, što je korisno i potrebno za umnoženje sredstava toga fonda.

Član 7.

Glavna je uprava dužna na glavnoj godišnjoj skupštini podnijeti izvješće o prihodima, o izdanim potporama i odštetama u toku prošle kalendarske godine, te o stanju fonda koncem te godine.

Predsjedništvo.

Poziv.

3. sjednica glavne uprave J. Š. U. održat će se dne 25. januara 1923. i na rednih dana u Mariboru. Sastanak u 9 sati pr. podne kod šumske uprave.

Dnevni red:

1. Čitanje zapisnika.
2. Izvješće tajnika i blagajnika.
3. Izvješće o radu sekcija.
4. Rasprava o projektu zakona o šumama.
5. Eventualija.

Predsjedništvo.

Službene vijesti.

Naredbe.

Broj: 6841-1922.

Šumarskom odsjeku Ministarstva Šuma i Rudnika

u Zagrebu.

Predlaže se zaključni račun o stanju zaklade za uzgoj djece šumarskih činovnika u kraljevinama Hrvatski i Slavoniji od 1. srpnja 1921. do konca lipnja 1922.

Od prihoda iskazanih u prvotom zaključnom računu otpada prema prošisima zakladnice i to na:

I. Potpore za školsku godinu 1922/23.

1. tri četvrtine prihoda pod točkom 10 sa	Din 30.096 85
2. kamati pod točkom 3 sa	" 401 93
3. kamati pod točkom 7 sa	" 1.259 18
ukupno	Din 31.757 96

ili zaokruženo 31.757 dinara.

II. Temeljnu glavnici.

1. § 6. zakladnice jedna četvrtina prihoda pod točkom 10 sa	Din 10.032:28
2. prihod pod točkom 9 sa	" 9 80
3. ostatak polučen zaokruženjem tangente za potpore sa	" — 96
ukupno	Din 10.043:04

Prema tome imade se iznos od 31.757 dinara upotrebiti za podijeljenje potpora u školskoj godini 1922/23 dobi se za neprekoračivi iznos od 10.043 Din 4 pare imali nabaviti vrijednosni papiri domaćih novčanih zavoda uživajućih pupilarnu sigurnost, koji se imaju vinkulirati na ime zaklada.

U Zagrebu, dne 7. prosinca 1922.

Računovodstvo.

Zapisnik.

spisan dne 11. prosinca 1922 u prostorijama Šumarskog odsjeka u Zagrebu.

Povjerenstvo sastoji iz:

Predsjednik: Stevan Petrović, kr. ministarski savjetnik.

Povjerenici: Emil Kundrat, kr. šumarski nadsavjetnik, Ivica Jerbić, kr. šumarski savjetnik, Emil Benić, kr. šumarski nadinžinir, Stevo Prpić, nadšumarnik I. banske imovne općine i Ivan Čeović, kr. šumarski nadzornik i kao izvjesitelj Milan Gjureković, kr. zemaljski šumarski nadzornik.

Gornje povjerenstvo sastalo se današnjim danom te je za školsku godinu 1922/23 razdijelio iz sjedinjenih pripomoćnih zaklada ukupnu svotu od 56.180 dinara slijedećim moliteljima:

I. Po 1600 dinara: Jeleni Budisavljević.

II. Po 1200 dinara: Mariji Kesterčanek, Antoniji Pleša, Veri Kern, Regini Kozjak, Rudolfu Perc, Boženi Brozig, Ivki Kovačina, Ferdinandu Kaderžavek, Zlati Heckner, Radovanu Zecu, Danici Rukavina, Nadi Deml, Bogdanu Višnjić, Anki Krajnjak, Zorki Reschner, Radislavu Melsciszky, Nedjelku Drenovac, Dobroslavu Cesarić.

III. Po 800 dinara: Gjurgjici Lajer, Anki Puljević, Sofiji Puljević, Rirkardu Georgijević, Bogdani Stojanović, Bogdanu Stojanović, Lavu Jurčić, Mariji Jurčić, Jovanki Zec, Ivanu Mayer, Mirku Mayer, Perici Csikoš, Boženi Hajek, Latinki Grozdanić, Nevenki Grozdanić, Dejanu Popović, Vladimiru Fuksa, Božidaru Fuksa, Olgji Prstec, Boženki Prstec, Jolandi Dianovsky, Nevenki Vuković, Franji Polaček, Beati Brauzil, Ljudevitu Reschner, Veri Kopf, Oskaru Seidel, Franji Seidel, Elli Puches, Olgji Puches.

IV. Po 400 dinara: Ljubici Odžić, Georgu Georgijević, Svetozaru Georgijević, Anki Rukavina, Slav. Weiner, Vl. Weiner, Vojm. Gulin, And. Šubert, Boženi Höferer, Zlatku Stipčić, Zdenki Kreč, Ivanu Kos, Slavni Šimunović, Sofiji Stanković, Milanu Mihajlović, Lauri Perušić, Dragici Bilinski, Marici Bičlinski, Vladimiru Ružić, Branku Manojlović, Elviri Šolc, Milanu Franješ.

Osebne vijesti.

Mi Aleksandar I.

po milosti Božjoj i volji narodnoj Kralj Srba, Hrvata i Slovenaca.

Na predlog Ministra Šuma i Rudnika postavljamo:

Za šumarskog savetnika i taksatora u sedmom činovnom razredu kod Šumsko-Gospodarstvenog Ureda Imovne Opštine Petrovaradinske u Mitrovici sa godišnjom platom od 4500 dinara Živka Živanovića, šumarskog savetnika i Šefa Šumarije u Surčinu istog činovnog razreda i sa istom platom, — po potrebi službe;

Za šumarsko-računarskog savetnika u osmom činovnom razredu sa godišnjom platom od 3600 dinara kod Kr. Direkcije Šuma na Sušaku Bartola Baretića, kr. šumarsko-računarskog revidenta IX. činovnog razreda kod iste Direkcije.

Na predlog Našeg Ministra Šuma i Rudnika postavljamo:

za šumarskog nadsavetnika u šestom činovnom razredu sa godišnjom platom od 5500 dinara i upravitelja Šumsko-Gospodarstvenog Ureda Križevačke Imovne Opštine u Belovaru Teodora Solarića, šumarskog nad-savetnika kod istog ureda u istom činovnom razredu i sa istom platom;

za šumarskog savetnika u sedmom činovnom razredu sa godišnjom platom od 4500 dinara i upravitelja Šumarije Slunjske Imovne Opštine u Karlovcu Vladimira Miklića, šumarskog savetnika istog činovnog razreda i sa istom platom kod Sreskog Načelstva u Prijedoru. — po potrebi službe;

za šumarskog nadižinjera u osmom činovnom razredu sa godišnjom platom od 4000 dinara kod Šumsko Gospodarstvenog Ureda Brodske Imovne Opštine u Vinkovcima Mihovila Markića, šumarnika osmog činovnog

razreda sa istom platom i upravitelja šumarije Slunjske Imovne Opštine u Karlovcu;

za šumarskog nadinžinjera u osmom činovnom razredu sa godišnjom platom od 3600 dinara i upravitelja Šumarije Imovne Opštine Otočke u Perušiću Milana Crnacka, šumarnika istog činovnog razreda i sa istom platom i upravitelja Šumarije Imovne Opštine Ogulinske u Brinju, — po potrebi službe;

za šumarskog nadinžinjera u osmom činovnom razredu sa godišnjom platom od 3600 dinara i upravitelja Šumarije Križevačke Imovne Opštine u Belošvaru Ivana Murgića, šumarnika istog činovnog razreda i sa istom platom i upravitelja Šumarije Slunjske Imovne Opštine u Cetin gradu, — po potrebi službe;

za šumarskog nadinžinjera u osmom činovnom razredu sa godišnjom platom od 3600 dinara i upravitelja Šumarije Imovne Opštine Ogulinske u Brinju Mihovila Pećina, šumarskog nadinžinjera u istom činovnom razredu i sa istom platom i upravitelja Šumarije Imovne Opštine Otočke u Perušiću, — po potrebi službe;

za šumarske inžinjere u devetom činovnom razredu sa godišnjom platom od 2800 dinara Josipa Šmita, šumara desetog činovnog razreda i upravitelja Šumarije Imovne Opštine Otočke u Otočcu, Maksu Fišera, šumara desetog činovnog razreda i upravitelja Šumarije Imovne Opštine Gradiške u Novskoj i Zvonimira Slovića, šumara desetog činovnog razreda i upravitelja Šumarije Imovne Opštine Gradiške u Okučanima, ostavljajući svi trošciju na dosadašnjim mestima službe;

za šumarsko-inžinjerskog pristava u desetom činovnom razredu sa godišnjom platom od 2200 dinara i upravitelja Šumarije Slunjske Imovne Opštine u Cetin gradu Ivana Smilaja, šumara istog činovnog razreda i sa istom platom kod Šumsko-Gospodarstvenog Ureda Slunjske Imovne Opštine, — po potrebi službe.

B e o g r a d , 14. novembra 1922. god.

Na predlog Našeg Ministra Šuma i Rudnika postavljamo:

Za šumarskog inžinjerskog pristava u desetom činovnom razredu sa godišnjom platom od 2000 dinara kod Šumsko Gospodarstvenog Ureda Brodske Imovne Opštine u Vinkovcima Radomira Trivunca, apsolventa tehnike Šuma i Voda u Nanciju.

B e o g r a d , 14. novembra 1922. god.

Na predlog Našeg Ministra Šuma i Rudnika a po saslušanju Našeg Ministarskog Saveta rešavamo:

da se inspektor druge klase Šumarskog Inspektorata na Cetinju Mihailo Sokić na osnovu § 70. Zakona o činovnicima gradanskog reda stavi u stanje pokoja i pravom na penziju prema godinama službe.

B e o g r a d , 1. decembra 1922. god.

Na predlog Ministra Šuma i Rudnika postavljamo:

Za administrativnog činovnika u rangu podšumara druge klase Okružne Šumske Uprave u Prokuplju Dimitrija Petrovića, administrativnog činovnika iste klase Okružne Šumske Uprave u Aleksincu;

Za administrativnog činovnika u rangu podšumara druge klase Okružne Šumske Uprave u Aleksincu Milovana Radojevića, administrativnog činovnika iste klase Okružne Šumske Uprave u Prokuplju.

Beograd, 1. decembra 1922. god.

Na predlog Ministra Šuma i Rudnika postavljamo:

Za kr. šumarskog savetnika u šestom činovnom razredu kod Županijske Oblasti u Osjeku Adolfa Dumendića, šumarskog nadzornika I. razreda iste Županijske Oblasti;

Za kr. šumarskog savetnika u sedmom činovnom razredu sa godišnjom platom od 4800 dinara kod Kr. Direkcije Šuma u Vinkovcima Belu Jelmana, kr. šumarskog savetnika u istom činovnom razredu i sa istom platom i Šefa Kr. Šumske Uprave u Novoj Gradiški;

Za kr. šumarskog nadinžinjera u osmom činovnom razredu sa godišnjom platom od 4000 dinara i Šefa Kr. Šumske Uprave u Novoj Gradiški Svetozara Jagrovića, kr. šumskog nadinžinjera u istom činovnom razredu i sa istom platom i Šefa Kr. Šumske Uprave u Glini;

Za kr. šumarskog nadinžinjera u osmom činovnom razredu sa godišnjom platom od 3600 dinara i Šefa Kr. Šumske Uprave u Glini Iliju Lončara, kr. šumarskog nadinžinjera istog činovnog razreda i sa istom platom i Šefa Kr. Šumske Uprave u Vranovini;

Za kr. šumarskog inžinjerskog pristava u desetom činovnom razredu sa godišnjom platom od 2000 dinara i Šefa Kr. Šumske Uprave u Vranovini Borisava Kovacića, kr. šumarskog inžinjerskog pristava istog činovnog razreda i sa istom platom kod Kr. Direkcije Šuma u Vinkovcima, — svu četvoricu po potrebi službe.

Beograd, 1. decembra 1922. god.

Na predlog Ministra Šuma i Rudnika postavljamo:

Za sekretara treće klase Šumarskog Inspektorata na Cetinju Antuna Kalinića, sekretara iste klase istog Inspektorata, i

za pisara prve klase Šumarskog Inspektorata na Cetinju Luku I. Zaričaviša, administrativnog dijurnistu istog Inspektorata.

Beograd, 1. decembra 1922. god.

Na predlog Našog Ministra Šuma i Rudnika postavljamo:

Za okružnog šumara treće klase Okružne Šumske Uprave u Prokuplju Josifa Hofmana, okružnog šumara iste klase Okružne Šumske Uprave u Nišu, — i

za okružnog šumara četvrti klase Okružne Šumske Uprave u Nišu Miroslava Jandrića, okružnog šumara iste klase Okružne Šumske Uprave u Prokuplju, — obojicu po potrebi službe.

Beograd, 14. novembra 1922. god.

Okrajni gozdar Alojzij Rihteršić v Celju je na lastno prošnjo vpokojen.

Oglas.

Kod šumske uprave u Ilidži prodavaće se dne 5. januara 1923 u petak u 11 sati putem javne usmene i pismene dražbe oko 1000 m³ četinjača od izvana, sušika i prevršika na panju, koje se nalaze u šumi Lokvansko brdo.

Isklična cijena je 71 (sedamdeset jedan) dinar po m³ prosečno a pod uvjetima tačke XI, ugovora.

Svaki nudioč mora položiti prije početka dražbe vadij od 7100 Dinara odnosno 14200 Dinara u gotovom ili u državnim papirima.

Pismene ponude sa vadijem i taksenom markom od 20 Dinara treba poslati zapečaćene šumskoj upravi Ilidža sa oznakom »Ponuda za Lokvansko brdo« i moraju stići najdulje do 5. januara 1923 u 11 sati.

Stoji svakome reflektantu slobodno da šumu prije dražbe razgleda.

Pogodbe kupnje i prodaje izložene su na uvid kod šumske uprave Ilidža.

Direkcija šuma u Sarajevu bira slobodno između usmenih i pismenih posnuda i može sve bez navedenja razloga odbiti.

Šumska uprava Ilidža.

Sresko poglavarstvo u Fojnici.

Broj: 13.788/22.

Fojnica, dne 16. decembra 1922.

Oglas.

Kod sreskog poglavarstva u Fojnici prodavaće se **dne 9. siječnja** (utorak) 1923 u 10 sati putem javne usmene i pismene dražbe oko 1000 pr. m. bukovog, jasikovog i brezovog ogrijevnog drveta od ležike i stojećih stabala u šumi Citonji.

Isklična cijena 5 (pet) dinara 50 para za svaki prostorni metar drveta na panju.

Svaki nudioč mora položiti prije početka dražbe vadij od 550 (petsto pedeset) dinara u gotovom ili državnim bonovima. Strani podanici polažu 1100 (hiljadusto) dinara.

Pismene ponude s vadijem treba poslati zapečaćene sreskom poglavarstvu u Fojnici i moraju stići najkasnije do 9. siječnja 1923 u 10 sati.

Svakom reflektantu je slobodno šumu prije dražbe razgledati.

Pogodbe kupnje i prodaje izložene su na uvid kod sreskog poglavarstva u Fojnici.

Direkcija Šuma u Sarajevu bira slobodno između usmenih i pismenih posnuda i može sve odbiti bez navođanja razloga.

Sreski poglavar: Dr. Sekso v. r.

Načelnik sreza fočanskog.

Broj: 7453/22.

Foča, 30. 11. 1922.

Oglas.

Kod sreskog načelstva u Foči prodavaće se **9. (deveti) januara** 1923 u 9 sati prije podne putem usmene i pismene dražbe 500 kubnih metara jelove i omorove gragje na panju u šumi »Krupica potok, Vratlo«.

Pri prodaji izdavati će se samo prešla potpisnuta i najstarija stabla, koje šumski organi na celoj površini šume odrede.

Početna cena iznaša 30 (trideset) dinara za jedan kubni metar bez obzira na kvalitet.

Kao jamčevinu dužan je svaki nudioč položiti 1500 dinara prije početka licitacije.

Pismene ponude sa jamčevinom treba slati zapečaćene sreskom načelstvu u Foči, koje moraju stići najkrašnje do 9. januara 1923 u 9 sati prije podne i nositi natpis »Ponuda za kupnju gragje u šumi Krupica potok«.

Posle usmene dražbe otvaraju se pismene ponude.

Posebni uveti mogu se videti kod potpisanih načelstva soba broj 7.

Ministarstvo Šuma i Rudnika bira slobodno između usmenih i pismenih ponuda i može sve bez navoda razloga odbiti.

Kupac je dužan platiti $1\frac{1}{100}$ od cijelokupne pristojbe u korist Jugoslavenskog Šumarskog Udruženja.

Načelnik sreza:

Poglavarstvo Sreza Prnjavor skog.

Broj: 5539/22.

Prnjavor, 9. decembra 1922. god.

Oglas.

Kod Sreskog Poglavarstva u Prnjavoru prodavaće se 10. januara 1923. g. u srijedu u 10 sati putem javne usmene i pismene dražbe 30 komada hrastovih stabala u državnoj šumi Sitneški Lug od sledećih dimenzija:

- 5 komada po 18 m dug. 40 cm debeli u sredini
- 5 komada po 18 m dug. 35 cm debeli u sredini
- 6 komada po 18 m dug. 30 cm debeli u sredini
- 4 komada po 18 m dug. 29 cm debeli u sredini
- 7 komada po 18 m dug. 25 cm debeli u sredini
- 3 komada po 18 m dug. 28 cm debeli u sredini

u ukupnoj kupnoj masi od $41.82 m^3$.

Isklicna cijena iznaša za gornjih $41.82 m^3$ 2990 Din 13 p.

Svaki nudioč mora položiti prije početka dražbe vadij u iznosu od 300 Din u gotovu ili u državnim bonovima.

Pismene ponude treba sa vadijem poslati Sreskom Poglavarstvu u Prnjavoru.

Gornji hrastovi nalaze se u šumskom predjelu Sitneški Lug opštine Srpski Sitneš i konfiscirani su od šumskog štetočinaca.

Poglavar Sreza: *Dušan Vukmirović*, s. r.

Broj 378/6.

Objava.

Kod šumske uprave u Nemiloj prodavaće se dne 11. januara 1923 u 10 sati putem javne usmene i pismene dražbe ca $350 m^3$ hrastovog drveta od izvala, vjetroloma i sušika u šumskim predjelima: »Boljak«, »Ograjna«, »Kršić«, »Kuzkove njive« i »Papratnica potok« sa iskličnom cjenom od 50 (pedeset) dinara za $1 m^3$ korisnog i ogrevnog drva na panju. —

Svakom reflektantu stoji slobodno da drvo prije dražbe razgleda. Svaki nudioc mora prije početka dražbe položiti vadij u iznosu od 2800 dinara (stranci 5600 dinara) i taksenu marku od 20 dinara.

Pismene ponude sa vadijem i taksenom markom treba poslati zapečaćene gornjoj šumariji i moraju iste prije početka usmene dražbe stići. — Na omotu mora biti napisano: »Ponuda na 350 m³ hrastovog drveta. —

Dražba se neće obdržavati, ako istoj ne pristupe makar 3 ozbiljna nudioca.

Kupac je dužan platiti jugosl. šum. udruženju prinos u iznosu od 1% cijele kupovnje. —

Ministarstvo šuma i rudnika bira slobodno između ponuda i može sve bez navadanja razloga odbiti. —

Do rješenja vezani su nudioci na svoje ponude. —

- Uvjeti prodaje izloženi su na uvid kod gornje šumarije. —

Šumska uprava. — 16. XII. 1922.

Broj: 12.125/1922.

Prodaja stabala.

Prodaje se samo putem pismenih ponuda u šumi na panju u tri prodajne skupine na području kr. šumske uprave u Rijevcu I. u sjekoredu II. okružju 12, hrastovine za tvorivo 1809 m³, hrastovine za ogrijev 3664 m³; na području kr. šumske uprave u Kalju II. u sjekoredu IV. okružju 17/1 hrastovine za tvorivo 2 m³, bukovine za tvorivo 150 m³ i bukovine za ogrijev 3842 m³, u sjek. IV. okružju 17/2 bukovine za tvorivo 97 m³ i bukovine za ogrijev 2980 m³. —

Dobro zatvorene sa biljegom od 20 dinara providjene pismene ponude valja **najzad 23. januara 1923** do 11 sati prije podne predložiti potpisanoj Kr. Direkciji Šuma (Akademički trg 9), gdje se mogu uviditi i dobiti dražbeni i ugovorni uslovi, iskaz prodajnih skupina i obrazac ponude. —

U Zagrebu, dne 16. prosinca 1922.

Kr. Direkcija šuma.

Oglas dražbe stabala.

Na temelju drvosjećne osnove za prometnu godinu 1922. te naredbe Šumarskoga odsjeka Ministarstva šuma i rudnika u Zagrebu od 26. studenog (novembra) 1922., broj 10.261/1922. prodavati će se kod Š um s k o g o s p o d a r s t v e n o g a u r é d a o g u l i n s k e i m o v n e o p é i n e u O g u l i n u na dne **29. siječnja** (januara) 1923. u 10 sati prije podne slijedeća stabala:

Skupina 1. — U uredajnoj jedinici Grčka kosa, šumarije Ogulin šumskom predjelu Debeli vrh 943 jelova i 28 omorikovih stabala sa totalnom drvnom gromadom od 1812 m³, 3231 bukovo stablo sa 2714 m³ tehnički sposobne mase i 38 favorovih stabala sa 79 m³ tehnički sposobne drvne mase za ukupnu svotu od 83.439 Dinara. Udaljenost od željezničke stanice Ogulin 30 km.

Skupina 2. — U uredajnoj jedinici Kozarac, šum. predjelu Kozarac 700 jelovih stabala sa totalnom drvnom masom od 2.208 m³ za svotu od 76.215 Dinara. Udaljenost šume do željezničke stanice Vrbovsko 7 km.

Skupina 3. — U uredajnoj jedinici Kozarac u šum. predjelu Podkračačnik 573 bukova stabala sa 1463 m³ tehnički sposobne drvne mase za svotu od Din 54.992. Udaljenost šume do željezničke stanice Vrbovsko 3 km.

OPĆI DRAŽBENI UVJETI:

1. Primaju se samo pismene sa 20 Dinara biljegovane ponude, koje moraju biti valjano zapečaćene i predane najkasnije do 10 sati prije podne gore rečenoga dana kod uručbenoga zapisnika šumsko-gospodarstvenoga ureda. Ponude ispod iskličene cijene, brzozjavne, uvjetne, naknadno stigle, kao i one, koje nisu tačno prema uvjetima sastavljene, ili u kojima se ponuda za jednu skupinu učini ovisnom od dostašnosti druge skupine, neće se uzeti u obzir.

2. U ponudi mora biti tačno naznačeno, na koju skupinu ovoga oglasa se stavlja ponuda, te da su opći i naposebni uvjeti kupcu dobro poznati i da se bezuvjetno prihvacaju.

3. Kupovnina se imade uplatiti 14 dana iza obavještenja o odobrenju dražbe po nadležnoj vlasti.

4. Ponude moraju biti obložene žaobinom, koja iznosi 5% od iskličene cijene. Žaobina može biti u gotovom novcu ili u vrijednosnim papirima, za jamstvo prikladnjima, po burzovnom tečaju od dana dražbe.

5. Naposebni uvjeti mogu se uviditi za vrijeme uredovnih sati u pisarni Šumarsko-gospodarstvenoga ureda i kod šumarije Ogulin, a mogu se na zahtjev i dobiti uz predhodno pripozlanje od 7 Din po svakom primjeru.

Šumsko-gospodarstveni ured ogulinske imovne općine.

Broj 6131/1922.

Sresko načelstvo Ključ, 14. decembra 1922.

Oglas.

Kod sreskog načelstva u Ključu prodavati će se **dne 25. januara 1923** putem javne pismene i usmene dražbe oko 8000 bukovog gorivog drveta, koje oštećenja od vatre (Požar) u šumi »Čelć kosa«.

Isklična cijena iznosi 34 Din (tridesetčetiri dinara) za 1 m^3 gorivog drveta.

Svaki nudioč mora položiti prije dražbe vadij od 27.200 dinara, a strani podanici dva put toliko.

Pismene ponude sa vadijem treba poslati zapečaćene na sresko načelstvo u Ključu i moraju stići najdulje do 25. januara 1923 u 10 sati.

Stoji svakome reflektantu slobodno da šumu prije dražbe razgleda.

Pogodbe kupnje i prodaje izložene su na uvid kod sreskog načelstva u Ključu.

Ministarstvo šuma i ruda bira slobodno između usmenih i pismenih ponuda i može sve bez navedenja razloga odbiti.

Sreski poglavutar: *Dizdarević.*

Direkcija Šuma u Sarajevu.

Broj: 30.836/22 — D. Š.

Sarajevo, dne 10. decembra 1922.

Oglas.

Kod Direkcije Šuma u Sarajevu prodavaće se **dne 26. januara 1923** u 10 sati prije podne putem javne usmene i pismene dražbe oko 2200 m^3 hrastovog drveta od stabala, koja su uginula od vatre.

To se drvo nalazi u odjelima 119 i 120 Dolnje Krivaje a u području šumske uprave u Vozučoj i stoji svakome reflektantu na volji, da drvo prije dražbe razgleda.

Isklična cijena iznaša popriječno 38 dinara po kubnom metru.

Svaki nudioč mora prije početka dražbe položiti vadij od 8400 dinara i takšenu marku od 20 dinara. Strani pripadnici treba da polože dvostruki vadij.

Pismene ponude sa vadijem i takšenom markom od 20 dinara treba poslati zapečaćene Direkciji Šuma u Sarajevu i moraju stići najkasnije do 26. januara 1923 do 10 sati.

Pogodbe kupnje i prodaje izložene su na uvid kod Direkcije Šuma u Sarajevu soba br. 90.

Neće se nikako uvažiti naknadne ponude i očitovanja.

Gospodin Ministar Šuma i Rudnika bira slobodno između stavljenih ponuda te može sve i jednu odbiti bez navedenja razloga.

Broj: 7449/1922.

Ključ, 16. decembra 1922.

Oglas.

Kod sreskog načelstva u Ključu prodavati će se **dne 30. januara 1923** putem javne pismene i usmene dražbe oko 1000 prostornih metara bukovog ogrijevnog drveta djelom ležećeg i djelom od stari šuplji bukava u šumi »Oklinci« i »Risovac«.

Isklična cijena iznaša 25 Din (dvadesetpet dinara) za jedan prost. metar.

Svaki nudioč mora položiti prije dražbe vadij od 2500 dinara, a strani podanici dva puta toliko.

Pismene ponude sa vadijem treba poslati zapečaćene na sresko načelstvo u Ključu i moraju stići najdulje do 30. januara 1923 u 10 sati.

Stoji svakome reflektantu slobodno da šumu prije dražbe razgleda.

Pogodbe kupnje i prodaje izložene su na uvid kod sreskog načelstva u Ključu.

Ministarstvo šuma i ruda bira slobodno između usmenih i pismenih ponuda i može sve bez navedenja razloga odbiti.

Sreski poglavar: *Dizdarević.*

KOTARSKI URED ČAJNIČE.

Broj 7270.

Oglas.

Kod kotarskog ureda u Čajniču prodavaće se **dne 17. jan. 1923 u 10 sati prije podne** pute javne usmene i pismene dražbe oko 700 m jelovog i umorovog korisnog drveta na panju od sušika i kvala u šumi »Miljača«.

Isklična cijena iznaša 30 Din po kubnom metru bez obzira na kvalitet drveta.

Svaki nudioč mora položiti prije početka dražbe vadij u iznosu od 2100 Dinara (stranac dvostruko) u gotovom ili u državnim bonovima.

Pismene ponude sa vadijem treba poslati zapečaćene kotarskom uredu u Čajniču, a iste moraju stići najdulje do 17. jan. 1923 u 10 sati prije podne.

Ministarstvo šuma i rudnika bira slobodno između ponuda (pismenih i usmenih), pa može sve odbiti, a da ne navede razloga.

Kotarski predstojnik: *Mih. Popović.*

Broj 11472/22.

Oglas.

Kod sreskog načelstva u Bugojnu prodavaće se **dne 13. jan. 1923 u 10 sati prije podne** putem javne pismene i usmene dražbe circa 200 m^3 omorovog gradevnog i gorivog drveta, koja se nalaze u šumi Dubišu.

Isklična cijena iznosi 43 Din po m^3 bez razlike da li je građevno ili gorivo drvo.

Svaki nudioč imade položiti prije dražbe vadij od 360 Din, inostranci 1720 Din u gotovim ili u državnim bonovima.

Pismene ponude sa vadijem i taksenom markom od 20 Din treba poslati zapećaće gornjem načelstvu i moraju stići prije početka usmene dražbe.

Svakom reflektantu stoji slobodno, da šumu prije dražbe pregleda, a uvjeti kupnje i prodaje stoje na uvidu kod ovog načelstva.

Ministarstvo Šuma i rudnika bira slobodno između ponuda i može sve bez navedenja razloga odbiti.

Sreski načelnik: Dragutin Bogdanović, v. r.

DIREKCIJA ŠUMA U SARAJEVU.

Broj 30.508/22.

D. Š.

Prodaja 82.000 m^3 četinjastog drveta u šumi
Bokšanica-Dobrotuš putem javne submisijske.

Oglas.

Kod Direkcije Šuma u Sarajevu prodavaće se u ponedeljak **29. jan. 1923 u 11 sati prije podne** putem javne pismene dražbe oko 82.000 m^3 četinjastog jelovog, omorovog i borovog drveta.

To se drvo nalazi u odjelima 61, 62, 67, 68 i 71 šumskih predjela Dobrotuš i Bokšanica u području šumske uprave u Han Pijesku.

Rok ugovora traje 4 godine a počinje 1. maja 1922 i svršava 30. aprila 1926, a rok za izradu i izvoz drveta traje do 30. aprila 1928.

Svakom reflektantu stoji na volju da prije licitacije razgleda ugovorno područje.

Vadij iznosi 80.000 Dinara.

Pismena ponuda treba da sadržaje:

- ponudenu cijenu za jedan obli kubični metar četinjastog korisnog drveta u šumi na panju u procentima od prosječne prodajne cijene rezanog borovog materijala (dasaka i gredica od 4 m a letvica od 2 m napravo) što će ga firma Gajret prosječno polučiti na svojoj strugari u Višegradu, odnosno koja će se Gajretu po ugovoru od strane Ministarstva Šuma i Rudnika odnosno Direkcije Šuma u Sarajevu propisati u smislu ustanova označenih u njenom ugovoru;
 - ponudenu cijenu za jedan prosterni metar četinjastih ogrijevnih drva u šumi na panju u procentima od ponudene takse pod a) za četinjasto drvo.
- Nadalje treba da sadržava očitovanje, da nudioč poznaje potpuno uslove prodaje, te da im se bezuslovno podvrgava.

Prema tome ponuda ne smije sadržati ograničenja, koja se ne podudaraju sa ovim uslovima.

Ponuda treba da bude snabdijevana taksenom markom od 20 Din i da joj bude priložen vadij od 80.000 Din u gotovu ili u državnim bonovima. Ako je nudioč strani podanik, treba da položi dvostruki vadij.

Vadij će se nudioču, koji postane dostalac, računati kao jamčevina, a ostalim će se nudiočima vratiti na njihov trošak i pogibao čim budu riješene ponude koje su prispjele. Neće se uvažiti ponude koje docnije stignu kao i onake bez propisanog vadija a tako ni telegrafske ponude, konačno naknadne ponude i naknadna očitovanja. Ponude valja dobro zapečatiti, a da se sprijeći otvaranje prije vremena valja spolja staviti napis: »Ponuda za kupnju četinjastog drveta u šumi Dobrotuš-Bokšanica« i moraju stići Direkciji Šuma u Sarajevu najdalje 29. januara 1923 u 11 sati.

Uvjeti prodaje mogu se uvidjeti kod Direkcije Šuma u Sarajevu soba broj 90 za vrijeme uredovnih sati.

Ministarstvo Šuma i Rudnika bira slobodno između ponuda i može sve i jednu odbiti bez da navede razlog.

Broj 8023 — 1922.

Licitacija hrastovih i drugih drveta

dne 29. januara 1922.

Kr. Direkcija Šuma u Vinkovcima prodavaće temeljem odobrenja Ministarstva Šuma i Rudnika od 23. XII., broj 34.043, dne 29. januara 1922. u 10 sati pre podne javnom licitacijom hrastova i druga drveta na sečinama, kako sledi:

Kr. Šumska uprava	Naziv šumskeg stresa	Površina sečine jut.	Vrst drveta			Drvna masa				Procenljiva vrednost Din	Udaljenost km	Primetba		
			hrast	jasen	brest	gradja								
						hrast	jasen	brest	topola	ogrev				
Jasenovac	Dvojani	276	572	9	407	777	3263	—	428	—	3815	1,841.203	do Save 40 do želj. stan. Dubica 90	
"	Trstika	—	102	120	845	528	117	63	1043	178	7744	491.345	do V. Struga 25 do želj. stan. Novska 70	
Rajić	Suše	498	541	3924	1104	560	2792	1573	38	53	5091	2,180.553	do Save 15	
Nova Gradiška	Prašnik	4022	748	21	522	322	4569	—	446	—	5413	2,584.468	do Save 40 do želj. stan. Dragalić 70	
"	Medju strugovi	274	393	87	146	61	2456	—	6	—	2027	1,376.537	do Save 20	

Uslovi:

1. Primaju se samo zatvorene — do 10 sati gore odredjenog dana — pisane ponude, na svaki pojedini objekt, taksirane sa 20 dinara, priloženom 5% ţaobinom od isklične cene, u gotovom novcu ili vrednosnim hartijama, kojima država priznaje valjanost jamstva, te uverenjem, da je nudilac platio porez za ranije godine i zadnje polugodište. Kasnije predane ponude, brzojavno saopštene, nepotpuno ili nikako taksirane, te komulativne ponude odbijaju se.

2. U ponudi treba naročito istaći, da su nudiocu svi uslovi prodaje dobro poznati te da ih u celosti prihvaca.

3. Kupac ima predati besplatno, složeno na željezničkoj stanici izrađenih željezničkih pragova i to:

- a) za sećinu Dvojani na želj. stanici Dubica 500 kom. 2·70 pragova;
500 kom. 2·50 pragova;
- b) za sećinu Trstika na želj. stanici Novska 200 kom. 2·50 pragova;
- c) za sećinu Suše na želj. stanici Jasenovac 500 kom. 2·70 pragova;
ili Rajić 500 kom. 2·50 pragova;
- d) za sećinu Prašnik na želj. stanici Dragalić 600 kom. 2·70 pragova;
ili Okučani 600 kom. 2·50 pragova;
- e) za sećinu Međustrugovi na želj. stanici Okučani 300 kom. 2·70 pragova;
300 kom. 2·50 pragova;

4. Kupac ima kod plaćanja kupovine uplatiti u fond za troškove pošumljenja i to:

a) za sećinu Dvojani	38.876 Din
b) za sećinu Trstika	10.772 Din
c) za sećinu Suše	46.189 Din
d) za sećinu Prašnik	54.257 Din
e) za sećinu Međustrugovi	29.096 Din

te od kupovine 2% za taksene marke na ugovor i 0·8% za razne doprinose.

5. Svi pobliži uslovi mogu se saznati kod kr. Direkcije Šuma u Vinkovcima te kod Kr. Šumskih Uprava u Jasenovcu, Rajiću i Novoj Gradiški.

Vinkovci, 28. decembra 1922.

KR. DIREKCIJA ŠUMA.

„SLAVEKS“

dion. društvo za šumsku industriju, Zagreb.

Proizvadja i eksportira: Rezanu hrastovinu najbolje slavonske kakvoće sa pilane Brod n./S. Parenu i neparenu bukovu gradju znamenite kakvoće sa pilane Pakrac.

„SLAVEKS“

société anonyme d'exploitation forestière,
Zagreb.

Produit et exporte: Scie Chêne, de meilleure qualité de Slavonië de sa scierie de Brod s./S. Scie Hêtre de la célèbre provenance de Pakrac de sa scierie de Pakrac (Slavonie) Etuvagé égal. Usine de talons en bois de Hêtre.

SLAVONIJA

društvo na dionice
za industriju drva

ZAGREB, Mažuranićev trg 11.

Telefon broj 20 - 56 i 17 - 22.
Osnovano godina 1904.
Zaposleno 1200 radnika.

Brzovaji: „SLAVONIJA“.
Dionička glavnica K 80,000,000.
Pričuvna glavnica K 37,500,000.

Parna pilana, tvornica furnira, pokućtva, sjedala za stolice i parketa u Brodu na Savi.

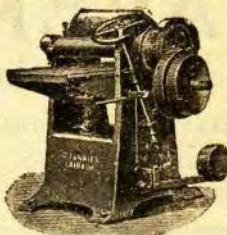
Izradjuje razanu gradju iz svih vrsti tvrdog drveta, naročito iz slavonske hrastovine, zatim furnire iz svih vrsti domaćog i eksotičnog drveta te iz vočaka. Sjedala za stolice i parketa iz hrastovine i bukovine.

Proizvadja masivno pokućtvo iz bukovine, hrastovine, brestovine, jasenovine i favorovine.

Podružnice i zastupstva u Beogradu, Brodu n. S., Wienu, Pragu, Brnu, Budapešti, Segedinu, Oradea Mare (Nagyvárad), Aradu i Bukareštu.

Strojeve za svakovrsnu obradu drveta

Gatre, skobelnike,
tesarske stolove,
kružne i pasne
pile i dr.

Turbine

izradjuju najsolid-
nije i najjeftinije:

Strojne tovarne in livarne d. d. Ljubljana.

NAŠIČKA TVORNICA TANINA I PAROPILA D. D.

Centrala **ZAGREB**, Mažuranićev trg br. 23.

Parne pilane u Sušine-Gjurgjenovcu,
Ljeskovici i Andrijevcima, tvornice
tanina, parketa, bačava i pokučtva
u Sušine-Gjurgjenovcu.

Preporuča sve vrsti i izradbe tvrdog
drvna, parkete, bačve i uredski ame-
rikanski namještaj.

„CROATIA“ dioničko društvo
za industriju drva
u Zagrebu, Zrinjski trg 17

Proizvadja i eksportira raznovrsni drvni materijal.
Specijalna proizvodnja u Siraču kraj Pakraca:
bukov pareni in nepareni rezani materijal.

**Dioničarsko društvo
za eksploataciju drva
Zagreb, Gajeva ul. 32**

Telefon 16-34, 14-55, 12-38.
Brzovjavi: „EXPLOITAT“.

Parna pilana i tvornica
parketa Virovitica.

Parna pilana Teslić.

Prodajni ured Banja-Luka.

Proizvadja i eksportira:
hrastovu robu, parenu i
neparenu bukovinu, me-
kanu rezanu gradju, gorivo
drvo te parkete.

**Société Anonyme
d'Exploitation forestière
Zagreb, Gajeva ul. 32**

Téléphone 16-34, 14-55, 12-38.
Télégrammes: „EXPLOITAT“.

Scierie à vapeur et fabrique
de parquets Virovitica.

Scierie à vapeur Teslić.

Bureau de vente Banja-Luka.

Produits et exportés:

matériaux eu chêne, hêtre
étuvé et non étuvé, bois ten-
dre matériaux de construction
et matérieux sciés et bois pour
chauffage et parquets.

Industrija drva i parna pilana VINKO AUGUSTIN, CELJE (SLOVENIJA).

Parna pilana u Št. Jurju ob južni
željeznici izrađuje prvovrsne pa-
ralelne smrekove daske. Preuzi-
ma komisije iz smreke i bukve.

Šumska industrija

FILIPA DEUTSCHA SINOVI

Vrhovčeva ul. 1

Z A G R E B

Telefon broj 47

PARNA PILANA U TUROPOLJU.

Export najfinije hrastovine. — Na skladištu ima velike količine
potpuno suve hrastove gradje svih dimenzija.

UTEMELJENA GODINE 1860.

CENTRALNA BANKA D. D. ZAGREB STROSSMAYEROVA ULICA 2.

Telegrafska adr.: Centrobanka. Telefon: 3-07, 5-56 i 7-13.

Uplaćena dionička glavnica K 100,000.000.

Pričuve K 10,000.000.

PODRUŽNICE I ISPOSTAVE:

Ivanec, Klanjec, Krapina, Maribor, Novi Sad, Požega,
Pregrada, Stubica don., Varaždin, Veliko Trgovište.

Prima štedne uloške uz najpovoljnije uka-
mačenje te ih isplaćuje bez obzira na bilo
kakove ustanove o moratoriju - Obavlja
sve burzovne transakcije uz najkulantnije
uvjete. - Financira trgovacka i industrijalna
poduzeća. - Posjeduje izravne veze na
svim inozemnim tržištima.

JADRANSKA BANKA BEOGRAD.

Dionička glavnica: Din. 60,000.000--. Rezerva: Din. 30,000.000--.

PODRUŽNICE:

Bled, Cavtat, Celje, Dubrovnik, Hercegnovi, Jelsa, Jesenice, Kotor,
Kranj, Ljubljana, Maribor, Metković, Prevalje, Sarajevo, Split, Šibenik,
Tržič, Zagreb.

Amerikanski odio.

Naslov za brzojavke: JADRANSKA.

Afiliirani zavodi:

JADRANSKA BANKA: Trst, Opatija, Wien, Zadar.

FRANK SAKSER STATE BANK, Cortlandt Street 82, New-York
City.

BANCO YUGOSLAVO DE CHILE, Valparaiso, Antofogasta,
Punta Arenas, Puerto Natales, Porvenir.

Za šumske industrije i trgovce drva:

Pravi Göhlerovi kolobroji, šumski čekići, čekići za daske, klupe za mjerenje, vrpce za mje-

renje, brojevi iz ocjeli u svim veličinama najbolje vrsti, šumske krede i olovke — kod

ŠANDORA SCHNELLERA, rezbara

ZAGREB, Strossmayerova ulica 6.

Ljubljana Fr. Ševčík Židovska ul.8

puškar in trgovec z orožjem

Ustanovljeno L. 1882.

Kr. prodaja smodnika (baruta).

Na drobno in debelo.

Najveće skladište raznovrsnih pušaka, repetirpištola, samokresa te lov. pribora i municije. Upozorujem osobito na glasovite sulske zatvorene puške i trocjevke. Bogat izbor finih opreme za lovce.

Haj ehe складиште разноврсних пушака, репетирништоља, самокреса те ловачког прибора и муниције. Упозорујем особито на гласовите сулске затворене пушке и троцјевке. Богат избор финих опрема за ловце.

Oružje i municiju samo uz dozvolu za nošenje oružja.

Оружје и муницију само уз дозволу за ношење оружја.

Raspšišilje se po cijeloj državi.

Распошиље се по цијелој држави.

NATISNILA UČITELJSKA TISKARNA V LJUBLJANI.
